

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

НЕСТОРИШЕН Ігор Васильович – кандидат економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем організації митного контролю Науково-дослідного центру митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України

Сфера наукових інтересів – забезпечення національної економічної безпеки в сфері зовнішньоекономічної діяльності, управління безпечним міжнародним ланцюгом постачання, розвиток та використання ризикоорієнтованих інструментів митного контролю, інституціональні моделі митних органів.

Автор понад 100 наукових праць, в тому числі співавтор 7 монографій, 4 зарубіжних публікацій, 40 фахових статей, 40 тез і статей у нефахових виданнях та 1 авторського свідоцтва. Крім того, є співвиконавцем 7 науково-дослідних робіт з проблем здійснення державної митної справи відповідно до пріоритетних завдань Державної митної служби України та Державної фіскальної служби України.

ТУРЖАНСЬКИЙ Віталій Анатолійович – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу дослідження проблем організації митного контролю Науково-дослідного центру митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України

Сфера наукових інтересів – уповноважени економічні оператори, управління митними ризиками; аналіз зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання; бухгалтерський, фінансовий облік і аудит.

Автор понад 120 наукових і навчально-методичних праць, в тому числі співавтор двотомної «Митної енциклопедії» (видання 2013 року), тритомної «Митної енциклопедії» (видання 2014 року), 4 монографій, 1 авторського свідоцтва, 35 статей у фахових виданнях та 50 тез і статей у нефахових виданнях.

ISBN 978-966-337-376-8

ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

Серію «Митна справа в Україні» засновано в 2001 р.

Її продовженням є серія «Податкова та митна справа в Україні», яку започатковано в 2015 р.

У СЕРІЇ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2017

«Теорія держави і права»
«Інформаційні системи і технології в юридичній практиці»
«Історія митної діяльності»
«Механізм державного управління митною справою»
«Митна політика держави та її реалізація»
«Митне право України»
«Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні»
«Тактика розслідування фінансових злочинів, вчинених із використанням зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній»
«Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі»
«Інститут митної вартості імпортованих товарів в Україні: актуальні питання та вектори розвитку»
«Державна фіскальна служба України: управління кадровим потенціалом в умовах інституційних змін»

Серія: «МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ»

Серію започатковано в 2001 р. та реорганізовано в 2015 р.

Редакційна колегія:

П. В. Пашко, д.е.н., професор (голова)

І. Г. Бережнюк, д.е.н. доцент

А. Д. Войцещук, к.е.н., доцент

Л. В. Деркач, к.ю.н.

А. І. Крисоватий, д.е.н., професор

А. А. Мазаракі, д.е.н., професор

Л. Л. Тарангул, д.е.н., професор

В. В. Ченцов, д.н. держ. упр., д.іст.н., професор

ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
Університет державної фіскальної служби України
Науково-дослідний інститут фіскальної політики
Науково-дослідний центр митної справи

**Концептуалізація інституту
уповноважених економічних
операторів: проблеми забезпечення
балансу безпеки та спрощення
міжнародної торгівлі**

*За загальною редакцією
І. В. Несторишена та В. А. Туржанського*

Монографія

Ірпінь – Хмельницький
2017

STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE
University of the State Fiscal Service of Ukraine
Scientific and Research Institute of Fiscal Policy
Scientific and Research Center of Customs Affairs

**Conceptualization of the Authorized
Economic Operator institute:
issues of achieving a balance between
international trade security
and facilitation**

*General editorship by
Nestoryshen I. and Turzhanskyi V.*

Monograph

Irpın – Khmelnytskyi
2017

УДК 336.225.3 (477)
ББК 67.9 (4УКР) 301
К 79

*За повного або часткового відтворення матеріалів даної публікації
посилання на видання обов'язкове*

*Рекомендовано до друку Вченою радою УДФСУ
(протокол № 1 від 24.01.2017)*

За загальною редакцією І. В. Несторишена та В. А. Туржанського

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Лотар ГЕЛЛЕРТ, доктор філософії (юридичні науки), професор, колишній Радник Голови Державної фіскальної служби України, Федеральний університет прикладних адміністративних наук, Німеччина.

Ольга МЕЛЬНИК, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, НУ «Львівська політехніка», Україна.

Олександр ШНИРКОВ, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна.

К 79 Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі: монографія; за заг. ред. І. В. Несторишена та В. А. Туржанського. – Ірпінь-Хмельницький, ФОП Стрихар А.М. 2017. – 214 с.

ISBN 978-966-346-853-2 (серія)
ISBN 978-617-7094-95-0

У виданні всебічно проаналізовано організаційно-економічні передумови виникнення інституту УЕО; охарактеризовано міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту УЕО; досліджено та узагальнено європейський досвід функціонування інституту УЕО; визначено особливості взаємного визнання статусу УЕО митними адміністраціями різних країн; проаналізовано нормативно-правову базу регулювання УЕО; окреслено основні проблеми та перспективи впровадження інституту УЕО в Україні; розроблено пропозиції щодо вдосконалення інституту УЕО та механізму його реалізації відповідно до Рамкових стандартів безпеки та полегшення міжнародної торгівлі ВМО.

Монографія розрахована на фахівців з митної справи, викладачів і студентів вищих навчальних закладів, а також на працівників митниць і учасників зовнішньоекономічної діяльності.

**УДК 336.225.3 (477)
ББК 67.9 (4УКР) 301**

**ISBN 978-966-346-853-2 (серія)
ISBN 978-617-7094-95-0**

© Несторишен І. В.,
Туржанський В. А. та ін., 2017
© Університет державної фіскальної
служби України, 2017

UDC 336.225.3 (477)
LBC 67.9 (4YKP) 301
C 79

***In case of full or partial copying the materials
of this publication reference to is obligatory***

*Recommended for publication by the Scientific Council
of the University of the State Fiscal Service of Ukraine
(Protocol No 1 from 24.01.2017)*

General editorship by Nestoryshen I. and Turzhanskyi V.

REVIEWERS:

Lothar GELLERT, Prof. Dr. (Law), Former Adviser to the Head of the State Fiscal Service of Ukraine, Federal University of Applied Administrative Sciences, Germany.

Olga MELNYK, Doctor of Economics, Professor, Head of Foreign Economic Activity and Customs Affairs Department, National University «Lviv Polytechnic», Ukraine.

Oleksandr SHNYRKOV, Doctor of Economics, Professor, Head of World Economy and International Economic Relations Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine.

Conceptualization of the Authorized Economic Operator institute: issues of achieving a balance between international trade security and facilitation: monograph; General editorship by Nestoryshen I. and Turzhanskyi V. – Irpin-Khmelnytskyi, 2017. - 214 p.

ISBN 978-966-346-853-2 (серія)

ISBN 978-617-7094-95-0

The organizational and economic background of the AEO institute has been comprehensively analyzed in the publication; international approaches and recommendations on the functioning of the AEO institute have been characterized; the experience of the European institute of AEO has been studied and generalized; the features of mutual recognition of AEO by Customs administrations of different countries have been specified; the statutory and legal framework regulating AEO has been analyzed; the main problems and prospects of the AEO programs implementation in Ukraine have been outlined; suggestions for improving the AEO institute and its implementation mechanism in compliance with the WCO Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade have been developed.

The monograph is intended for specialists in Customs affairs, university teachers and students as well as Customs officers and participants of foreign economic activity.

UDC 336.225.3 (477)

LBC 67.9 (4YKP) 301

ISBN 978-966-346-853-2 (серія)
ISBN 978-617-7094-95-0

© Nestoryshen I., Turzhanskyi V.
and other authors, 2017
© University of the State fiscal
service of Ukraine, 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	15
ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ІНСТИТУТУ УПОВНОВАЖЕНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА	29
1.1. Історичні аспекти виникнення та розвитку інституту уповноваженого економічного оператора	29
1.2. Сутність та концептуальні основи формування і управління міжнародним ланцюгом постачання	39
1.3. Теоретико-правові аспекти забезпечення балансу між спрощенням процедур міжнародної торгівлі та національною економічною безпекою	51
1.4. Застосування безпекоорієнтованого управління зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання	64
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ УПОВНОВАЖЕНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА	81
2.1. Аналіз рекомендацій Всесвітньої митної організації щодо розвитку інституту уповноваженого економічного оператора	81
2.2. Дослідження європейського досвіду функціонування інституту уповноваженого економічного оператора	93
2.3. Взаємне визнання статусу уповноваженого економічного оператора митними адміністраціями різних країн	107
2.4. Європейські вектори надання спрощень економічним операторам у сфері зовнішньоекономічної діяльності	128
2.5. Європейська практика надання митних спрощень уповноваженим вантажовідправникам та уповноваженим вантажоодержувачам	135
РОЗДІЛ 3. СТАН ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ УПОВНОВАЖЕНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА В УКРАЇНІ	148
3.1. Практика надання спрощень при здійсненні митного контролю до запровадження інституту уповноваженого економічного оператора в Україні	148
3.2. Перспективи запровадження дієвого механізму спрощення процедур міжнародної торгівлі в Україні в умовах євроінтеграції	160
ВИСНОВКИ	177
ДОДАТКИ	182
АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ	212

CONTENT

LIST ABBREVIATIONS	15
INTRODUCTION	18
CHAPTER 1. ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC BACKGROUND OF THE AUTHORIZED ECONOMIC OPERATOR INSTITUTE	29
1.1. The historical aspects of the Authorized Economic Operator institute occurrence and development	29
1.2. The essence and conceptual framework of building and management of a secure international supply chain	39
1.3. Theoretical aspects to achieving a balance between international trade facilitation and national economic security	51
1.4. The use of management targeted at the secure foreign economic activity of Economic Operator	64
CHAPTER 2. INTERNATIONAL APPROACHES AND RECOMMENDATIONS ON THE FUNCTIONING THE AUTHORIZED ECONOMIC OPERATOR INSTITUTE	81
2.1. The analysis of the World Customs Organization recommendations on the Authorized Economic Operator institute development	81
2.2. The research of the European experience concerning the Authorized Economic Operator institute	93
2.3. Mutual recognition of Authorized Economic Operator by Customs administrations of different countries	107
2.4. The European vectors of providing facilitations for economic operators engaged in foreign economic activity	128
2.5. The European practice of providing Customs simplifications for authorized consignors and consignees	135
CHAPTER 3. STATE AND PRIORITY AREAS IMPROVING THE LEGAL REGULATION OF THE AUTHORIZED ECONOMIC OPERATOR INSTITUTE IN UKRAINE	148
3.1. The practice of providing simplifications during Customs control before the introduction of Authorized Economic Operator in Ukraine	148
3.2. Prospects of implementing an effective mechanism for international trade facilitation in Ukraine under the conditions of European integration	160
CONCLUSIONS	177
ANNEXES	182
AUTORS	212

Review

I. Introduction by the reviewer

Since days of September 2001 the whole world has changed. In this change not only private persons and legal entities are involved but the Customs Administrations as well. Since then everybody concentrates on a safer and more secure supply chain within the trade from producing a good until its final destination. That implied a strict control of goods. On the other hand trade asked for simplifications.

To find a balance between both needs the AEO-concept was developed.

This book now is a comprehensive description of the AEO-concept within Ukraine and the EU.

II. Content of the book

The author himself highlights in his introduction the need for the AEO-concept by mentioning how necessary it was to find and maintain a balance between customs controls and trade facilitation. He is absolutely right when he indicates that the protection of countries' national interests in the field of the national economic security is of great importance.

On the other hand further facilitation of international trade by means of removing major administrative and technical barriers was needed for a proper flow of goods.

The author explains very understandable that the appropriate response for both demands is to search for an optimal model of balance in which all participants of international trade agreements meet standards for safe cargo handling. This lead to the birth of the AEO. The author then describes what is behind this model of an AEO.

He explains that in Ukraine this model was not in place until now although already provided in the Customs Code of 2012. No certificates were issued. In 2016 a new law was created dealing with the AEO, clarifying the conditions to meet the criteria for AEO, specifying the peculiarities of providing the status of an authorized consignee and authorized consignor, identifying a detailed procedure for checking the documents after release of goods.

The author highlights at the end of the introduction the reasons for the study of theoretical and applied aspects of the AEO institute in Ukraine. The purpose of the monograph shall be the analysis of the

theoretical, organizational and economic backgrounds of the AEO model and to study the international approaches. Last but not least proposals shall be developed for improving the AEO model and its implementation in Ukraine.

The monograph consists of 3 Chapters.

Chapter 1 is dealing with the organizational and economic background of the AEO institute and includes historical aspects. In this chapter the author examines the conceptual background of the WCO and European Union for creating a secure international supply chain to protect the national economy in balance with trade facilitations.

This Chapter is very important for persons who want to have a first sight into the reasons for having installed the AEO institute.

In Chapter 2 the author looks into international approaches and recommendations concerning the functioning of the AEO model. These approaches are regarded in comparison with the provisions of the International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures, the framework of standards to secure and facilitate global trade. In particular the author examines the experiences with the AEO-institute made within the EU. But not only the experiences are described but as well the criteria and duration of the procedure for obtaining the certificates to be AEO. The author looks as well into the European practice of Customs simplifications provided to economic operators during transportation of goods by authorized consignors and consignees.

This Chapter should be read by all persons dealing with the implementation of the AEO-institute, in whatsoever office they are working. But it might give some important ideas to trade organizations to install a goods customs-trade-partnership with meetings on a regular basis.

Chapter 3 deals with the legal and practical circumstances in Ukraine, most of all in relation to giving simplifications during Customs controls before the implementation of the AEO concept. The author gives also some proposals how to implement an effective mechanism of international trade facilitation and security maintenance in Ukraine. In this respect for him it is important to act in accordance between the

conditions of European integration and the draft amendments to the Custom Code of Ukraine.

III. Conclusion by the reviewer

As a final evaluation it can be said that the monograph is a very important step in the reform process of the Ukrainian Customs Law. Therefore I highly recommend reading and studying this monograph by all involved customs officers, who are dealing or shall be dealing with the institute of the AEO. This applies to all levels of the customs administration, SFS and Ministry.

**Professor Dr. Lothar Gellert
Former Advisor to the Head of
the State Fiscal Service of Ukraine
in Customs matters
private: Großpeterstraße 41
D-49525 Lengerich**

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію колективу авторів

**«Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі»
за загальною редакцією**

Несторишена І.В. та Туржанського В.А.

Рецензована монографія відображає основні проміжні теоретичні та прикладні результати виконання науково-дослідної роботи «Розвиток інституту уповноваженого економічного оператора в контексті імплементації Рамкових стандартів безпеки та полегшення міжнародної торгівлі ВМО», що виконувалася у 2016 році науковцями Науково-дослідного центру митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України із залученням фахівців-практиків з питань митної справи.

Однією із визначальних особливостей Митного кодексу України в редакції 2012 року було законодавче запровадження інституту уповноважених економічних операторів – підприємств, що відповідали певним умовам та мали право користуватися спеціальними спрощеннями в частині спрощення митних процедур та (або) надійності і безпеки. Проте розвиток цього прогресивного інституту, на сьогодні, в Україні залишає бажати кращого. Недарма в урядовому проекті Концепції реформування державної митної справи зазначено, що «особливої уваги вимагає імплементація Угоди про спрощення процедур торгівлі, зокрема, в частині впровадження інституту уповноважених економічних операторів, що надасть можливість взаємного визнання систем уповноважених операторів».

Запропонована для рецензування монографія складається із вступу, трьох розділів, висновків та додатків. Її перший розділ присвячений вивченню організаційно-економічних передумов виникнення та розвитку інституту уповноваженого економічного оператора. Дослідження міжнародних підходів та рекомендацій стосовно функціонування інституту уповноваженого економічного оператора проводиться у другому розділі дослідження. Заключний третій розділ присвячений аналізу вітчизняного стану нормативно-правового регулювання уповноважених економічних операторів.

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

У цілому монографія справляє позитивне враження своєчасністю, гостротою та широким охопленням численних аспектів такої складної і важливої проблематики. Для колективних монографій, зазвичай, притаманний характерний недолік, який полягає в тому, що вони готуються групою авторів, кожен із яких має власне бачення теоретичних чи прикладних аспектів досліджуваної проблеми, яке може погіршити єдине представлення про предмет дослідження. Проте, дана монографія є винятком із правил, та характеризується не лише багатоплановістю поглядів, але й цілісністю та логічністю викладення матеріалу.

Рецензована монографія провідних вітчизняних вчених у сфері державної митної справи заслуговує позитивної оцінки як наукова праця прикладного характеру, присвячена актуальній темі та містить значну наукову та практичну новизну в дослідженні питань становлення інституту уповноваженого економічного оператора. Положення та висновки авторського колективу монографії стосуються найбільш важливих проблем та завдань цієї сфери, реалізація яких сприятиме спрощенню та пришвидшенню митних процедур, поліпшенню інвестиційного клімату в Україні, боротьбі з корупційними проявами у Державній фіскальній службі України тощо.

Зазначена монографія буде корисною не лише науковій спільноті, викладачам, аспірантам, студентам, але й представникам органів державної виконавчої влади, фахівцям-практикам у сферах державної митної справи та оподаткування, усім хто цікавиться проблемами фіскальної політики.

Рекомендую до видання поданий на рецензування рукопис вищезазначеного монографічного дослідження.

РЕЦЕНЗЕНТ:

**Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри зовнішньоекономічної та
митної діяльності
Національного університету
«Львівська політехніка»**

О. Г. Мельник

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію за загальною редакцією
канд., екон. наук, доц. Несторишена І.В., канд., екон. наук, доц.
Туржанського В.А.

«КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ УПОВНОВАЖЕНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАТОРІВ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЛАНСУ БЕЗПЕКИ ТА СПРОЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ»

У сучасному світі перед державою в особі її митних адміністрацій стоїть дилема: з однієї сторони – забезпечити спрощення та уніфікацію митних процедур, а з іншої – гарантувати національну безпеку та безумовне дотримання митного законодавства. Одним із способів вирішення цієї дилеми є запровадження та реалізація інституту уповноваженого економічного оператора (УЕО). В Україні цей процес, на законодавчому рівні, було запущено із червня 2012 року, після вступу в дію третьої редакції Митного кодексу України.

До сьогоднішнього часу інформаційно-аналітична база імплементації інституту УЕО в Україні була обмежена невеликою кількістю повідомлень, роз'яснень та наукових статей. Тому монографія під загальною редакцією Несторишена І.В. та Туржанського В.А. – перша в Україні серйозна спроба дослідити багатогранність інституту УЕО в частині еволюційних, нормативно-правових, економічних, організаційних аспектів їх виникнення і функціонування із врахуванням світового досвіду та вітчизняних реалій.

Відрадным фактом є залучення до підготовки матеріалів монографії як представників наукової спільноти (докторів і кандидатів наук, аспірантів), так і фахівців-практиків (представників центрального апарату та митниць ДФС), що, у свою чергу, стало запорукою ефективного поєднання теорії та практики.

Монографію поділено на три основні частини. У першій із них, яку умовно можна назвати теоретичною висвітлюються питання виникнення та розвитку інституту УЕО; застосування безпекоорієнтованого управління зовнішньоекономічною діяльністю економічних операторів. Друга частина наукової роботи – міжнародна, оскільки у ній характеризуються особливості досвіду функціонування УЕО на світовому рівні, вивчаються питання рекомендацій Всесвітньої

**Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

митної організації щодо їх розвитку; узагальнюються процедури взаємного визнання статусу УЕО митними адміністраціями різних країн. Особливості українського стану нормативно-правового регулювання інституту УЕО відображені у третій частині монографії.

У рецензованій науковій роботі слід відмітити високу достовірність та обґрунтованість результатів і висновків, які, по-перше, обумовлені детальним вивченням напрацювань іноземних дослідників інституту УЕО, а по-друге – застосуванням комплексу наукових методів які адекватні проведеному дослідженню. Реалізація отриманих висновків та пропозицій підвищить ефективність заходів по впровадженню інституту УЕО в державній митній справі України.

Вважаю, що монографія «Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі» представляє собою значний науковий і прикладний інтерес та внесе гідний вклад в розвиток вітчизняної податкової і митної науки. Вона буде корисною не лише для сфери наукових досліджень чи використання під час підготовки економістів чи правників у вищих навчальних закладах, але й для фахівців-практиків.

РЕЦЕНЗЕНТ:

**доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри світового господарства
та міжнародних економічних відносин,
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

О.І. Шнирков

Підпис О. І. Шниркова
засвідчує

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

LIST ABBREVIATIONS

ACI	Advance Cargo Information (укр. попередня електронна інформація про товари)
ACIS	Advance Cargo Information System (укр. Система попереднього інформування про переміщення)
ATF	Agreement on trade facilitation (укр. Угода СОТ про спрощення світової торгівлі)
CBP	U.S. Customs and Border Patrol (укр. Прикордонно-митна служба США)
CC EU	Customs Code of the European Union, Regulation (EU) № 952/2013 (укр. Митний кодекс ЄС, Регламент № 952/2013)
CSI	Container Security Initiative (укр. програма «Ініціатива з безпеки контейнерів»)
C-TPAT	Customs-Trade Partnership Against Terrorism (укр. програма «Співпраця митниці-бізнес проти тероризму»)
DR EU	Delegated regulation of the European Union; Commission Delegated Regulation (EU) 2015/2446 (укр. Делегований Регламент ЄС 2015/2446)
ECS	Export Control System (укр. Система контролю експорту)
ENS	Entry Summary Declarations (укр. коротка ввізна декларація)
EORI	Economic Operator Registration and Identification (укр. реєстрація та ідентифікація економічного оператора)
GRN	Guarantee Reference Number (укр. контрольний номер гарантії)
HS	Harmonized System (укр. Гармонізована система опису і кодування товарів)

**Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

IR EU	Implementing regulation of the European Union; Commission Implementing Regulation (EU) 2015/2447 (укр. Імплементативний Регламент ЄС 2015/2447)
MID	Manufacturer Identification Number (укр. ідентифі- каційний номер виробника)
MRA	Mutual Recognition Arrangement (укр. Угода про взаємне визнання)
NCTS	New Customs Transit System (укр. Система обміну даних про транзит)
ВМО (WCO)	Всесвітня митна організація (англ. World Customs Organization)
ВРУ	Верховна Рада України (англ. Verkhovna Rada of Ukraine)
ЄАВТ (EFTA)	Європейська асоціація вільної торгівлі (англ. European Free Trade Association)
ЄАД (SAD)	єдиний адміністративний документ (англ. single administrative document)
ЄЕК ООН (UNECE)	Європейська економічна комісія ООН (англ. The United Nations Economic Commission for Europe)
ЄС (EU)	Європейський Союз (англ. European Union)
ЗЕД	зовнішньоекономічна діяльність (англ. foreign trade)
ICS	Import Control System (укр. Система контролю ім- порту)
Киотська конвенція	Киотська конвенція про гармонізацію та спро- щення митних процедур ВМО (англ. International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended) / World Customs Organization)

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

LIST ABBREVIATIONS

КМУ	Кабінет Міністрів України (англ. Government of Ukraine)
МДП (TIR)	Міжнародні дорожні перевезення (англ. Transports Internationaux Routiers)
МКУ	Митний кодекс України (англ. Customs Code of Ukraine)
Рамкові стандарти ВМО	Рамкові стандарти забезпечення безпеки та спрощення міжнародної торгівлі ВМО (англ. SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade, 2015)
Рекомендації ІУЛП	Рекомендації з інтегрованого управління ланцюгом постачання (англ. Customs Guidelines on Integrated Supply Chain Management)
СЕФАКТ ООН (UN/CEFACT)	дочірній міжурядовий орган Комітету з торгівлі ЄЕК ООН (англ. United Nations framework of the Economic and Social Council, the United Nations Economic Commission for Europe)
СОТ (WTO)	Світова організація торгівлі (англ. World Trade Organization)
УЕО (АЕО)	уповноважений економічний оператор (англ. authorised economic operator)

ВСТУП

«Митні органи повинні вживати заходи, спрямовані на підтримання належного балансу між митним контролем та спрощенням законної торгівлі».

*Стаття 2 «Місія митних органів»
Митного кодексу ЄС (Регламент ЄС № 952/2013)*

Кардинальні трансформації у світовому політичному та економічному просторі зумовлюють необхідність розроблення нових підходів до забезпечення безпеки держави в умовах постійного зростання загроз як внутрішнього, так зовнішнього характеру. Зазначені питання є особливо актуальними для вітчизняної економічної системи, яка функціонує в умовах потужного впливу не лише економічних загроз, але й військових, що вимагає розроблення та застосування ефективних механізмів, спрямованих на нейтралізацію, мінімізацію впливу та усунення зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці. Без вироблення концептуальних засад та розроблення дієвого механізму державного управління в системі економічних відносин держави, спрямованих на уникнення загроз та мінімізацію їх впливу, досить проблемними є забезпечення ефективного функціонування національної економіки та її економічного зростання. За таких умов питання захисту національних інтересів держави у сфері національної економічної безпеки набуває особливої ваги.

Певної суперечності за таких умов набувають процеси імплементації багатьма країнами рекомендацій Світової організації торгівлі та Всесвітньої митної організації щодо необхідності спрощення процедур міжнародної торгівлі, максимального сприяння економічним операторам та усунення технічних бар'єрів у міжнародній торгівлі. Зокрема, прийняття оновленої Конвенції про гармонізацію та спрощення митних процедур, Рамкових стандартів забезпечення безпеки та спрощення міжнародної торгівлі, Угоди Світової організації торгівлі про спрощення світової торгівлі призвело до кардинальних трансформацій у принципах та підходах до здійснення митного контролю в контексті одночасного забезпечення безпеки та спрощення митних процедур за умов максимально-

го забезпечення національної безпеки та подальшого спрощення процедур міжнародної торгівлі шляхом усунення значних адміністративних та технічних бар'єрів, а саме: зниження рівня митних оглядів і перевірок, прискорення часу випуску товарів, надання можливості самостійного накладання економічними операторами митного забезпечення та здійснення митного оформлення товарів і транспортних засобів на території уповноваженого оператора або в іншому місці, дозволеному митницею.

Відповідною рефлексією міжнародної спільноти на нові виклики та загрози зовнішньоекономічного характеру є пошук оптимальної моделі співвідношення контролюючих заходів та спрощення в сфері міжнародної торгівлі. Як свідчить міжнародна практика, забезпечення високого рівня безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів можливе лише за умови дотримання всіма учасниками міжнародної торговельної угоди встановлених стандартів безпечного поводження з вантажами. Це зумовило виникнення в багатьох міжнародних конвенціях, угодах та національних законодавствах рекомендацій щодо необхідності розроблення і запровадження поняття «authorized persons» («уповноважені особи»), які були формалізовані у концепції Всесвітньої митної організації як уповноважені економічні оператори.

Запровадження інституту уповноваженого економічного оператора, в першу чергу, спрямовано на усунення дисбалансу щодо забезпечення рівня національної безпеки держави та максимального сприяння економічним операторам в міжнародній торгівлі. Митні адміністрації, здійснюючи постійний контроль за міжнародними вантажними перевезеннями, несуть частину відповідальності за забезпечення безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів. Підвищення рівня небезпеки зумовлює необхідність реалізації у сфері митного регулювання програм державно-приватного партнерства з метою забезпечення максимально можливого рівня безпеки усього ланцюга постачання товарів, що зумовлює активізацію впровадження інституту уповноваженого економічного оператора у світі.

В Україні, незважаючи на прийняття в 2012 році Митного кодексу України, яким запроваджено інститут уповноваженого еко-

номічного оператора, реальних кроків щодо надання спеціальних спрощень суб'єктам ЗЕД не здійснено, що підтверджується відсутністю виданих сертифікатів уповноваженого економічного оператора. З метою практичної реалізації інституту уповноваженого економічного оператора та наближення вітчизняного митного законодавства до стандартів Європейського Союзу в межах виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Міжнародним валютним фондом з низкою експертних та громадських організацій розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України (щодо уповноваженого економічного оператора та спрощення митних формальностей)» зареєстрований у Верховній Раді України № 4777 від 03.06.2016. Зокрема, на відміну від чинного Митного кодексу України, зазначеним законопроектом: уточнюються умови виконання критеріїв до уповноваженого економічного оператора; визначаються особливості надання статусу уповноваженого вантажоодержувача та уповноваженого вантажовідправника; деталізується порядок перевірки документів після випуску товарів (пост-митний контроль). У 2015 році в структурі Департаменту організації митного контролю Державної фіскальної служби України було створено відділ по роботі з уповноваженими економічними операторами з метою інтенсифікації процесів щодо надання статусу уповноваженого економічного оператора суб'єктам ЗЕД, оскільки планується процес постійного вдосконалення надання спеціальних спрощень. Головна мета цих заходів полягає у забезпеченні балансу інтересів бізнесу та держави шляхом встановлення партнерства з бізнесом.

Необхідність дослідження теоретичних і прикладних аспектів функціонування інституту уповноваженого економічного оператора в Україні в першу чергу обумовлюється:

- значним зростанням як реальних, так і потенційних загроз національній безпеці зовнішнього характеру;
- потребою імплементації положень Конвенції про гармонізацію та спрощення митних процедур, Рамкових стандартів забезпечення безпеки та спрощення міжнародної торгівлі, Угоди Світової організації торгівлі про спрощення світової торгівлі щодо максимального сприяння бізнесу;

– нагальною потребою запровадження в Україні дієвого механізму функціонування інституту уповноваженого економічного оператора відповідно до міжнародних стандартів та вимог.

Метою монографії є аналіз теоретичних основ та організаційно-економічних передумов виникнення інституту уповноваженого економічного оператора, дослідження міжнародних підходів та рекомендацій щодо його функціонування, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення інституту уповноваженого економічного оператора та механізму його реалізації в Україні відповідно до Рамкових стандартів безпеки та полегшення міжнародної торгівлі.

Монографія складається з трьох розділів, кожен з яких охоплює актуальні питання, що стосуються основних історичних аспектів виникнення та розвитку інституту уповноваженого економічного оператора, концептуальних засад формування безпечного міжнародного ланцюга постачання, міжнародних підходів до забезпечення балансу між спрощенням процедур міжнародної торгівлі та національної економічної безпеки, а також перспектив запровадження дієвого механізму спрощення процедур міжнародної торгівлі в Україні в умовах євроінтеграції.

Розділ 1. «Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора» розкриває історичні аспекти виникнення та розвитку інституту уповноваженого економічного оператора відповідно до європейського митного законодавства та рекомендацій Всесвітньої митної організації. Значну увагу приділено концептуальним основам формування безпечного міжнародного ланцюга постачання та аналізу стандарту ISO 28002:2011 «Системи менеджменту безпеки ланцюга постачання. Забезпечення стійкості в ланцюзі постачання. Вимоги та настанови щодо застосовування» Міжнародної організації по стандартизації. Окремим питанням у розділі наведено характеристику міжнародних підходів до забезпечення балансу між спрощенням процедур міжнародної торгівлі та національної економічної безпеки, а також застосування безпекоорієнтованого управління зовнішньоекономічною діяльністю економічних операторів.

Розділ 2. «Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора»

присвячено аналізу рекомендацій ВМО щодо розвитку інституту уповноваженого економічного оператора відповідно до положень Конвенції про гармонізацію та спрощення митних процедур і Рамкових стандартів забезпечення безпеки та спрощення міжнародної торгівлі. Особливу увагу акцентовано на необхідності подальшої імплементації положень Рамкових стандартів забезпечення безпеки та спрощення міжнародної торгівлі, якими передбачено запровадження програми партнерства «митниця-бізнес», що передбачає забезпечення гнучкості та індивідуалізацію планів забезпечення безпеки, побудованих з урахуванням відповідної бізнес-моделі уповноваженого економічного оператора. Практичну цінність мають наведені у розділі дослідження європейського досвіду функціонування інституту уповноваженого економічного оператора відповідно до Митного кодексу Європейського Союзу (Регламент ЄС 952/2013), а саме: узагальнено переваги уповноваженого економічного оператора залежно від типів сертифікату для економічних операторів за усіма етапами міжнародного ланцюга постачання; систематизовано критерії та тривалість процедури отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора в країнах Європейського Союзу; досліджено порядок проведення моніторингу дотримання критеріїв уповноваженими економічними операторами; узагальнено процес та статистику взаємного визнання статусу уповноваженого економічного оператора митними адміністраціями різних країн, а також проаналізовано європейську практику надання митних спрощень економічним операторам при переміщенні товарів уповноваженими вантажовідправниками та уповноваженими вантажоодержувачами.

Розділ 3. «Аналіз вітчизняного стану нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора» містить інформацію щодо аналізу практики надання спрощень при здійсненні митного контролю до запровадження інституту уповноваженого економічного оператора в Україні, а також досліджено умови та критерії, при дотриманні яких вітчизняні підприємства мали право на спрощення під час митного контролю до запровадження в Україні інституту уповноваженого економічного оператора. Також, у розділі наведено пропозиції щодо запровадження

дієвого механізму спрощення процедур міжнародної торгівлі та забезпечення безпеки в Україні в умовах євроінтеграції відповідно до проекту змін до Митного кодексу України.

Наукове видання підготовлено з урахуванням перспективних напрямів розвитку наукових досліджень у сфері митної справи та на основі висновків, отриманих авторами за результатами виконання науково-дослідної роботи «Розвиток інституту уповноваженого економічного оператора в контексті імплементації Рамкових стандартів безпеки та полегшення міжнародної торгівлі ВМО» (реєстраційний № 0116U003660) Науково-дослідним центром митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України. Авторський колектив висловлює щирі слова подяки усім, хто своїми порадами, конструктивною критикою та безпосередньою участю сприяв підготовці цієї монографії.

INTRODUCTION

*«Customs authorities shall put in place measures aimed,
in particular, at the following:*

*– maintaining a proper balance between
customs controls and facilitation of legitimate trade».*

Article 2 «Mission of customs authorities»

The Union Customs Code (REGULATION (EU) No 952/2013)

The dramatic transformations of the global political and economic environment necessitate the development of new approaches to the national security system in the face of continuous growth of both internal and external threats. These issues are particularly acute for the national economic system that operates under the powerful influence not only of economic threats, but also the military ones, which requires the development and use of effective mechanisms to neutralize and minimize an impact as well as eliminate internal and external threats to the national security. Without making a conceptual framework and developing an effective mechanism of public administration within the internal system of economic relations aimed at avoiding threats and minimizing their impact it is quite problematic to ensure effective functioning of the national economy and its growth. Under these conditions the protection of countries' national interests in the field of the national economic security is of great importance.

At this rate the process of implementing the World Trade Organization and the World Customs Organization recommendations concerning the need for international trade facilitation, maximum simplifications for economic operators and elimination of technical barriers to international trade is accompanied by certain contradictions. In particular, the adoption of the Revised International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures, the World Customs Organization Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade, the World Trade Organization Agreement on Trade Facilitation has led to dramatic changes of the principles and approaches to Customs control in the context of simultaneous security and facilitation of Customs procedures while ensuring national security and further facilitation of international trade by means of removing major administrative and technical

INTRODUCTION

barriers, namely a reduced number of Customs examinations and inspections, an accelerated release of goods, enabling economic operators to place a Customs seal by themselves and making Customs clearance of goods and vehicles on the territory of Authorized Economic Operator or in any other place authorized by Customs.

The appropriate response of the international community to new challenges and threats of foreign economic nature is searching an optimal model to balance control measures with simplification of international trade. According to the international practice, ensuring a high level of security of the international supply chain can only be possible when all participants of international trade agreements meet standards for safe cargo handling. This led to the introduction of recommendations in many international conventions, agreements and national legislations concerning development and implementation of the “authorized persons” notion, which was formalized in the World Customs Organization concept as Authorized Economic Operators.

The introduction of the Authorized Economic Operator institute is primarily aimed at the elimination of imbalances to ensure national security and facilitate economic operators’ activities in international trade. Customs administrations by means of constant monitoring international cargoes bear a part of responsibility for the security of the international supply chain of goods. Increased threats make it necessary to implement public-private partnership programs in the field of Customs regulation to guarantee the highest possible level of security of the whole supply chain of goods, which promotes efficient implementing Authorized Economic Operator throughout the world.

In Ukraine despite the adoption of the Customs Code in 2012, which established the Authorized Economic Operator institute, real steps to provide economic operators with special simplifications have not been taken, as evidenced by the absence of issued Authorized Economic Operator certificates. With the purpose of practical implementation of the Authorized Economic Operator institute and greater compliance of the national Customs legislation with the European Union standards to put into effect the Association Agreement between Ukraine and the European Union, the International Monetary Fund together with a number of expert and non-governmental organizations developed the draft Law of Ukraine «On amendments to the

Customs Code of Ukraine (regarding Authorized Economic Operator and simplifications of Customs formalities)» being registered in the Verkhovna Rada of Ukraine № 4777 from March 6, 2016. In particular, unlike the current Customs Code of Ukraine, this draft law: clarifies the conditions to meet the criteria for Authorized Economic Operator; specifies the peculiarities of providing the status of an authorized consignee and authorized consignor; identifies a detailed procedure for checking the documents after release of goods (post-clearance control). In 2015 within the Department of Customs Control of the State Fiscal Service of Ukraine a separate unit dealing with Authorized Economic Operators was created with a view to intensify the process of granting the status of Authorized Economic Operator to subjects of foreign economic activity since a process of continuous improvement of granting special simplifications is under consideration. The main objective of these measures is to strike a balance of interests between business and government by establishing partnership relations with business.

The need for the study of theoretical and applied aspects of the Authorized Economic Operator institute in Ukraine is primarily caused by:

- a significant increase in both real and potential threats of external nature to the national security;
- a demand for adaptation of provisions of the International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures, the World Customs Organization Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade, the World Trade Organization Agreement on Trade Facilitation to facilitate business;
- an urgent need for creation of an effective mechanism of functioning the Authorized Economic Operator institute in accordance with international standards and requirements.

The purpose of the monograph is to analyze the theoretical foundations and organizational and economic background of the Authorized Economic Operator institute, study the international approaches and recommendations on its functioning as well as develop proposals for improving the Authorized Economic Operator institute and the mechanism of its implementation in Ukraine in accordance with the Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade.

The monograph consists of three chapters, each of which covers current issues relating to the main historical aspects of the origin and de-

INTRODUCTION

velopment of the Authorized Economic Operator institute, conceptual principles of creating a secure international supply chain, international approaches to keeping the balance between international trade facilitation and national economic security as well as prospects of introducing an effective mechanism for international trade facilitation in Ukraine under the conditions of European integration.

Chapter 1 “Organizational and economic background of the Authorized Economic Operator institute” reveals the historical aspects of the origin and development of the Authorized Economic Operator institute in accordance with the European Customs legislation and the World Customs Organization recommendations. Special attention is paid to the conceptual foundations of creating a secure international supply chain and the analysis of ISO 28002: 2011 «Systems of safe supply chain management. Ensuring stability of supply chain. Requirements and guidelines for application» of the International Organization for Standardization. The issue of characteristics of international approaches to the balance between international trade facilitation and national economic security as well as application of a management system aimed at secure foreign economic activity of economic operators is concerned separately in this chapter.

Chapter 2 «International approaches and recommendations on the functioning the Authorized Economic Operator institute» is devoted to the analysis of the WCO recommendations concerning development of the Authorized Economic Operator institute in accordance with the provisions of the International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures, the Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade. Particular attention is paid to the need for further implementation of the Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade, which provides for the introduction of a «Customs-Business» partnership program that means flexibility and individualization of security plans built taking into account a relevant business model of Authorized Economic Operator. The research of the European experience of Authorized Economic Operator in accordance with the Customs Code of the European Union (EU Regulation 952/2013) made in the chapter is of practical importance. In particular, the preferences of Authorized Economic Operator depending on the type of a certificate

for economic operators at all stages of the international supply chain are specified; the criteria and duration of the procedure for obtaining the certificate of Authorized Economic Operator in the European Union are systemized; the procedure of monitoring Authorized Economic Operators' compliance with the criteria is studied; the process and statistics of mutual recognition of the Authorized Economic Operator status by Customs administrations of various countries are generalized as well as the European practice of Customs simplifications provided to economic operators during transportation of goods by authorized consignors and consignees.

Chapter 3 «Analysis of the national statutory and legal regulation of the Authorized Economic Operator institute» includes information on the practice of giving simplifications during Customs control before the introduction of Authorized Economic Operator in Ukraine as well as studies conditions and criteria necessary to be met by domestic enterprises to have the right for simplified Customs control before the introduction of the Authorized Economic Operator institute in Ukraine. In addition, this chapter contains proposals as to implementation of an effective mechanism of international trade facilitation and security maintenance in Ukraine under the conditions of European integration in accordance with the draft amendments to the Customs Code of Ukraine.

The scientific publication has created with account of prospective directions of research in the field of Customs affairs and on the basis of the findings obtained by the authors as a result of study within the scientific and research work «The development of the Authorized Economic Operator institute in the context of the WCO Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade» (Registration No 0116U003660), performed by the Scientific and Research Center of Customs Affairs of the Scientific and Research Institute of Fiscal Policy of the University of the State Fiscal Service of Ukraine. The authors express sincere gratitude to all those who with their advice, constructive criticism and direct participation contributed to the preparation of this monograph.

Розділ 1.

Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

1.1. Історичні аспекти виникнення та розвитку інституту уповноваженого економічного оператора

Сучасні економічні реалії вимагають реалізації цілеспрямованих заходів направлених на відновлення економічного потенціалу України. Враховуючи потужний вплив політичних факторів на економічний сектор держави, актуальним є питання щодо відновлення економічного зростання України шляхом виходу вітчизняних виробників на європейський ринок. Головне завдання державних органів за таких умов – забезпечення максимального сприяння бізнесу шляхом уніфікації вітчизняного нормативного-правового регулювання правил ведення бізнесу з європейським. Адже вихід вітчизняних товаровиробників на європейський ринок в рамках Угоди про вільну торгівлю з ЄС значно розширить географію реалізації вітчизняної продукції і йдеться не лише про країни-члени ЄС. Це обумовлено тим, що ЄС активно веде переговори про асоціацію з іншими країнами не членами ЄС (що може включати угоду про зону вільної торгівлі), частина яких уже завершена (Алжир, Ізраїль, Канада, Чилі, Південна Корея та ін.), частина – перебуває на стадії узгодження (Колумбія, Еквадор, Перу, країни-учасниці Центральноамериканського спільного ринку та ін.).

На початку 21 століття внаслідок посилення зовнішніх загроз в ЄС постала необхідність розробки ефективної системи митного регулювання, яка б враховувала інтереси суб'єктів ЗЕД щодо спрощення міжнародної торгівлі та інтереси самого Співтовариства щодо забезпечення відповідного рівня безпеки громадян та бізнесу. Зокрема, з метою забезпечення належного рівня безпеки в сфері міжнародної торгівлі, Європейська комісія запровадила низку заходів, спрямованих на забезпечення скоординованої та ефективної діяльності усіх національних митних адміністрацій країн-членів

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

ЄС. Зокрема, в 2003 році було опубліковано рішення Європейської комісії про спрощення та мінімізацію паперового обігу в митній сфері та торгівлі¹. Цей пакет об'єднав основні поняття, що лежать в основі нової моделі безпеки управління зовнішніми кордонами ЄС, зокрема, передбачав широке застосування гармонізованої системи оцінки ризиків. Відповідно до цього, Європейською комісією було схвалено такі стратегічні цілі:

- повністю переглянути митні процедури з метою їх спрощення, впровадження сучасних інформаційних технологій та аналізу ризиків;
- організація митного контролю має бути організована таким чином, щоб суб'єкти ЗЕД мали змогу отримати вигоду незалежно від місця, де митна процедура починається і де закінчується;
- належне функціонування внутрішнього ринку без жодних митних бар'єрів;
- митний контроль має бути однаковим на усіх зовнішніх кордонах ЄС, особливо в місцях підвищеної небезпеки. Зокрема, передбачається подання попередньої інформації митним органам до ввезення товарів на митну територію ЄС, подання періодичних декларацій та використання пост-аудиту, що вимагає застосування ризикорієнтовних інструментів митного контролю;
- уніфікація митних ІТ-систем, що використовуються митними органами країн-членів ЄС.

В травні 2005 року в Офіційному бюлетені були опубліковані «поправки безпеки» до Митного кодексу ЄС № 648/2005².

Вони охоплюють три основні зміни до Митного кодексу ЄС № 648/2005³:

- 1 On the role of customs in the integrated management of external borders. Communication from the commission to the council, European parliament and the European economic and social committee URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2003:0452:FIN> (date of appeal: 05.01.2017).
- 2 Customs Code Committee import and export formalities section guidelines on entry and summary declarations in the context of regulation (ec) no 648/2005. EUROPEAN COM DIRECTORATE-GENERAL TAXATION AND CUSTOMS UNION Customs Policy Customs Procedures/ Brussels, 29 October 2010 TAXUD/2010/0051 – URL: http://ec.europa.eu/ecip/documents/procedures/import_entry_guidelines_en.pdf (date of appeal: 05.01.2017).
- 3 Supply Chain Security: EU Customs' role in the fight against terrorism. European Commission Taxation and customs union URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/info_docs/customs/customs_security_en.pdf (date of appeal: 05.01.2017).

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

- вимога суб'єктам ЗЕД надавати митним органам попередні відомості про товари, що імпортуються або експортуються з ЄС;
- надання суб'єктам ЗЕД спрощень процедур торгівлі шляхом запровадження програми УЕО (*англ. Authorised Economic Operator, AEO*);
- запровадження в ЄС механізму використання єдиних критеріїв аналізу ризиків під час здійснення митного контролю, що ґрунтуються на використанні комп'ютерної техніки.

Наведені заходи взаємопов'язані та забезпечують підвищення безпеки за рахунок одночасного застосування заходів. Зокрема, використання попередньої електронної інформації та електронних систем для аналізу ризиків дозволяє митним органам визначити вантажі з високим ступенем ризику ще на етапі постачання товарів до ЄС.

Імплементація положень, що стосуються «поправок безпеки» до Митного кодексу ЄС № 1875/2006 набрали чинності 26.12.2006⁴. Цим документом було передбачено конкретні заходи щодо реформування митних процедур та терміни їх реалізації, а саме:

- використання загальної системи управління ризиками з метою забезпечення використання ризикорієнтованих інструментів митного контролю (використовується з початку 2007 року, повністю комп'ютеризована з 2009 року);
- запровадження програми УЕО (набуло чинності з 01.01.2008).
- обов'язкове подання суб'єктами ЗЕД попередньої інформації про товари, які перетинають митний кордон ЄС з метою забезпечення більш глибокого аналізу ризиків та прискорення процесу митного оформлення (набуло чинності з 01.07.2009).

Слід зауважити, що в 2006 році Генеральною дирекцією з оподаткування та митної справи Європейської комісії (*англ. Taxation and Customs Union Directorate General*) було розроблено Програму митної безпеки ЄС (рис. 1.1).

4 COMMISSION REGULATION (EC) No 1875/2006 of 18 December 2006 amending Regulation (EEC) No 2454/93 laying down provisions for the implementation of Council Regulation (EEC) No 2913/92 establishing the Community Customs Code. URL: http://masp.belgium.be/files/Regulation_1875_2006_Eng.pdf (date of appeal: 05.01.2017).

**Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

Рисунок 1.1 – Митні підходи ЄС до безпеки

Джерело: узагальнено відповідно до ¹.

Цією Програмою передбачено розвиток та впровадження конкретних заходів безпеки, а саме:

- забезпечення належного контролю безпеки для захисту внутрішнього ринку, а також тісна співпраця з основними торговими партнерами у світі, за усіма етапами міжнародного ланцюга постачання;
- сприяння суб'єктам ЗЕД, які виявили бажання щодо підтримки безпечності усього ланцюжка постачання.

Розглянемо більш детально суть «поправок безпеки», що передбачають одночасне впровадження трьох складових, а саме: системи управління ризиками на основі єдиних індикаторів, системи попереднього інформування митних органів економічними операторами про намір перевезення вантажів та програми УЕО.

1. Система аналізу ризиками. В сучасних умовах досягнення максимальної ефективності митного адміністрування з метою забезпечення максимального рівня безпеки та сприяння суб'єктам ЗЕД можливе лише за умови застосування ризикоорієнтованого під-

1 Supply Chain Security: EU Customs' role in the fight against terrorism – [Electronic resource]. European Commission Taxation and customs union URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/info_docs/customs/customs_security_en.pdf.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

ходу при розробці системи заходів щодо вдосконалення процедури митного контролю. Вона ґрунтується на поєднанні оцінки впливу сукупності ризикоформуючих факторів усіх етапів здійснення зовнішньоекономічних операцій і послідовності взаємопов'язаних заходів їх ідентифікації, оцінювання та мінімізації їх впливу на економічну безпеку ЄС. Специфікою моніторингу митних ризиків в ЄС є спрямування на запобігання та виявлення можливих правопорушень, протиправних або помилкових дій (чи бездіяльності) економічних операторів на основі єдиних індикаторів ризику, тобто максимально реалізується превентивна функція щодо запобігання порушень митного законодавства. Оцінювання ступеня митного ризику та ймовірності його настання дозволяє прийняти управлінське рішення щодо регулювання митного ризику і визначення заходів з мінімізації ризикової події, в тому числі запобігання та виявлення можливих порушень митних правил з метою забезпечення економічної безпеки ЄС. Формування такого рішення з врахуванням одержуваних результатів з ідентифікації митних ризиків відповідно до типу порушення залежить від ранжування за ступенем значущості факторів ризику. Підсумкова інтегральна оцінка ступеня негативного впливу факторів митного ризику повинна корелюватися із заходами адекватного впливу на порушників митного законодавства.

2. Система попереднього інформування. Основні принципи системи попереднього інформування були закладені ще в 1999 році в рамках оновленої Кіотської конвенції. ВМО розглядає застосування цієї системи в якості показника, що характеризує високий рівень розвитку митної служби держави. Впровадження технології попереднього інформування має на меті прискорення митного оформлення товарів, спрощення митних формальностей та вдосконалення функціонування системи управління митними ризиками. Крім того, процедуру попереднього інформування передбачено Рамковими стандартами ВМО. Зокрема, Стандартом 6 «Попередня електронна інформація» передбачено, що для забезпечення адекватної оцінки ризику, митна адміністрація повинна своєчасно вимагати попередню електронну інформацію щодо вантажів чи контейнерних від-

правлень¹. Тому, згідно з Постановою Європейського парламенту і ради № 48/2005 (поправки до Митного кодексу ЄС) та Постановою Комісії № 1875/2006 (поправки до положень щодо застосування Митного кодексу ЄС) всі вантажі, які планується ввозити на територію ЄС, підлягають аналізу ризиків на предмет їх безпеки ще до ввезення вантажу на територію ЄС². З 01.01.2011 на територію ЄС до оформлення митних формальностей допускаються тільки ті вантажі, на які своєчасно подана відповідна декларація. Право надавати попередню інформацію мають економічні оператори, яким надано номер EORI, який присвоєно відповідними органами ЄС. Варто відмітити, що система EORI – це база даних декларантів, а номер EORI вказується при поданні електронної копії книжки МДП (*англ. Transports Internationarex Routiers*). Реєстрація в системі EORI (*англ. Economic Operator Registration and Identification*) відбувається як резидентами, так і нерезидентами. Крім того, попереднє інформування в країнах ЄС здійснюється щодо товарів, які переміщуються усіма видами транспорту. Такі дані подаються тільки в електронному вигляді з використанням Системи контролю імпорту (*англ. Import Control System, ICS*), Системи контролю експорту (*англ. Export Control System, ECS*) та, у випадку транзиту вантажів, Систему обміну даних про транзит (*англ. New Customs Transit System, NCTS*).

3. *Уповноважені економічні оператори.* Впровадження інституту УЕО спрямовано на усунення дисбалансу щодо забезпечення рівня національної безпеки держав та максимального сприяння суб'єктам ЗЕД в міжнародній торгівлі. Митні адміністрації, здійснюючи постійний контроль за міжнародними вантажними перевезеннями, несуть частину відповідальності за забезпечення безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів. Підвищення рівня небезпеки зумовлює необхідність реалізації у сфері митного регулювання програм державно-приватного партнерства з метою забезпечення максимально можливого рівня безпеки усього ланцюга по-

1 Рамочные стандарты безопасности и облегчения мировой торговли Всемирной таможенной организации (июнь, 2005 г.) URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976_003 (дата звернення: 06.01.2017).

2 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code – [Electronic resource]. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF>.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

стачання товарів. Зазначимо, поняття УЕО використовується з 2005 року після прийняття ВМО першої редакції Рамкових стандартів ВМО³. Окрім опису концепції забезпечення безпеки міжнародного ланцюга постачання, саме Рамкові стандарти ВМО визначили, що використання митних спрощень і привілеїв уповноваженими особами може здійснюватися на підставі наданого підприємству митними органами спеціального статусу – статусу УЕО суб'єктам ЗЕД, які забезпечують у своїй діяльності безпеку ланцюгів постачання.

Важливість подальшого розвитку інституту УЕО підтверджується змістом Угоди Світової організації торгівлі (далі – СОТ) про спрощення світової торгівлі, яка була підписана на 9-й Міністерській конференції СОТ в грудні 2013 року на о. Балі в Індонезії. Відповідно до Угоди передбачається, що кожен член СОТ має здійснювати додаткові заходи щодо спрощення процедур торгівлі, пов'язані з імпор্তними, експортними та транзитними формальностями і процедурами у відповідності до вказаного переліку (пункт 7.3 Угоди)⁴. Крім того, зазначено, що з метою покращення заходів щодо спрощення процедур, які надаються УЕО, члени СОТ надають іншим членам можливість вести переговори про їх взаємне визнання.

В 2014 році Генеральною дирекцією з оподаткування та митної справи Європейської комісії були розроблені «Керівні принципи УЕО», які мали на меті узагальнити особливості отримання статусу УЕО. Вони включають наступні розділи⁵:

- сутність УЕО та їх категорії;
- переваги УЕО та їх взаємне визнання;
- детальний опис критеріїв УЕО;
- докладне пояснення процесу отримання статусу УЕО;

3 Рамочные стандарты безопасности и облегчения мировой торговли Всемирной таможенной организации (июнь, 2005 г.) URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976_003 (дата звернення: 06.01.2017).

4 Соглашение ВТО об упрощении процедур торговли: Деловое руководство для развивающихся стран Женева: Методическое пособие. МТЦ, ноябрь 2013 г., 30 с.

5 AUTHORISED ECONOMIC OPERATORS – GUIDELINES / EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE-GENERAL TAXATION AND CUSTOMS UNION Security & Safety, Trade Facilitation & International coordination Risk Management and Security URL : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/aeo_guidelines2014_en.pdf (date of appeal: 05.01.2017).

– особливості набуття статусу УЕО малими і середніми підприємствами;

– фактори, які допомагають митним органам прискорити процес авторизації;

– рекомендації для полегшення процедури отримання статусу УЕО для материнських та дочірніх компаній;

– співпраця країн-членів в процесі обміну інформацією;

– рекомендації щодо моніторингу за економічними операторами, які мають статус УЕО;

– розкриття сутності поняття «безпека ділових партнерів», у тому числі їх ідентифікація та можливі заходи щодо забезпечення.

До «Керівних принципів УЕО» включено три додатки: Анкета самооцінки; Загрози, ризики і можливі застосування документа; Форма декларації безпеки. Зауважимо, законодавством ЄС наведено перелік економічних операторів, які мають право подати заявку на отримання статусу УЕО, незалежно від розміру бізнесу, а саме:

– виробники;

– експортери;

– експедитори;

– власники складів;

– митні агенти;

– перевізники;

– імпортери;

– інші (наприклад, порт, навантажувачі авіакомпаній).

Зазначимо, відповідно до законодавства ЄС передбачено перелік підприємств, які не мають права звертатися для отримання статусу УЕО, а саме підприємства, які не здійснюють ЗЕД: банки, страхові компанії, консультанти, розробники програмного забезпечення. Крім того, було передбачено такі типи сертифікатів УЕО:

– охорона і безпека (АЕО S) – видається для будь-якого бізнесу, який задовольняє критеріям митних вимог, ведення обліку, фінансової спроможності, і підтримує відповідні стандарти безпеки;

– митні спрощення (АЕО C) – видається для будь-якого бізнесу, який задовольняє критеріям митних вимог, відповідає стандартам обліку та фінансової платоспроможності;

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

– митні спрощення / охорона і безпека (АЕО F) – видається для будь-якого бізнесу, який задовольняє митним вимогам, стандартам ведення обліку, фінансової спроможності, і підтримує відповідні стандарти безпеки і бажає отримати переваги обох типів УЕО.

Необхідність розвитку адміністративно-правового статусу УЕО в Україні актуалізується підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі – Угода), в якій визначено необхідність запровадження відповідних умов щодо покращення економічних та торговельних відносин з метою поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Крім того, відповідно до ст. 76 Угоди передбачається забезпечення:

– уникнення непотрібних або дискримінаційних навантажень на економічних операторів, запобігання шахрайству і надання подальшого сприяння економічним операторам, які мають високий рівень відповідності законодавству;

– застосування міжнародних документів, що використовуються у митній справі та торгівлі, у тому числі тих, що розроблені ВМО (Рамкові стандарти ВМО 2005 року, Конвенція про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція) 1990 року, Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису і UA/EU/ua 59 кодування товарів 1983 року), СОТ (Угода про застосування Статті VII ГАТТ 1994), ООН (Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року, Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажу на кордонах 1982 року), а також керівних принципів ЄС, таких як Митні прототипи;

– вжиття необхідних заходів для відображення та виконання положень переглянутої Кіотської конвенції;

– введення та застосування спрощених процедур для вповноважених трейдерів відповідно до об'єктивних та недискримінаційних критеріїв.

Одним з кроків досягнення обґрунтованого балансу між спрощенням і сприянням торгівлі та ефективним контролем і безпекою є використання взаємного визнання уповноважених трейдерів під час митного контролю (ст. 80 Угоди).

Узагальнюючи вище наведене, можна виділити наступні напрями розвитку програми УЕО в Україні відповідно до Рамкових стандартів ВМО:

1. Можливість надання статусу УЕО в Україні не лише декларанту, але й іншим учасникам постачання товарів (відправник, одержувач, перевізник, митний брокер, власник складу та ін.). Звичайно, реальний обсяг спрощень у різних складових (учасниках) торговельного ланцюга буде відрізнятися, виходячи із специфіки їх діяльності. Фактично, мова йде про видачу таким суб'єктам лише сертифікатів «щодо надійності та безпеки», адже специфіка спрощень, передбачених сертифікатом «на спрощення митних процедур», передбачає можливість застосування їх тільки декларантами. Однак, можливість надавати статус УЕО кожному з таких учасників дозволяє формувати певні «уповноважені торговельні ланцюги». Коли товари передаються від уповноваженого відправника до уповноваженого одержувача, і при цьому задіяні уповноважений перевізник і брокер, з точки зору митного контролю надійність і безпека усього ланцюга постачання підвищується за рахунок синергійного ефекту – товар надходить від надійного відправника і на кожній стадії передається в «надійні руки».

2. У відповідності до Рамкових стандартів ВМО митним адміністраціям пропонується розвивати партнерські відносини з бізнесом та між собою для забезпечення безпеки і полегшення торгівлі. Зокрема, передбачається розробити механізм для взаємного визнання УЕО, митних стандартів контролю безпеки і результатів митного контролю, які можуть бути мінімізовані з метою уникнення дублювання контрольних заходів. Документ, який формалізує це рішення в цілому отримав назву «Взаємне визнання / Угода» (англ. *Mutual Recognition of AEO, MRA*)¹.

1 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx (date of appeal: 05.01.2017).

1.2. Сутність та концептуальні основи формування і управління міжнародним ланцюгом постачання

Підвищення рівня міжнародної небезпеки зумовлює кардинальне переосмислення підходів та принципів здійснення міжнародної торгівлі, що в свою чергу, примушує держави розробляти нові інструменти забезпечення національної безпеки в сфері регулювання ЗЕД. До першочергових завдань за таких умов слід віднести необхідність вдосконалення прикордонного та митного контролю в умовах ефективної співпраці як на національному та міжнародному рівні митних адміністрацій, інших правоохоронних і контролюючих органів, а також бізнес-спільноти. Враховуючи вище наведене, урядами країн, СОТ, ВМО та іншими міжнародними організаціями сформовано єдині вимоги та розроблено пропозиції щодо запровадження «інтегрованого управління ланцюгом постачання» на національних рівнях.

Відмітимо, категорія «міжнародний ланцюг постачання» не є поширеною у вітчизняному нормативному полі, проте в Угоді між Україною та Королівством Нідерландів про взаємну адміністративну допомогу в митних справах використовується поняття «міжнародний торговельний ланцюг постачання», під яким розуміються всі процеси, що відбуваються в рамках транскордонного руху товарів від місця походження до місця кінцевого призначення². В економічній літературі під ланцюгом постачання розуміють послідовність процесів та інформації, які забезпечують рух товарів та послуг від постачальників, через виробництво і дистрибуцію безпосередньо споживачу. Вцілому, міжнародний ланцюг постачання складається з певної кількості видів діяльності та учасників, через які товари проходять під час свого переміщення від постачальників початкового рівня до кінцевих споживачів³. В науковій літературі виділяють наступні типи ланцюгів постачання:

- 2 Угода між Україною та Королівством Нідерландів про взаємну адміністративну допомогу в митних справах: Указ Президента № 219/2007 від 20.03.2007. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ru/528_022 (дата звернення: 06.01.2017).
- 3 Уотерс Д. Логистика. Управление цепью поставок: пер. с англ. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 503 с. Серия «Зарубежный учебник». с. 19.

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

- прямий ланцюг постачання включає економічного оператора, постачальника і споживача, що беруть участь у переміщенні товарів;
- розширений ланцюг постачання включає постачальників без посереднього постачальника і клієнта безпосереднього клієнта по відношенню до економічних операторів, які залучені до руху товарів. Це традиційний ланцюг постачання;
- максимальний ланцюг постачання включає всі організації, залучені до руху товарів від початкового постачальника до кінцевого споживача.

Отже, основними учасниками (елементами) міжнародного ланцюга постачання є: постачальник експортера, експортер товарів (послуг), митний брокер, імпортер товарів (послуг), кінцевий споживач, транспортно-експедиційні компанії, складські комплекси, торгові посередники, митниці, банки, страхові компанії тощо. Причому експортер і постачальник експортера, а також імпортер і кінцевий споживач можуть бути однією особою. Експортер отримує товари від постачальника (постачальників), і постачає їх імпортеру. Він може залучати різних посередників. Імпортер відповідно до умов міжнародного договору отримує товар (послуги) і здійснює платіж експортеру. Зобов'язки щодо організації страхування і перевезення товару можуть покладатися як на імпортера, так і експортера залежно від договору. Між імпортером і кінцевим споживачем може бути кілька посередників. Загальна структура повного міжнародного ланцюга постачання з охопленням стадій виготовлення продукції з імпортних матеріалів і реалізації на зовнішньому ринку наведена на рис. 1.2.

Зазначимо, базові принципи та вимоги до запровадження інтегрованого управління ланцюгом постачання визначено міжнародними конвенціями, рекомендаціями і стандартами, а також методичними вказівками ВМО.

Робота ВМО спрямована на розробку міжнародних інструментів, конвенцій з питань класифікації товарів, митної вартості, правил походження товарів, митних зборів, безпеки ланцюга постачання товарів, спрощення процедур міжнародної торгівлі, боротьби з правопорушеннями в митній сфері та незаконним переміщенням контрафактної продукції (захист прав інтелектуальної власності), а також боротьби з корупцією. Особливу увагу ВМО приділяє про-

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

грамам інституціонального розвитку, метою яких є надання підтримки при проведенні реформ та модернізації митних служб.

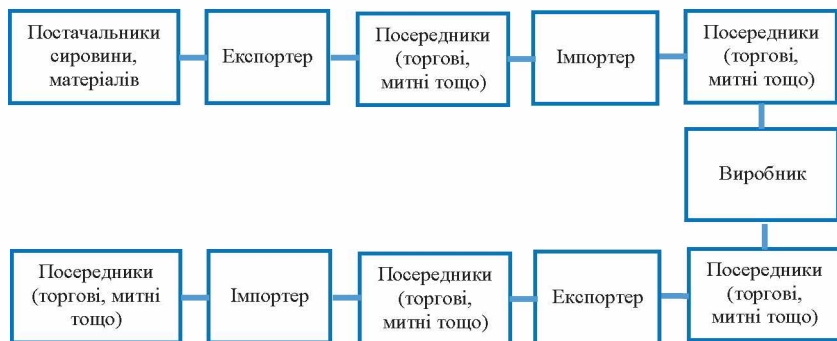

Рисунок 1.2 – Повний міжнародний ланцюг постачання

Міжнародний ланцюг постачання з митної точки зору є процесом, що забезпечує рух товарів не призначених для експорту від виробника до споживача, що знаходиться на іншій митній території (митній території ЄС або іншій митній території). Міжнародний ланцюг постачання не має конкретного визначення. Він включає економічних операторів, що є представниками різних сегментів торгівлі. У деяких випадках економічні оператори мають довгострокові відносини з митницями, проте більшість з них часто змінюються або мають контракт тільки на одну операцію – відвантаження. В узагальненому вигляді основних учасників міжнародного ланцюга постачання наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Характеристика зобов'язань економічних операторів у міжнародному ланцюзі постачання

Учасник міжнародного ланцюга постачання	Зміст категорії	Зобов'язання в міжнародному ланцюзі постачання:
Виробник	Економічний оператор, який в ході своєї діяльності виробляє товари, призначені для експорту.	Несе відповідальність за: —

**Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

Експортер	Особа, що знаходиться на митній території ЄС, яка на момент прийняття декларації, має договір з вантажоодержувачем в третій країні і має обов'язок доставити товар до місця призначення за межами митної території ЄС (ст. 1 (19) UCC DA).	Несе відповідальність за: – правильність експортної декларації та за її своєчасне подання, якщо експортна декларація подана експортером; – за правильність заповнення експортної декларації, застосування юридичних експортних формальностей відповідно до митних правил; – забезпечення надійного постачання товарів перевізником, експедитором або митним агентом.
Експедитор	Особа, яка організовує перевезення вантажів у міжнародній торгівлі від імені експортера, імпортера або іншої особи. У деяких випадках, експедитор видає свій власний транспортний договір, наприклад, коносамент. Типова діяльність експедитора може включати в себе: отримання, перевірка і підготовка документації для виконання митних формальностей.	Несе відповідальність за: – правильність застосування митних формальностей; – забезпечення, за необхідності, безпечного перевезення вантажів.
Власники складів та оператори газосховищ	Особа, уповноважена утримувати митний склад.	Несе відповідальність за: – збереження товарів на митному складі; – забезпечення охорони митного складу.
Митний агент	Особа, яка виконує митні формальності та діє в якості митного представника (ст. 18 UCC DA). Митний представник діє від імені людини, що є економічним оператором (наприклад, імпортер або експортер). Митний представник може діяти від імені цієї особи (пряме представництво) або від власного імені (непряме представництво).	Несе відповідальність за: – застосування необхідних положень відповідно до митних правил, характерні для даного типу операції при розміщенні товарів у митний режим; – за правильність заповнення митної декларації.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

Перевізник	Особа, що виконує контр-акт. Конкретне визначення перевізника включено до ст. 5 (40) UCC DA.	Несе відповідальність за: – забезпечення надійного і безпечного перевезення вантажів, за які він відповідає; – заповнення транспортної документації відповідно до вимог закону; – застосовування необхідних юридичні формальності відповідно до митного законодавства.
Імпортёр	Економічний оператор, який робить або від імені якого проводиться декларування імпорту.	Несе відповідальність за: – відносини з митними органами; – за правильність заповнення декларації і її вчасне подання; – застосовування, за необхідності, юридичних формальностей відповідно до митних правил з імпорту товарів; – уникнення несанкціонованого доступу до товарів і їх фальсифікації.

Джерело: узагальнено відповідно до ^{1, 2, 3}.

Концептуальні засади комплексного управління ланцюгом постачання товарів було сформовано Рамковими стандартами ВМО⁴, а саме Стандартом 1 «Комплексне управління ланцюгом постачання товарів». Відповідно до цього Стандарту, митні адміністрації повинні дотримуватись комплексних процедур митного контролю, передбачених Рекомендаціями ВМО для митних органів з інтегрованого управління ланцюгом постачання (*англ. Customs Guidelines on Integrated Supply Chain Management*)⁵.

- 1 Authorised Economic Operators [Guidelines, Approved by the CCC-GEN (AEO subsection) on 11 March 2016]. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bit.ly/1UNi1zO>.
- 2 Definition of "Exporter" Article 1 (19) UCC DA [Electronic resource] - Access to the website: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_code/guidance_definition_exporter_en.pdf.
- 3 Uniform Commercial Code [Electronic resource] - Access to the website: <https://www.law.cornell.edu/ucc>.
- 4 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx (date of appeal: 05.01.2017).
- 5 Руководство для таможенных органов по интегрированному управлению цепочкой поставок / Пакет SAFE ВТамО / Руководство ИУЦП (GIZ GmbH) «Содействие региональному экономическому сотрудничеству в Центральной Азии» Всемирная таможенная организация. URL : <http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/~media/950560B6F48147A5885BD1251709A8EE.aspx> (дата звернення: 06.01.2017).

Рамковими стандартами ВМО та Рекомендаціями ІУЛП передбачено застосування комплексних процедур митного контролю, що вимагає наявності відповідних юридичних повноважень, а також дозволяє вимагати від експортерів і перевізників заздалегідь надавати інформацію в електронному вигляді митним адміністраціям з метою оцінювання загроз та небезпеки. Крім того, комплексні процедури митного контролю передбачають встановлення між митними адміністраціями транскордонного співробітництва, постійного оцінювання ризиків та здійснення митного контролю з метою підвищення загальної безпеки і прискорення процедур випуску товарів, що вимагає розроблення відповідної правової бази. Ці вимоги підкріплені відповідними механізмами ВМО, а саме: Рекомендаціями щодо розроблення національного законодавства, що регулює збір і передавання митної інформації; Типова двостороння угода і Міжнародна конвенція про взаємне адміністративне сприяння в митних питаннях (Йоганнесбурзька конвенція). В рамках цієї співпраці митні адміністрації повинні домовитися про взаємне визнання результатів контролю/огляду, а також програм для УЕО.

Зазначимо, у загальному додатку до переглянутої Кіотської конвенції (Стандарт 6.1) передбачається, що всі товари, включаючи транспортні засоби, що ввозяться на митну територію і вивозяться з неї, підлягають митному контролю¹. Для цілей Стандарту 1 цілісність відправлення повинна бути забезпечена з часу навантаження товарів у контейнер, а в разі перевезення без використання контейнерів – до моменту випуску товарів в пункті призначення.

Слід зазначити, що митний контроль і оцінювання ризиків є постійним спільним процесом забезпечення безпеки, що починається в момент підготовки вантажів експортером з постійною перевіркою цілісності вантажів при недопущенні невинновданого дублювання заходів контролю. З цією метою необхідно зробити можливим таке взаємне визнання заходів контролю, шляхом узгодження між митними адміністраціями стандартів контролю та управління ризиками, обміну розвідувальними даними і інформацією щодо профілізації

1 International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended). / World Customs Organization. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

ризиків, а також обмін митними даними з урахуванням роботи, яка була проведена в контексті Глобальної інформаційно-розвідувальної стратегії ВМО. Такі угоди повинні передбачати можливість спільного моніторингу або контролю якості митного контролю з метою відстеження дотримання стандартів.

Митниця відправлення повинна вжити всіх необхідних заходів щодо можливості ідентифікації відповідної партії товарів і виявлення будь-якого несанкціонованого втручання в ланцюг постачання. Що стосується морських контейнерних відправлень, то всі перевірки, оцінювання ризиків і дії повинні здійснюватися на підставі принципів управління ризиками до навантаження контейнера на судно. Крім того, митні адміністрації, територією яких проходить ланцюг постачання товарів, повинні домовитися про використання системи електронних повідомлень для обміну митними даними, результатами контролю та повідомленнями про прибуття, зокрема щодо партій товарів підвищеного ризику. За необхідності, митні адміністрації повинні змінювати свої повноваження, встановлені нормативними документами, з метою отримання можливості повністю перевіряти вантажі підвищеного ризику.

Для забезпечення безпеки ланцюга постачання товарів і ланцюгів комплексного митного контролю, митним органам слід застосовувати програму дотримання цілісності пломб, яка докладно викладена в Рекомендаціях до Глави 6 Загального додатку до Переглянутої Кіотської конвенції². Такі програми забезпечення цілісності пломб, засновані на використанні в пункті завантаження механічних пломб для забезпечення високого ступеня безпеки, запропонованих в стандарті ISO 17712, включають процедури реєстрації встановлення, заміни та перевірки цілісності пломб в ключових пунктах, таких як пункти перевалки на інший вид транспорту. Крім того, митницям слід сприяти добровільному застосуванню технологій, щодо забезпечення цілісності контейнерів при проходженні ланцюгом постачання товарів.

2 International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended). / World Customs Organization. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx.

Однією з головних умов формування безпечного ланцюга постачання є вимоги до подання інформації економічними операторами до митних адміністрацій. За умови експорту, економічні оператори повинні до моменту завантаження товарів на транспортний засіб або в контейнер, який використовується при експорті, надати митним службам попередню електронну вантажну експортну декларацію. Експортери зобов'язані підтвердити, бажано в електронній формі, що вони надали митним органам попередню експортну вантажну декларацію. У тих випадках, коли експортна вантажна декларація є неповною або спрощеною, на більш пізньому етапі, відповідно до положень національного законодавства, слід створити систему, при якій повідомлення будуть надсилатися лише щодо тих партій вантажів, які не можуть бути завантажені або вивантажені. Такі повідомлення повинні направлятися у встановлені терміни після надсилання інформації, необхідної для оцінювання ризику.

Терміни подання товарних і вантажних декларацій до митної адміністрації за умов експорту або імпорту повинні встановлюватися національним законодавством після ретельного аналізу географічної ситуації і ділової практики, що застосовується в різних видах транспорту, після проведення консультацій з представниками підприємницького сектора та іншими зацікавленими митними адміністраціями. Митні служби повинні забезпечувати УЕО рівний доступ до спрощених умов, незалежно від виду транспорту. Однак, для забезпечення мінімальної однаковості і без шкоди для конкретної ситуації митні служби не повинні вимагати подання попередньої декларації раніше, ніж:

1. Морські перевезення:

– контейнерний вантаж: за 24 години до навантаження в порту відправлення;

– при перевезенні товарів без контейнерів: за 24 години до прибуття в перший порт країни-призначення.

2. Повітряний транспорт:

– маршрут малої протяжності: в момент вильоту літака;

– маршрут великої протяжності: за 4 години до прибуття в перший аеропорт країни-призначення.

3. Залізничний транспорт:

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

– за 2 години до прибуття в перший пункт країни призначення.

4. Автомобільний транспорт:

– за одну годину до прибуття в перший пункт країни призначення.

З метою підтримки оцінки ризиків і полегшення випуску, будучи складовими частинами комплексного ланцюга митного контролю, митні адміністрації, територією яких проходить ланцюг постачання товарів, повинні розглянути можливість обміну даними між митними службами, зокрема, щодо вантажних партій підвищеного ризику. Така електронна система повідомлень може включати обмін повідомленнями про певні експортні операції, включаючи результати контролю, а також відповідними повідомленнями про прибуття.

Відповідно до рекомендацій ВМО, національне законодавство повинно містити положення, що дозволяють митним органам передавати інформацію, яка акумулюється ними для власних цілей, іншим митним адміністраціям. Якщо таких положень немає, їх слід розробити і прийняти. В якості основи для розробки таких положень можна використовувати Рекомендації щодо розроблення національного законодавства про збір та передачу митної інформації. Крім того, в якості основи для обміну інформацією щодо товарів підвищеного ризику рекомендується використовувати існуючі інструменти ВМО такі, як Йоганнесбурзька конвенція і Типова двостороння угода.

Митні адміністрації повинні забезпечувати функціональну сумісність інформаційних систем та використання відкритих стандартів. З цією метою митним службам рекомендовано використовувати Модель даних ВМО (*англ. WCO Data Model*), яка визначає максимальний набір даних для здійснення експортних та імпорتنих формальностей¹. Модель даних визначає також формат електронних повідомлень для відповідних вантажних і товарних декларацій. Модель даних ВМО включає всі елементи даних, які можуть знадобитися в якості попередньої інформації з метою забезпечення безпеки.

1 WCO Data Model. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/pf_tools_datamodel.aspx. (date of appeal: 05.01.2017).

Відповідно до положень Рамкових стандартів ВМО, УЕО, які відповідають встановленим митним службами критеріям, повинні мати право брати участь в спрощених і прискорених процедурах випуску при представленні мінімальної інформації. Ці критерії включають наявність підтвердженої історії дотримання митних вимог, продемонстроване прагнення сприяти підвищенню безпеки ланцюга постачання товарів в якості учасника програми партнерства «митниця-бізнес», а також наявність задовільної системи управління власної комерційної інформацією. Митні адміністрації повинні домовитися про взаємне визнання статусу УЕО між різними програмами з метою підвищення безпеки ланцюга постачання товарів та гармонізацію митних процедур.

Кінцевою метою запровадження інституту УЕО є реалізація концепції «уповноважений ланцюг постачання товарів», яка передбачає підтвердження митними службами дотримання всіма учасниками даної міжнародної торгової угоди відповідно до встановлених стандартів безпечного поводження з вантажами та інформацією. Відносно вантажних партій, що проходять від місця походження до пункту призначення виключно всередині такого ланцюга, повинні застосовуватися комплексні спрощені процедури перетину кордону, відповідно до яких при експорті та імпорті буде вимагатися лише одна спрощена декларація, яка містить мінімум інформації.

Крім ВМО, вагомий внесок у забезпечення стабільності на кожному етапі ланцюга постачання внесла Міжнародна організація стандартизації (ISO), яка розробила стандарт ISO 28002:2011 «Системи менеджменту безпеки ланцюга постачання. Забезпечення стійкості в ланцюзі постачання. Вимоги та настанови щодо застосування» (англ. *Security management systems for the supply chain -- Development of resilience in the supply chain -- Requirements with guidance for use*)¹. Цей Стандарт пропонує повну і систематичну процедуру попередження збоїв, захисту, підготовки, зниження масштабу наслідків, реагування, безперервності операцій і відновлення. Загальні критерії, які можна вбудувати в систему менеджменту, можуть

1 Security management systems for the supply chain - Development of resilience in the supply chain - Requirements with guidance for use. URL: <http://www.iso.org/iso/home/search.htm?qt=28002%3A2011&sort=rel&type=simple&published=on> (date of appeal: 05.01.2017).

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

застосовуватися для створення, реалізації, моніторингу, огляду, підтримки та підвищення стійкості організації до зовнішніх впливів з метою планування, здійснення і прийняття рішень під час і після інцидентів в ланцюзі постачання. Стандарт ISO 28002:2011 може застосовуватися в будь-яких організаціях: приватних, некомерційних, недержавних і державних. Включений в систему менеджменту стандарт підвищує здатність організації управляти збоями, а також вживати необхідні кроки для забезпечення життєздатності та безперервності бізнесу. Зазначений міжнародний стандарт був розроблений як частина стандартів ISO серії 28000 на системи менеджменту безпеки в ланцюзі постачання (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Стандарти ISO щодо системи менеджменту безпеки в ланцюзі постачання

Номер	Назва
ISO 28000: 2007	Системи менеджменту безпеки ланцюга постачання. Технічні умови
ISO 28004-1: 2007 / Cor 1 до: 2012	Системи менеджменту безпеки ланцюга постачання. Керівництво по впровадженню ISO 28000. Частина 1. Загальні принципи. Технічна поправка 1
ISO 28004-2: 2014 Повне	Системи менеджменту безпеки ланцюга постачання. Настанови щодо впровадження ISO 28000. Частина 2. Настанови щодо прийняття ISO 28000 для використання в середніх і дрібних операціях в морських портах
ISO 28004-3: 2014	Системи менеджменту безпеки ланцюга постачання. Настанови щодо впровадження ISO 28000. Частина 3. Додаткове спеціальне керівництво по прийняттю ISO 28000 для використання в операціях середнього і малого бізнесу (крім морських портів)
ISO 28004-4: 2014 Повне	Системи менеджменту безпеки ланцюга постачання. Настанови щодо впровадження ISO 28000. Частина 4. Додаткове спеціальне керівництво по впровадженню ISO 28000, коли відповідність ISO 28001 є предметом менеджменту
ISO 28004-1: 2007	Системи менеджменту безпеки ланцюга постачання. Керівництво по впровадженню ISO 28000. Частина 1. Основні принципи

Джерело: узагальнено на основі².

2 Security management systems for the supply chain - Development of resilience in the supply chain - Requirements with guidance for use. URL: <http://www.iso.org/iso/home/search.htm?qt=28002%3A2011&sort=rel&type=simple&published=on> (date of appeal: 05.01.2017).

Стандарт ISO 28000:2007 «Системи управління безпекою ланцюга постачання. Технічні умови» єдиний опублікований міжнародний стандарт на системи управління ланцюга постачання, відповідно до вимог якого можна проходити сертифікацію, передбачає цілісний підхід на основі аналізу ризиків для управління ризиками, пов'язаними з будь-якими збоями в ланцюзі постачання.

Значний внесок щодо ефективного функціонування міжнародного ланцюга постачання здійснили:

- ЄЕК ООН, одна з п'яти регіональних комісій ООН, яка відіграє провідну роль у сфері спрощення процедур торгівлі шляхом розробки рекомендацій, стандартів та інших інструментів підтримки, які застосовуються у всьому світі;

- СЕФАКТ ООН, дочірній міжурядовий орган Комітету з торгівлі ЄЕК ООН, діяльність якої координується спеціальним бюро, до складу якого входить Голова і кілька заступників голови. У роботі органу беруть участь експерти міжурядових організацій, органів державного управління окремих країн, а також представники ділових кіл. СЕФАКТ ООН має глобальний мандат на розробку рекомендацій та стандартів ООН у сфері спрощення процедур торгівлі.

Ці установи розробили Еталонну модель міжнародного ланцюга постачання (англ. «*International Supply Chain Reference Model*»), яка описує процеси, учасників та документи, що використовуються в міжнародній торгівлі. Модель описує також основні процеси та учасників міжнародної ланцюга постачання. Ланцюг постачання забезпечує можливість придбання, перевезення та оплати товарів з дотриманням нормативних вимог, тим самим зміцнюючи безпеку торгівлі. У моделі «придбання-перевезення-оплата» відображаються ключові комерційні, логістичні, нормативно-правові та платіжні процедури, які здійснюються в рамках міжнародного ланцюга постачання, а також дається коротка характеристика інформації, що є предметом обміну між учасниками торговельної діяльності на її різних етапах. Модель дає ієрархічно організоване подання ланцюга продажів, що об'єднує дії, що виконуються з урахуванням бізнес-вимог, зазначених у порядку розробки стандартів СЕФАКТ ООН. Модель поповнюється новими операціями у міру того, як СЕФАКТ ООН реалізує свої нові проекти.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

Отже, основним вектором подальшої роботи вітчизняних фахівців з питань державної митної справи, науковців та учасників ЗЕД є спільне напрацювання положень та рекомендацій щодо подальшої імплементації міжнародних стандартів функціонування міжнародного ланцюга постачання у вітчизняне законодавство. Особливо актуальним у сучасних умовах в цьому контексті є обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей» (реєстраційний № 4777 від 03.06.2016), яким передбачено поступову реалізацію елементів концепції «уповноважений ланцюг постачання товарів», а саме: вдосконалення функціонування інституту УЕО в Україні, запровадження системи попереднього інформування про переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон, тощо¹.

1.3. Теоретико-правові аспекти забезпечення балансу між спрощенням процедур міжнародної торгівлі та національною економічною безпекою

Активний розвиток процесів глобалізації та міжнародної економічної інтеграції, як наслідок, постійне збільшення масштабів міжнародної торгівлі зумовлює зростання зовнішніх загроз національній економіці. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується посиленням впливу економічної глобалізації, для якої характерне, в першу чергу, певне нівелювання значення державних кордонів, оскільки діяльність усіх суб'єктів міжнародної економіки відбувається в єдиному відкритому економічному просторі. Внаслідок цього, відбувається підвищення рівня відкритості

1 Проект Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей»: КМУ, реєстраційний № 4777 від 03.06.2016. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59320 (дата звернення: 06.01.2017).

та взаємозалежності національних економік різних країн, формування нового економічного простору, в якому змінюється галузева і регіональна структури, прискорюється рух товарів та капіталу, постійно змінюються вектори міграції робочої сили відповідно до глобальних економічних тенденцій, що значно актуалізує питання забезпечення безпеки держави від факторів зовнішнього середовища. Як зазначив Г. Фейгін, результати глобалізації передбачити дуже складно або й взагалі неможливо, хоча можна виокремити певні тенденції, які характерні для багатьох країн, а саме¹:

- ідентичність та уніфікація умов господарської діяльності, законодавчої бази, банківської, митної і податкової системи, грошових одиниць;

- можливість вільного переміщення товарів, послуг і фінансових потоків у світовому масштабі.

Система міжнародної торгівлі та ЗЕД набуває абсолютно інших параметрів та характеристик. Як зазначає О. Мажула, в сучасних умовах ЗЕД – це не лише взаємовідносини між суб'єктами господарювання з питань купівлі-продажу та виробництва продукції, а, перш за все, складний механізм включення національної економіки до світового господарства, головним завданням якого є створення безпечних умов для економічного розвитку та зростання бізнесу, держави та суспільства².

Поглиблення та розширення інтеграційних процесів потребують адекватних змін інституційного забезпечення, тобто реформування національного та міжнародного законодавства, створення нових спеціалізованих організацій, усунення перешкод міжнародній торгівлі. Внаслідок цього, уряди багатьох країн світу розробляють заходи, спрямовані на вдосконалення існуючих підходів та інструментів забезпечення безпеки в сфері ЗЕД під час руху товарів, капіталу та послуг за основними етапами міжнародного ланцюга постачання з врахуванням вимог щодо мінімального втручання державних контролюючих органів в операційну діяльність

1 Фейгін Г.Ф. Национальные экономики в эпоху глобализации: перспективы России / Г. Ф. Фейгін. – С.Пб. : Изд-во СПб ГУП, 2008. – 200 с., с. 10.

2 Мажула О. Інституціоналізація митної безпеки як важливої складової економічної безпеки держави / О. Мажула // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 11. – С. 78-84.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

економічних операторів, в першу чергу, шляхом автоматизації та імплементації нових технологій митного контролю, зокрема, використання попереднього інформування, системи аналізу митних ризиків, застосування інструментів пост-митного контролю тощо. Саме необхідність пошуку балансу у сфері забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі призвела до радикального переосмислення принципів та підходів здійснення державного контролю в сфері міжнародної торгівлі та ЗЕД. Про значну актуальність зазначеної проблеми свідчать положення СС ЕУ, який визначив, що окрім захисту фінансових інтересів ЄС та його держав-членів, захисту від недобросовісної і незаконної торгівлі, сприяючи законній підприємницькій діяльності, забезпечення охорони і безпеки ЄС і його мешканців, а також охорони навколишнього середовища в тісній співпраці з іншими органами, на митні органи покладено завдання підтримання належного балансу між митним контролем та спрощенням процедур законної торгівлі³.

Для сучасної системи державного контролю в сфері ЗЕД протягом останніх десятирічь характерні радикальні трансформації, які передбачають⁴.

- по-перше, відмову від тотального контролю за усіма зовнішньоекономічними операціями (обмеження кількості митних оглядів, зменшення часу на митне оформлення, відмова від необхідності пред'явлення товару під час митного оформлення, використання безпаперового документообігу та інше) в умовах максимального забезпечення безпеки держави та суспільства відповідно до сучасних викликів та загроз зовнішнього характеру;

- по-друге, використання інструментів та підходів державно-приватного партнерства, за результатами чого відбувається передавання частини функцій державних контролюючих органів економічним операторам (наприклад, право на самостійне накладання

3 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code – [Electronic resource]. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF>.

4 Несторишен І.В. Вектори трансформації забезпечення національної безпеки в сфері зовнішньоекономічної діяльності / І. В. Несторишен // Економіка, фінанси, бухгалтерський облік: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 1 лютого 2017 р.). – П.: ЦФЕНД, 2017. – С. 36-38.

митного забезпечення, використання технології віддаленого випуску товарів (процедура випуску товарів за місцезнаходженням), використання принципу «мовчазної згоди» тощо¹.

Таким чином, в сучасних умовах багатьма урядами провідних країн світу актуалізується теза, що забезпечення належного рівня безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів можливе лише за умови дотримання всіма учасниками міжнародної торгової угоди прийнятих стандартів безпечного поводження з вантажами^{2,3}. За таких умов особливої актуальності набувають зобов'язання урядів багатьох країн імплементувати рекомендації таких міжнародних організацій як СОТ, ВМО та інших інтеграційних об'єднань щодо спрощення процедур та усунення технічних бар'єрів у міжнародній торгівлі. Зокрема, прийняття оновленої Кіотської конвенції⁴ та Рамкових стандартів ВМО⁵ призвело до кардинальних трансформацій принципів та підходів здійснення митного контролю в контексті одночасного забезпечення безпеки та спрощення митних процедур.

Кіотська конвенція є фундаментальним міжнародним документом, який визначає пріоритетні напрями реформування системи митного регулювання, яка в червні 1999 року в умовах наростаючого тиску з боку міжнародного торгового співтовариства була переглянута Радою ВМО з метою мінімізації рівня митного втручання і максимального спрощення процедур міжнародної торгівлі⁶.

1. SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx.
2. SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx.
3. V. Turzhanskyi Conceptualization institute of authorized economic operators: international experience and prospects of its implementation in the customs legislation of Ukraine / V. Turzhanskyi, I. Nestoryshen // Customs Scientific Journal CUSTOMS. – 2016. – № 1. – С. 41–57.
4. International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended). / World Customs Organization. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx.
5. SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx.
6. The International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs procedures [Electronic resource]. / World Customs Organization : URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv/kyoto_new.aspx.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

За своєю суттю Кіотська конвенція є сукупністю стандартних правил митного контролю та має наступну структуру (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Складові Кіотської конвенції

Джерело: узагальнено відповідно до ⁷.

Цим документом передбачено набір єдиних принципів для простих, ефективних і передбачуваних митних процедур для здійснення ефективного митного контролю в сучасних умовах, а її положення відповідають основним потребам митних адміністрацій і вимогам міжнародної торгівлі щодо забезпечення балансу між митним контролем, адмініструванням митних платежів і спрощенням процедур торгівлі. Крім того, зазначено, що спрощення та гармонізація митних процедур може бути досягнута шляхом застосування наступних заходів:

⁷ The International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs procedures [Electronic resource]. / World Customs Organization : URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv/kyoto_new.aspx.

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

- реалізація програм, спрямованих на безперервну модернізацію митної практики та процедур з метою підвищення її ефективності і результативності;
- застосування передбачуваних, послідовних та прозорих митних процедур;
- надання зацікавленим сторонам усієї необхідної інформації, що стосується митного законодавства, нормативних актів, адміністративних рекомендацій, процедур і практики;
- прийняття сучасних методів, таких як управління ризиками та контроль на основі аудиту, а також максимально використання інформаційних технологій;
- співробітництво з іншими національними органами, митними адміністраціями інших країн і бізнесом;
- впровадження відповідних міжнародних стандартів;
- надання постраждалим сторонам легкодоступних процесів адміністративного і судового нагляду.

Оновлена Кіотська конвенція є певним орієнтиром у побудові та уніфікації митного законодавства країн-членів ВМО. В основі цього документу покладено принцип, що передбачає процес постійного спрощення митних процедур з метою прискорення зовнішньоторговельного товарообігу, сприяння торгівлі та зняття необґрунтованих адміністративних бар'єрів. При цьому Кіотська конвенція містить і ряд цілком конкретних вказівок щодо можливих форм взаємодії та співпраці держави в особі митних адміністрацій з бізнес-спільнотою. Положення Кіотської конвенції сформульовані не у вигляді норм прямої дії, а у формі рекомендацій, на основі яких здійснюється пошук балансу між прискоренням і спрощенням митних формальностей як заходами сприяння ЗЕД та забезпеченням відповідного рівня надійності митного контролю, тобто пошуку компромісу між інтересами бізнес-спільноти та держави¹.

Зокрема, Стандартним Правилom 1.3. Глави 1 «Загальні положення» Загального додатка до Кіотської конвенції передбачено, що «митна служба встановлює і підтримує офіційні відносини кон-

1 The International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs procedures [Electronic resource]. / World Customs Organization : URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv/kyoto_new.aspx.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

сультативного характеру з учасниками зовнішньої торгівлі з метою розвитку співробітництва та сприяння їх участі у впровадженні найбільш ефективних методів роботи, які узгоджуються з національним законодавством і міжнародними договорами»².

Більш детально аспекти пошуку оптимального балансу між митним контролем і спрощенням процедур міжнародної торгівлі визначено Рамковими стандартами ВМО³, в оновленому варіанті яких у 2015 році було розроблено третю опору, а саме «Співпраця митниці з іншими урядовими та міжурядовими установами» (*Pillar 3 – «Customs to Other Government and Inter-Government Agencies»*) (рис. 1.4).

Рамковими стандартами ВМО сформульовані чотири принципи і стандарти, що стосуються попереднього повідомлення про вантаж, управління ризиками, використання обладнання для безконтактного огляду, запровадження інституту УЕО, а також включення питань управління ланцюгами постачання до єдиного комплексного правового інструменту. Цим документом започатковано процес формування стандартів безпечного ланцюга постачання товарів (*англ. supply chain security standards*), які передбачають використання нових інструментів та технологій контролю за рухом товарів від постачальника до покупця в умовах більш тісного партнерства між митними адміністраціями та бізнес-спільнотою.

Імплементация цих положень дозволяє сформувати передумови щодо пошуку оптимального балансу між забезпеченням безпеки і спрощенням процедур міжнародної торгівлі шляхом дотримання наступних вимог⁴:

– встановлення стандартів, що забезпечують безпеку постачання і полегшення роботи на глобальному рівні з метою досягнення більшої прогнозованості і передбачуваності;

2 The International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs procedures [Electronic resource]. / World Customs Organization : URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv/kyoto_new.aspx.

3 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx.

4 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx

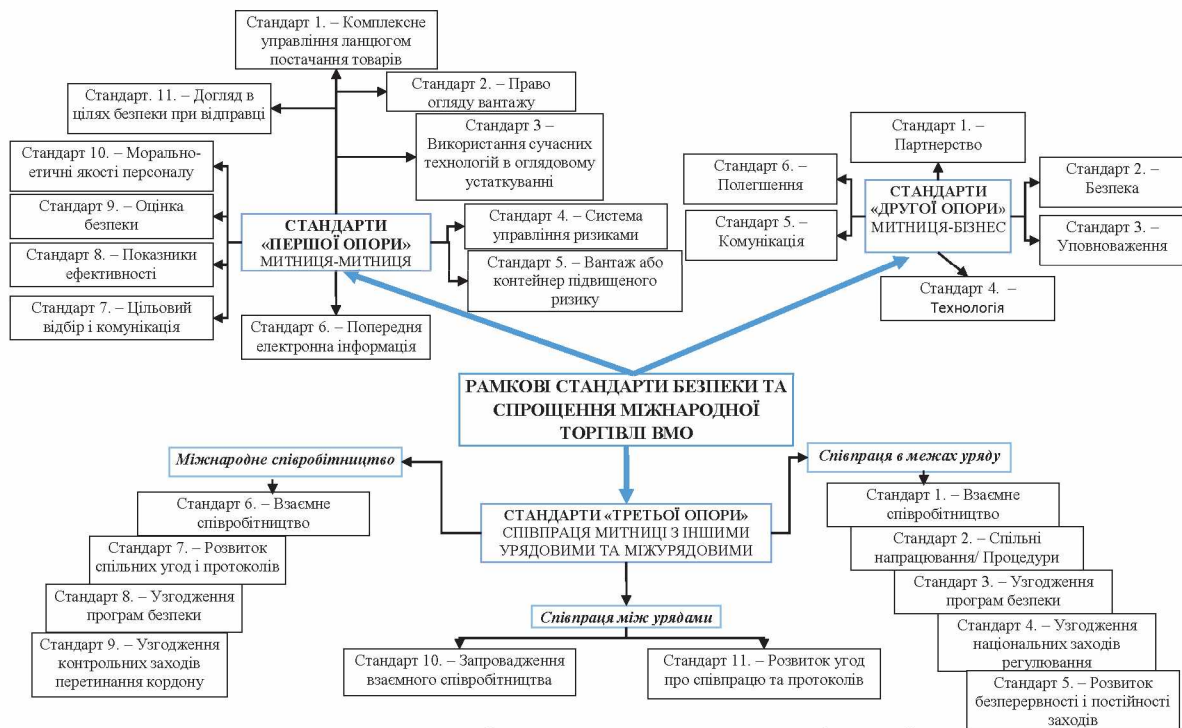

Рисунок 1.4 – Опори Рамкових стандартів ВМО

Джерело: узагальнено відповідно до ¹.

- 1 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

- забезпечення комплексного і узгодженого управління ланцюгами постачання для всіх видів транспорту;
- підвищення ролі, функцій і можливостей митних адміністрацій для вирішення завдань 21-го століття;
- зміцнення співпраці між митними адміністраціями з метою розширення їх можливостей для виявлення партій товарів з високим ступенем ризику;
- зміцнення співпраці між митними адміністраціями та іншими урядовими установами, участь в міжнародній торгівлі та забезпеченні безпеки;
- зміцнення співпраці між митними адміністраціями та бізнес-спільнотою.
- сприяння безперервному руху товарів безпечним ланцюгом постачання міжнародної торгівлі.

Одним з фундаментальних положень Рамкових стандартів ВМО є так звана друга опора «Партнерство між митними службами та бізнес-спільнотою», якою передбачено зобов'язання митних адміністрацій встановлювати партнерські відносини з бізнес-спільнотою з метою її залучення до заходів щодо забезпечення безпечного і надійного функціонування міжнародного ланцюга постачання товарів, тобто визначальним моментом взаємодії митних адміністрацій та економічних операторів є використання методів та інструментів державно-приватного партнерства, що дозволяє кардинально трансформувати процедури митного контролю під час здійснення зовнішньоекономічних операцій¹. В сучасній науковій літературі під державно-приватним партнерством розуміють певну угоду чи домовленість між державою і бізнес-спільнотою, що надає право останній в узгодженій формі та межах виконувати функції, які традиційно лежать у площині відповідальності органів державної влади².

Відмітимо, важливість трансформації відносин між митними адміністраціями та економічними операторами в процесі ЗЕД ви-

1 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx

2 Длугопольський О. Державно-приватні партнерства: зарубіжний досвід уроки для України/ О. Длугопольський, А. Жуковська // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №3. – С. 43–49.

значено «Рекомендаціями високого рівня щодо угод про співпрацю між членами ВМО і бізнес-спільнотою з метою підвищення безпеки ланцюга постачання товарів і полегшення потоку міжнародної торгівлі» (англ. *High Level Guidelines for Co-operative Arrangements between WCO Members and Private Industry to Increase Supply Chain Security and Facilitate the Flow of International Trade*)¹. Цим документом визначено концептуальні засади побудови відносини між митницею та бізнесом в контексті підвищення безпеки міжнародної торгівлі, а саме передбачено, що ризики, з якими стикаються митні адміністрації, можуть нівелюватись завдяки проведенню економічними операторами заходів направлених на оцінювання і мінімізацію загроз для власного ланцюга постачання товарів. Мінімізація ризиків, таким чином, дозволяє митним адміністраціям шляхом так званого «делегування» економічним операторам своїх повноважень виконувати певні функції щодо забезпечення безпеки та полегшення законної торгівлі. В результаті, сьогодні у багатьох країнах світу рух товарів за основними етапами міжнародного ланцюга постачання може відбуватись без безпосередньої участі (контролю) працівників митниць та інших контролюючих органів (рис. 1.5).

В обмін на спрощення процедур міжнародної торгівлі та правил ЗЕД державні контролюючі органи висувають підвищені вимоги до безпеки та відповідальності економічного оператора, яка є вищою порівняно з угодами між суб'єктами ЗЕД, що зумовлено публічно-приватним характером відносин державно-приватного партнерства.

Рамковими стандартами ВМО визначено критерії, відповідно до яких економічні оператори-учасники міжнародного ланцюга постачання можуть отримати спеціальний статус партнера з підтримки безпеки. Ці критерії охоплюють такі аспекти як оцінювання загроз, наявність плану забезпечення безпеки з урахуванням оцінювання загроз, наявність плану комунікаційних заходів, здійснення організаційних заходів щодо недопущення переміщення міжнародним ланцюгом постачання вантажів з порушеннями норм національного митного та податкового законодавства, фізична безпека буді-

1 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

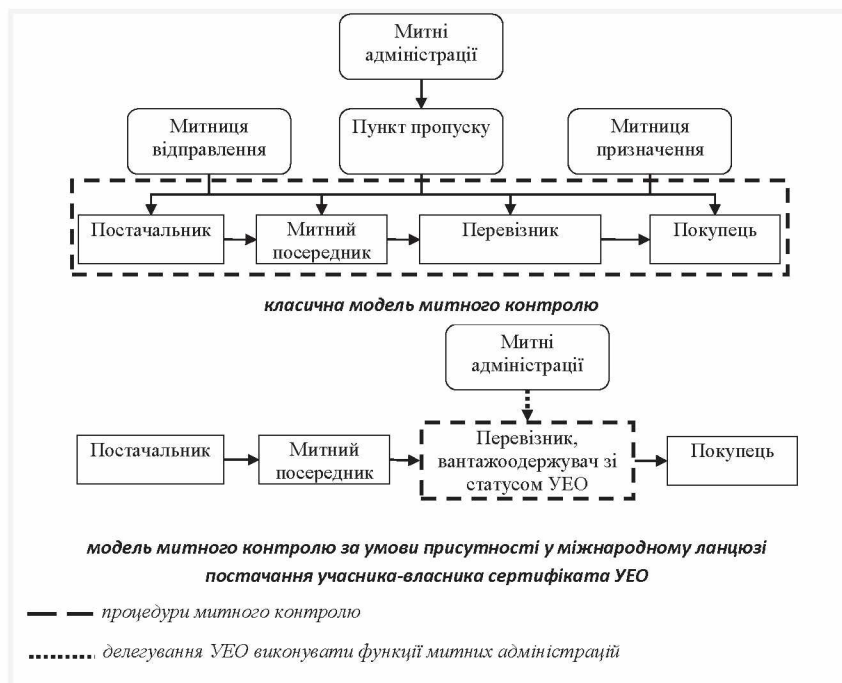

Рисунок 1.5 – Концептуальна схема міжнародного ланцюга постачання за умови участі в ньому власника сертифіката УЕО

Джерело: авторська розробка.

вель і споруд, які використовуються під час завантаження та зберігання товарів, безпека вантажів, транспорту, перевірка персоналу і захист інформаційних систем². Тобто, мова йде про передавання державними контролюючими органами економічним операторам значної частини функцій та повноважень в сфері контролю за зовнішньоекономічними операціями після «отримання» цими економічними операторами спеціального статусу – УЕО (учасники ЗЕД, діяльність яких отримала визнання митної адміністрації як така, що відповідає нормам ВМО або стандартам забезпечення безпеки). Внаслідок реалізації цих заходів в багатьох міжнародних конвенці-

2 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. — [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx.

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

ях, угодах і національних законодавствах з'явилися рекомендації щодо необхідності запровадження інституту «уповноважених осіб» (англ. *authorized person*), які були формалізовані в концепції ВМО як УЕО.

Вагомий вплив на подальший розвиток міжнародної торгівлі мають результати 9-ї Міністерської конференції СОТ (грудень 2013 року, о. Балі, Індонезія), за результатами якої була прийнята Угода СОТ про спрощення світової торгівлі (англ. *Agreement on trade facilitation, ATF*), яка вже ратифікована ВРУ у 2015 році^{1, 2}. Цією угодою передбачено подальше спрощення процедур міжнародної торгівлі шляхом зниження рівня митних оглядів і перевірок, прискорення часу випуску товарів, самостійного накладання економічними операторами митного забезпечення, митного оформлення товарів та транспортних засобів на території УЕО або в іншому місці, дозволеному митницею тощо. Більшість положень цієї Угоди узгоджуються з Кіотською конвенцією, в той же час її рекомендації стосуються всього комплексу питань міжнародної торгівлі, а не лише митних процедур. До основних завдань ATF віднесено питання зменшення часу та вартості митного контролю, підвищення прозорості та ефективності операцій державних органів, збільшення торговельних потоків, розширення співпраці між учасниками приватного та державного секторів. Основні заходи щодо спрощення процедур торгівлі відповідно до ATF наведено на рис. 1.6.

Відповідно до ATF передбачено можливість надання додаткових заходів щодо спрощення процедур торгівлі, пов'язаних з імпортом, експортом та транзитними формальностями і процедурами для економічних операторів, які відповідають певним критеріям. Зазначені критерії повинні бути пов'язані з дотриманням або ризиком недотримання вимог, визначених у законах, правилах або процедурах країни-члена СОТ. Зазначені критерії, можуть включати:

– відповідні записи, які підтверджують дотримання митних правил та інших вимог, пов'язаних з ними;

1 Agreement on Trade Facilitation [Ministerial Decision of 7 December 2013]. – [Electronic resource]. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc9_e/desci36_e.htm.

2 Про ратифікацію Протоколу про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі : закон України [ратифіковано Верховною Радою України Закон від 04.11.2015 № 745-VIII] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 49-50, ст. 456.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

Рисунок 1.6 – Заходи спрощення процедур торгівлі відповідно до положень Угоди СОТ про спрощення світової торгівлі

Джерело: узагальнено відповідно до ³.

- систему управління діловодством для забезпечення необхідного внутрішнього контролю;
- платоспроможність, в тому числі, за необхідності, надання достатнього забезпечення/гарантій;
- безпеку ланцюгів постачання.

Заходи щодо спрощення процедур торгівлі повинні включати, принаймні не менше трьох з наступних елементів:

- спрощення вимог до документації та даних;
- низький рівень фізичних оглядів і перевірок;
- зменшення часу випуску товарів;
- відстрочення оплати мит, платежів, податків і зборів;
- застосування комплексних гарантій або знижених гарантій;

³ Несторишен І. В. Проблеми забезпечення балансу між митним контролем та спрощенням процедур міжнародної торгівлі / І. І. Бережнюк, І. В. Несторишен // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2016. – № 29. – С. 46-53.

- єдина митна декларація на всі імпортні або експортні операції за певний період;
- оформлення товарів на території УЕО або в іншому місці, дозволеному митницею.

Варто відмітити, що значна частина країн-членів ВМО поступово впроваджує положення Кіотської конвенції, Рамкових стандартів ВМО та АТФ. Зокрема, в США започатковано програми «Співпраця митниці-бізнесу проти тероризму» (англ. *Customs–Trade Partnership Against Terrorism, C-TPAT*) та «Ініціатива з безпеки контейнерів» (англ. *Container Security Initiative, CSI*). Програма C-TPAT направлена на налагодження співпраці держави і бізнесу з метою зміцнення міжнародного ланцюга постачання і передбачає надання спеціальних сертифікатів економічним операторам, які добровільно погодились прийняти і інтегрувати рекомендації з безпеки в рамках цієї програми. В ній можуть взяти участь усі учасники міжнародного ланцюга постачання. CSI являє собою програму, за допомогою якої Прикордонно-митна служба США (англ. *U.S. Customs and Border Patrol, CBP*) веде переговори щодо укладання двосторонніх угод з безпеки вантажів з урядами країн-торгових партнерів США з метою встановлення процедури скринінгу і перевірки контейнерів з високим ступнем ризику до їх завантаження на борту суден.

1.4. Застосування безпекоорієнтованого управління зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання

В сучасних умовах господарювання особливо гостро постає питання безпеки для підприємств, що здійснюють ЗЕД, оскільки в умовах інтеграції та глобалізації світового господарства з'являються нові фактори, що несуть ризики та загрози для їх діяльності. Найбільший вплив на розвиток та функціонування вітчизня-

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

них суб'єктів господарювання мають такі чинники, як: політична та соціально-економічна ситуація в країні, державна політика в сфері торгівлі, стан середовища функціонування підприємства, діяльність міжнародних організацій, світових промислово-фінансових центрів, а також діяльність іноземних партнерів та конкурентів.

Сьогодні економічна безпека підприємства є запорукою стабільного та ефективного функціонування підприємства, а також його розвитку.

Не дивлячись на значну кількість напрацювань в сфері економічної безпеки підприємства, необхідно зазначити, що не існує єдиного універсального трактування даного поняття, яке б охоплювало весь науковий зміст та сутність даної економічної категорії. Науковці здебільшого трактують поняття «економічна безпека підприємства» з точки зору стану захищеності діяльності підприємства, найбільш ефективного використання ресурсів підприємства, здатності до розвитку тощо. За визначенням Т.Г. Васильціва, економічна безпека підприємства включає:

- конкурентоспроможність підприємства на ринку;
- ефективне використання ресурсів, інтелектуального та кадрового потенціалу;
- стійкість та стабільність функціонування підприємства;
- можливість протидіяти негативному впливу зовнішнього та внутрішнього середовища¹.

Забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання являє собою складний процес розробки та впровадження організаційно-економічних заходів щодо попередження, виявлення та усунення ризиків та небезпек діяльності та розвитку підприємства, захисту його економічних інтересів. Результатом реалізації відповідних заходів є забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємства, який проявляється у забезпеченні стабільного функціонування, фінансової ефективності та високого потенціалу розвитку.

Сьогодні в умовах збільшення та посилення впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємств необхідним стає формування на підприємствах власної системи економічної безпеки, важливою складовою якої є економічна безпека ЗЕД.

1 Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія /Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384с.

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

В літературних джерелах зустрічається доволі значна кількість трактувань економічної безпеки у сфері ЗЕД, при цьому виділяють зовнішньоекономічну безпеку, зовнішньоекономічну безпеку підприємств, економічну безпеку зовнішньоекономічної діяльності підприємства (табл. 1.3).

**Таблиця 1.3 - Трактування базових понять
економічної безпеки у сфері ЗЕД**

Автор, джерело	Визначення
Зовнішньоекономічна безпека – це ...	
Варналій З. ¹ ; Власюк О., Сухоруков А., Недін І. та ін. ² ;	зовнішньоторговельна безпека, яка полягає в спроможності держави протистояти впливу зовнішніх негативних чинників і мінімізувати заподіяні ними збитки, активно використовувати участь у світовому поділі праці для створення сприятливих умов розвитку експортного потенціалу і раціоналізації імпорту; забезпечувати відповідність зовнішньоторговельної діяльності національним економічним інтересам.
Григорова-Беренда Л. ³	здатність держави протистояти зовнішнім загрозам та реалізувати свої економічні інтереси на внутрішньому і зовнішньому ринках, створюючи свої конкурентні переваги.
Григорчук М. ⁴	діяльність уповноважених органів держави, спрямована на мінімізацію збитків від дії негативних зовнішніх економічних чинників, ужиття комплексу заходів, у тому числі в законодавчій сфері, для приведення у відповідність завдань ЗЕД національним економічним інтересам, а також створення сприятливих умов для розвитку вітчизняної економіки.
Дацків Р. ⁵	це комплекс заходів, направлених на стійкий розвиток національної економіки з використанням переваг сучасних форм міжнародного поділу праці, недопущення критичної залежності економіки України від іноземних держав, або їх угруповань в життєво важливих питаннях економічної співпраці. Зовнішньоекономічна безпека вимагає стійкості всієї системи зовнішніх економічних зв'язків та її здатності чинити опір зовнішнім ризикам та загрозам глобалізації, що стосується національних інтересів України.

- 1 Економічна безпека : навч. посібник / за заг. ред. З. С. Варналія. – Київ : Знання, 2009. – 647 с.
- 2 Система економічної безпеки держави : монографія / О. С. Власюк, А. І. Сухоруков, І. В. Недін [та ін.] ; Рада нац. безпеки і оборони України, Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки. – Київ : Стило, 2010. – 685 с
- 3 Григорова-Беренда Л. Зовнішньоекономічна безпека: сутність та загрози / Л. Григорова-Беренда // Проблеми економіки. – 2010. – № 2. – С. 39–46.
- 4 Григорчук М. В. Напрями діяльності підрозділів Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України в системі зовнішньоекономічної безпеки держави / М. В. Григорчук // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1. – С. 147–155.
- 5 Дацків Р. М. Вплив глобалізації на зовнішньоекономічну безпеку України / Р. М. Дацків // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 12. – С. 129–137.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

Ліпкан В., Ліпкан О. ⁶	складова економічної безпеки, свідомий цілеспрямований вплив суб'єкта управління на загрози й небезпеки, за якого державні, не-державні та міжнародні інституції та організації створюють необхідні та достатні умови для унеможливлення зовнішньої залежності, дискримінації, диктату, підкорення інтересам інших країн.
Методика розрахунку рівня економічної безпеки України ⁷	такий стан відповідності ЗЕД національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці.
Харазішвілі Ю., Дронь Є. ⁸	стан відповідності ЗЕД національним економічним інтересам, що свідчить про спроможність держави протистояти впливу зовнішніх загроз від негативних зовнішніх економічних чинників та мінімізувати заподіяні ними збитки, активно використовувати участь у світовому поділі праці для створення сприятливих умов розвитку експортного потенціалу і раціоналізації імпорту.
Чесноков А. ⁹	здатність держави, через комплекс заходів у зовнішньоекономічній сфері, забезпечити сталий розвиток економічної системи та її витривалість до зовнішніх негативних чинників, проявів глобалізаційних перетворень у світогосподарській системі, з метою реалізації національним господарством своїх економічних інтересів.
Шестопалов Г. ¹⁰	спроможність держави протистояти впливу екзогенних негативних факторів і мінімізувати заподіяні ними збитки, активно використовувати участь у світовому розподілі праці для створення сприятливих умов розвитку національної економіки.
Яремко Л. ¹¹	здатність соціально-економічної системи забезпечувати такі інтереси: стабільне надходження товарів критичного імпорту, усунення шкідливих наслідків діяльності промисловості, подолання депресивності території.

- 6 Ліпкан В. А. Національна і міжнародна безпека: у визначеннях та поняттях : словник-довідник / В. А. Ліпкан, О. С. Ліпкан. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Київ : Текст, 2008. – 398 с.
- 7 Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] : затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013, № 1277. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
- 8 Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі : аналіт. доповідь [Електронний ресурс] / Ю. М. Харазішвілі, Є. В. Дронь [та ін.]. – Київ : НІСД, 2014. – 117 с. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/prognoz-5238c.pdf>
- 9 Чесноков А. В. Зовнішньоекономічна безпека держави в умовах європейської інтеграції України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.05.01 / А. В. Чесноков ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2006. – 19 с.
- 10 Шестопалов Г. Г. Зовнішньоекономічна складова економічної безпеки України [Електронний ресурс] / Г. Г. Шестопалов. – Режим доступу: <http://www.uran.donetsk.ua/~masters/2002/fem/lutsenko/lib/shestopalow.htm>
- 11 Яремко Л. А. Глобалізований регіон та зовнішньоекономічна безпека України: теоретико-методологічний підхід : монографія / Л. А. Яремко. – Львів : Львівська комерційна академія, 2007. – 524 с.

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

Зовнішньоекономічна безпека підприємств – ...	
Швиданенко О. ¹	є невід’ємною складовою як міжнародної, так і національної безпеки країни, яка відображає стан найефективнішого використання корпоративних ресурсів для запобігання погрозам і забезпеченню стабільного функціонування підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.
Економічна безпека ЗЕД підприємства – ...	
Домашенко М. ²	стан найбільш ефективного використання його ресурсів для стабільного функціонування на міжнародному ринку та здатність протистояти впливу небезпечних факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ з метою забезпечення ефективних взаємовідносин суб’єктів господарської діяльності як на території України, так і за її межами.
Швиданенко О. ³	особливий стан системи, який забезпечує захищеність її елементів і зв’язків від деструктивного впливу внутрішніх і зовнішніх чинників материнської держави і країни-реципієнта.
Яременко О. ⁴	екзогенна структурна складова його економічної безпеки, кількісно та якісно детермінована, що забезпечує послаблення або локалізацію загроз та небезпек, захищеність інтересів діяльності в умовах міжнародного конкурентного середовища та сприяє досягненню цілей розвитку підприємства.

Джерело: систематизовано на підставі опрацювання наукових джерел.

Аналізуючи наведені у табл. 1.3 поняття, необхідно відмітити, що більшість з них відносяться до макрорівня і характеризують економічну безпеку у сфері ЗЕД з позиції формування національної безпеки. У контексті дослідження, особливої уваги потребує саме

- 1 Швиданенко О. А. Зовнішньоекономічна безпека підприємства в умовах глобалізації / О. А. Швиданенко // Економіка підприємства: теорія та практика : зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21.10.2010) / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: Г. О. Швиданенко (відп. за вип.) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2010. – С. 359–361.
- 2 Домашенко А. Д. Економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Домашенко Марина Дмитрівна. – Суми, 2012. – 200 с.
- 3 Швиданенко О. А. Зовнішньоекономічна безпека підприємства в умовах глобалізації / О. А. Швиданенко // Економіка підприємства: теорія та практика : зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21.10.2010) / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: Г. О. Швиданенко (відп. за вип.) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2010. – С. 359–361.
- 4 Яременко О. Ф. Формування концепції забезпечення зовнішньоекономічної безпеки підприємств / О. Ф. Яременко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 3. – Т. 3. – С. 28–32.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

мікрорівень, і у такому ракурсі більш коректно вести мову про економічну безпеку ЗЕД підприємства, яка є складовою економічної безпеки підприємства, що забезпечує мінімізацію дестабілізуючого впливу факторів різної природи походження при виході підприємства на зовнішні ринки і організації процесу взаємодії з іноземними контрагентами. Через виникнення додаткових загроз на зовнішніх ринках для підприємств – суб'єктів ЗЕД забезпечення економічної безпеки таких підприємств, у тому числі і конкретно щодо сфери ЗЕД, потребує від менеджменту підприємств виражених управлінських рішень, заснованих на детальному аналізі, прогнозуванні та формуванні можливих сценаріїв розвитку подій. У такій ситуації мова повинна йти про безпекоорієнтований підхід до управління підприємством і безпосередньо його ЗЕД.

У сучасних дослідженнях з безпекології^{5, 6, 7, 8, 9} науковці все частіше розглядають безпекоорієнтований підхід у загальній системі управління підприємством і його економічною безпекою, зокрема, що цілком правомірно і доречно. З цього приводу існує думка¹⁰, що основою нового підходу до формування політики економічних трансформацій має бути безпекоорієнтований підхід, суть якого полягає в оцінці тих чи інших заходів економічної політики через призму пріоритетів економічної безпеки. Однак, саме тут виникають нові проблеми, оскільки забезпечення економічної безпеки може суперечити завданням підвищення економічної ефективності

-
- 5 Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – Київ : Лібра, 2003. – 280 с.
 - 6 Королев М. И. Экономическая безопасность фирмы: теория, практика, выбор стратегии : монография / М. И. Королев. – Москва : Экономика, 2011. – 284 с.
 - 7 Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія / О. М. Ляшенко. – Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.
 - 8 Рудніченко Є. М. Оцінювання та моделювання впливу суб'єктів митного регулювання на систему економічної безпеки підприємства : монографія / Є. М. Рудніченко. – Луганськ : Промдрук, 2014. – 389 с.
 - 9 Циганов В. В. Політична безпека і безпечна політика: складові, ознаки, стан, тенденції / В. В. Циганов. – Київ : Ніка-Центр, 2006. – 112 с.
 - 10 Коцко Т. А. Структурні диспропорції економіки України і пріоритети політики переходу до моделі сталого розвитку / Т. А. Коцко / Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. ім. проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 6–8 травня 2014 року) : у 2 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко, О. В. Люльова. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – Т. 1. – С. 175–177.

ті (тобто завданням забезпечення прибутку та рентабельності підприємства в цілому та окремих видів його діяльності). Дуже часто за таких умов необхідно свідомо нівелювати завдання економічної ефективності, роблячи вибір на користь пріоритетів безпеки¹.

Твердження щодо важливості економічної безпеки не викликає сумнівів, однак абсолютне нівелювання завдань економічної ефективності не зовсім доречно в умовах високої конкуренції на ринку. У такій ситуації, у контексті дослідження, більш доцільно вести мову про збалансований підхід між безпекою і економічною ефективністю, з обов'язковим врахуванням специфіки ринків і галузей діяльності підприємств.

У сучасних умовах господарювання відкидати завдання забезпечення прибутковості діяльності підприємств – суб'єктів ЗЕД некоректно, але в будь-якому випадку за основу прийняття рішень та орієнтирів в діяльності підприємства слід взяти поєднання критеріїв забезпечення як прибутковості, так і безпеки його діяльності, у тому числі на зовнішніх для підприємства – суб'єкта ЗЕД ринках. В цілому, щодо концептуалізації безпекоорієнтованого управління у дослідженнях науковців різних сфер та галузей доцільно навести таке. У дисертаційній роботі Зачко О.² зазначено, що безпекоорієнтована методологія управління проектами та програмами – це дієвий механізм управління реформуванням та розвитком існуючих організаційно-технічних систем в умовах обмеженості ресурсів, де автором на основі огляду літературних джерел визначено, що сучасні тенденції розвитку теорії проектного менеджменту свідчать про поступовий перехід від управління на основі економічних показників до управління на основі цінностей, показників безпеки та соціального ефекту³. Наведене свідчить про міждисциплінарну і міжгалузеву актуальність безпекоорієнтованого управління і активний

1 Коцко Т. А. Структурні диспропорції економіки України і пріоритети політики переходу до моделі сталого розвитку / Т. А. Коцко / Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. ім. проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 6–8 травня 2014 року) : у 2 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко, О. В. Льюльова. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – Т. 1. – С. 175–177.

2 Зачко О. Б. Методологія безпеко-орієнтованого управління проектами розвитку складних систем (на прикладі цивільного захисту) : дис. ... д-ра техн. наук : 05.13.22 / Зачко Олег Богданович ; ЛДУ БЖД. – Львів, 2015. – 342 с.

3 Там само.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

пошук науковцями нових підходів із забезпечення безпеки підприємства та його розвитку. Ілляшенко О. у своїй роботі⁴ підкреслює, що предметне поле дослідження економічної безпеки підприємства складається з низки нерозв'язаних або не повністю розв'язаних проблем, невирішених питань, дослідження яких спрямовано на поповнення теоретичного та експлейнарного базису економічної безпекології, подальший розвиток її дескриптивної та пояснювальної функцій, операціоналізацію та інструменталізацію її понять, що зрештою сприятиме створенню теоретичних та прикладних засад безпекоорієнтованого управління підприємством та його безпеко-забезпечувальної діяльності⁵.

Концептуалізація безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства досліджувалась у роботі Волощук Л.⁶, у якій зазначено, що загальною метою безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства є забезпечення задовільного рівня економічної безпеки в процесі та в результаті інноваційного розвитку, тобто певного бажаного стану економічної безпеки інноваційного розвитку, а ключовим завданням стає збалансування між інноваційністю та безпечністю розвитку в системі певних їх ознак⁷. Збалансований підхід у системі безпекоорієнтованого управління, поєднуючи задоволення критеріїв прибутковості та економічної безпеки підприємства, є найбільш доречним і може бути застосований у різних сферах управління підприємством і певними видами його діяльності, що підкреслюється сучасними дослідниками.

Основні елементи безпекоорієнтованого управління ЗЕД підприємств наведено на рис. 1.7.

4 Ілляшенко О. В. Методологічні засади формування та функціонування механізмів системи економічної безпеки підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04, 21.04.02 / Ілляшенко Олена Вікторівна ; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Северодонецьк, 2016. – 516 с.

5 Там само

6 Волощук Л. О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04 / Волощук Лідія Олександрівна ; Одеський національний політехнічний університет. – Одеса, 2016. – 520 с.

7 Волощук Л. О. Концептуальні засади управління економічно-безпечним інноваційним розвитком промислового підприємства та формування його аналітичних інструментів / Л. О. Волощук // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 1 (17). – С. 234–241.

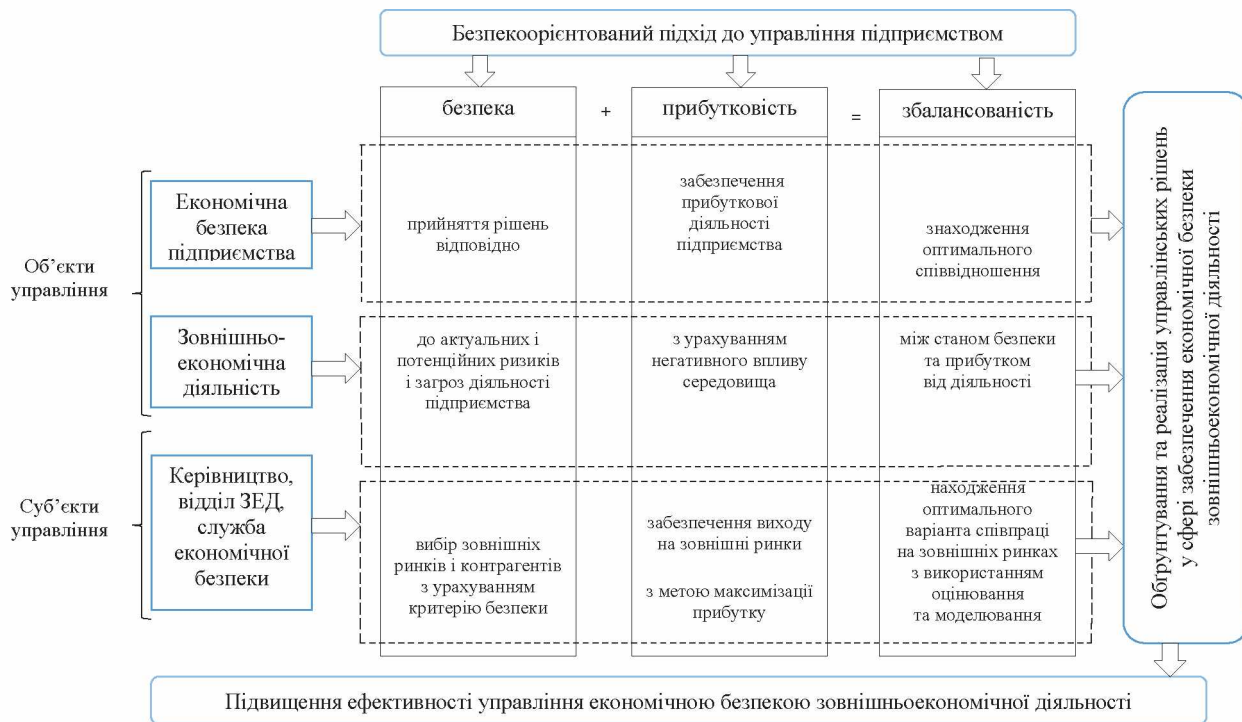

Рисунок 1.7 – Основні елементи безпекоорієнтованого управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств

Джерело: авторська розробка.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

Управління, апріорі, передбачає наявність об'єктів і суб'єктів управління. Відповідно, об'єктами безпекоорієнтованого управління ЗЕД підприємства є економічна безпека і ЗЕД підприємства.

Суб'єктами управління є керівництво підприємства, працівники відділу ЗЕД та служби економічної безпеки. Всі зазначені суб'єкти впливають на процес ухвалення рішень, що стосуються економічної безпеки підприємства і його ЗЕД. Ступінь дієвості захисних механізмів економічної безпеки залежить від ефективності взаємодії зазначених суб'єктів та налагодженості інформаційних потоків між таким суб'єктами і в цілому по підприємству, що проявляється у своєчасності реагування на небезпеки, загрози та ризики різної природи походження.

Основними критеріями, за якими можливо оцінити вагомість та доцільність реалізації безпекоорієнтованого підходу до управління підприємством в цілому і його зовнішньоекономічною діяльністю зокрема, є безпека та прибутковість. Вище було обґрунтовано, що надання переваги одному з представлених критеріїв може призвести до втрати багатьох можливостей підприємства і варіантів його розвитку. Тому, найбільш доцільним є критерій збалансованості безпеки та прибутковості, що передбачає комплексність реалізації безпекоорієнтованого управління ЗЕД підприємств.

Отже, використовуючи логіку даного підходу, забезпечення збалансованості необхідно розглядати у розрізі окремих об'єктів та суб'єктів управління. Так, на рис. 1.8, при визначенні управлінського впливу у межах такого об'єкта управління як економічна безпека підприємства, відбувається прийняття рішень відповідно до актуальних і потенційних ризиків та загроз діяльності підприємства (дотримання критерію безпеки), відбувається забезпечення прибуткової діяльності підприємства з урахуванням негативного впливу середовища (дотримання критерію прибутковості) та здійснюється знаходження оптимального співвідношення між станом безпеки та прибутком від діяльності (збалансованість).

ЗЕД як об'єкт управління також передбачає дотримання критерію безпеки, що реалізується за рахунок вибору зовнішніх ринків і контрагентів, та критерію прибутковості – за рахунок забезпечення виходу на зовнішні ринки з метою максимізації прибутку. Зба-

лансованість забезпечується знаходженням оптимального варіанта співпраці на зовнішніх ринках з використанням оцінювання та моделювання взаємодії суб'єктів та сценарного прогнозування наслідків такої взаємодії.

Суб'єкти управління, що беруть участь у забезпеченні економічної безпеки підприємства і організації ЗЕД, безпосередньо формують управлінський вплив за досліджуваними критеріями, який проявляється у визначенні структурного підрозділу і відповідальних осіб із забезпечення економічної безпеки підприємства та стимулюванні працівників з орієнтацією на максимальний фінансовий результат діяльності підприємства. Збалансованість забезпечується за рахунок розроблення та впровадження механізму забезпечення економічної безпеки ЗЕД підприємства. Охарактеризовані елементи безпекоорієнтованого підходу дозволяють здійснювати обґрунтування та реалізацію управлінських рішень у сфері забезпечення економічної безпеки ЗЕД, що у результаті призводить до підвищення ефективності управління економічною безпекою ЗЕД і підприємства в цілому. Представлені на рис. 1.8 взаємозв'язки між елементами безпекоорієнтованого управління ЗЕД підприємств, в першу чергу, корисні з позиції менеджменту підприємств, оскільки дозволяють ідентифікувати окремі блоки прийняття управлінських рішень за відповідними критеріями і пояснюють специфіку формування управлінського впливу за окремими критеріями.

Дослідження практичних і теоретичних аспектів економічної безпеки ЗЕД промислових підприємств передбачає формування основних етапів безпекоорієнтованого управління такою діяльністю. Структурно-логічну схему дослідження з орієнтацією на реалізацію положень безпекоорієнтованого управління наведено на рис. 1.8.

Важливість ЗЕД для вітчизняних підприємств та потреба у забезпеченні їх економічної безпеки, обумовлюють актуальність впровадження безпекоорієнтованого управління ЗЕД на промислових підприємствах.

Характеристику основних підходів до управління підприємством наведено у табл. 1.4. Більшість з охарактеризованих підходів є загальновідомими і не потребують детального і розширеного опису. Однак деякі їх недоліки доцільно уточнити і навести.

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

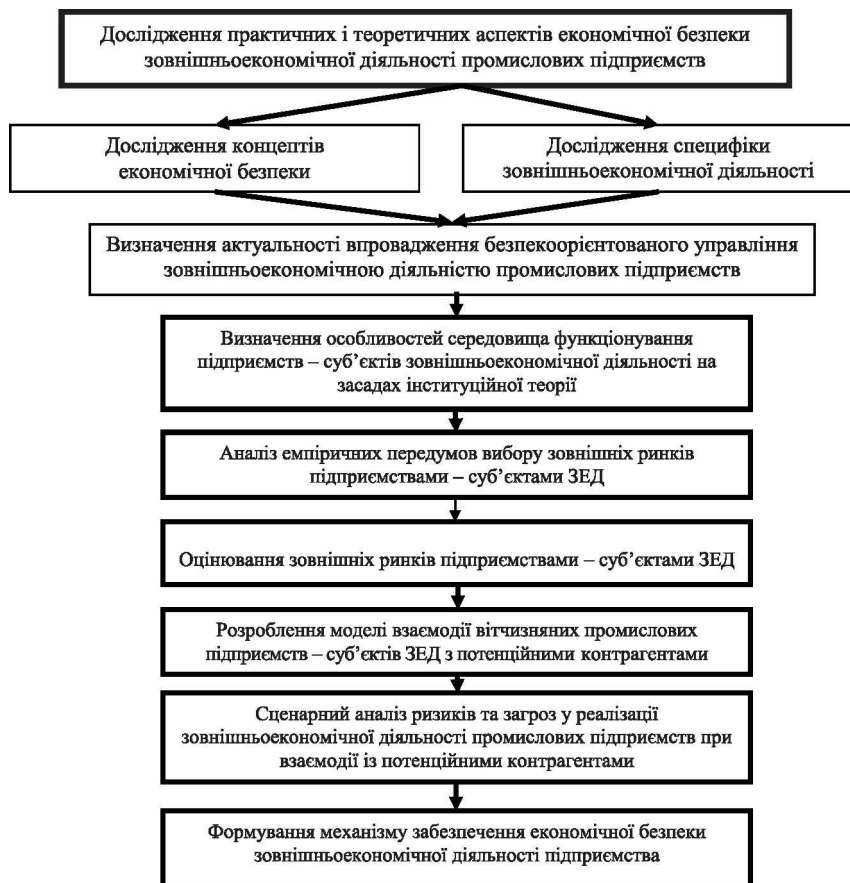

Рисунок 1.8 – Загальна структурно-логічна схема дослідження процесів формування безпекоорієнтованого управління зовнішньоекономічною діяльністю промислових підприємств
Джерело: авторська розробка.

**Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

Таблиця 1.4. – Характеристика основних підходів до управління підприємством

Назва підходу	Характеристика підходу
Системний	Комплексне вивчення складних об'єктів як єдиної цілісної системи у нерозривному зв'язку з усіма її складовими елементами
Ситуаційний	Центральним моментом ситуаційного підходу є ситуація, тобто конкретні обставини, які на певний період часу мають великий вплив на його функціонування, а основна мета – адаптація управління підприємством до цих обставин
Процесний	Згідно із підходом управління – це серія взаємопов'язаних і універсальних управлінських процесів
Функціональний	Потреба розглядається як сукупність функцій, які треба виконувати для її задоволення
Проектний	Сфокусований на реалізацію окремої цілі за проектним принципом
Динамічний	Об'єкт управління розглядається в діалектичному розвитку, в причинно-наслідкових зв'язках і співвідпорядкованості, проводиться ретроспективний аналіз за п'ять і більше років і перспективний аналіз (прогноз)
Комплексний	Сутність цього підходу полягає у врахуванні технічних, економічних, соціальних та інших аспектів управління
Маркетинговий	Орієнтація керуючої підсистеми на інтереси споживачів і кінцевий результат
Нормативний	Полягає у встановленні нормативів управління за всіма підсистемами менеджменту
Відтворювальний	Ґрунтується на орієнтації щодо постійного оновлення виробництва товару для задоволення потреб ринку з меншими витратами
Поведінковий	Полягає у тому, щоб допомогти працівнику усвідомити власні можливості
Адміністративний	Сутність підходу полягає в регламентації функцій, прав, обов'язків, елементів системи управління в нормативних актах
Інтеграційний	Встановлюються взаємозв'язки між окремими підсистемами та елементами управлінської системи, рівнями і суб'єктами управління
Кількісний	Полягає у використанні кількісних оцінок за допомогою математичних, статистичних, інженерних розрахунків тощо

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

Безпекоорієнтований	Спрямований на досягнення бажаного стану безпеки та ефективної (прибуткової) діяльності підприємства за наявності негативного впливу зовнішнього і внутрішнього середовищ, що забезпечується прийняттям управлінських рішень суб'єктами управління різних рівнів
---------------------	--

Джерело: систематизовано автором за ^{1, 2, 3, 4}

Майже універсальним є системний підхід, хоча за його певною «глобальністю» може втрачатися деяка «індивідуальність». Це стосується процесів, явищ і специфічних напрямів діяльності суб'єктів господарювання. Однак з позиції економічної безпеки макро-, мезо- та мікрорівнів, такий підхід використовують надзвичайно часто.

Ситуаційний підхід, навпаки, концентрує увагу менеджменту на вирішенні проблем у межах окремих ситуативних елементів, а стратегічне бачення розвитку всього процесу залишається за межами розгляду. При цьому не всі дії, явища та процеси можна ідентифікувати з прив'язкою до певної ситуації, що певною мірою ускладнює практичне використання даного підходу і особливо при забезпеченні економічної безпеки підприємства.

Процесний та функціональний підходи можуть застосовуватись при вирішенні різноманітних управлінських проблем, однак сфера безпеки передбачає у більшому ступені попередження негативних явищ і врахування загрозливих тенденцій, а зазначені підходи більш прив'язані до дій та явищ, що вже відбулися.

Інші, наведені у табл. 1.4, підходи є неоднозначними як у сприйнятті, так і у практичному застосуванні, оскільки їх трактування доволі часто є «розмитим» і фрагментарним, а для потреб забезпе-

1. Гарафонов О. І. Управління змінами: теорія, методологія та практика : монографія / О. І. Гарафонов ; Київ: нац. ун-т технологій та дизайну. – Київ, 2014. – 363 с.
2. Ігнат'єва І. А. Методологічні підходи щодо формування концептуальної моделі стратегічного управління промисловим підприємством / І. А. Ігнат'єва // Економіка і держава. – 2006. – № 2. – С. 44–48.
3. Ілляшенко О. В. Методологічні засади формування та функціонування механізмів системи економічної безпеки підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04, 21.04.02 / Ілляшенко Олена Вікторівна ; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Северодонецьк, 2016. – 516 с.
4. Мохненко А. С. Особливості реалізації організаційно-економічних змін на вітчизняних підприємствах [Електронний ресурс] / А. С. Мохненко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3. – С. 9–13. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2014_3_3

чення економічної безпеки необхідна чіткість, зрозумілість та наявність ефекту попередження негативних явищ.

На відміну від інших загально визнаних підходів, безпекоорієнтоване управління спрямоване на досягнення бажаного стану безпеки та ефективної (прибуткової) діяльності підприємства за наявності негативного впливу зовнішнього і внутрішнього середовищ, що забезпечується прийняттям управлінських рішень суб'єктами управління різних рівнів.

Враховуючи важливість середовища функціонування підприємств, одним з ключових етапів реалізації безпекоорієнтованого управління є визначення особливостей середовища функціонування підприємств – суб'єктів ЗЕД на засадах інституційної теорії, оскільки саме ця теорія базується на дотриманні певних правил і норм (як формальних, так і неформальних) та дозволяє визначити стратегічні орієнтири у формуванні зовнішньоекономічних відносин вітчизняних суб'єктів ЗЕД. Процеси взаємодії на ринках, у багатьох випадках, передбачають наявність не лише прямих зв'язків вітчизняних суб'єктів ЗЕД і контрагентів, а й наявність принципал-агентських відносин між суб'єктами ринків. Це значно ускладнює процеси налагодження контрактних відносин між суб'єктами такої взаємодії і потребує відповідного інструментарію ідентифікації та запобігання проявам опортуністичної поведінки будь-якого суб'єкта.

Наступним етапом, безперечно актуальним для сфери ЗЕД, є аналіз емпіричних передумов вибору зовнішніх ринків підприємствами – суб'єктами ЗЕД. Такий аналіз будує фундамент економічної безпеки, оскільки дозволяє оцінити реальний стан речей у конкретній галузі на визначених ринках і врахувати позицію менеджменту діючих суб'єктів господарювання щодо їх стратегії розвитку (за її наявності) і перспектив виходу на нові ринки. У багатьох випадках вибір ринків є більшою мірою інтуїтивним або заснованим на минулому досвіді. Лише деякі підприємства намагаються оцінити привабливість і безпеку потенційних ринків, що обумовлює необхідність розроблення комплексного підходу до оцінювання зовнішніх ринків підприємствами – суб'єктами ЗЕД, на основі максимально можливого використання та аналізу інформації про конкретний

РОЗДІЛ 1. Організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора

ринок. При цьому застосування лише інформації, наведеної у різноманітних рейтингах та галузевих прогнозах розвитку ринків, не дозволяє приймати обґрунтовані рішення. Тому необхідно комплексно використовувати експертні методи, різноманітні прогнозні оцінки та враховувати практичний досвід підприємств. Також, доцільно збалансовано підходити до оцінювання зовнішніх ринків як з позиції безпеки діяльності на них для конкретних підприємств, так і з позиції отримання максимального прибутку за мінімального зростання обсягів витрат.

Зрозуміло, що оцінювання ринків є необхідною складовою безпекоорієнтованого управління ЗЕД, але без взаємодії з контрагентами будь-якого ринку, що був оцінений з позиції різних підходів, немає сенсу використовувати оцінки для потреб менеджменту підприємств. Сам ринок, у переважній більшості випадків, не створює небезпек для підприємства – суб'єкта ЗЕД, вони виникають при виході на такий ринок і взаємодії з його учасниками (контрагентами). Тому розроблення моделі взаємодії вітчизняних промислових підприємств – суб'єктів ЗЕД з потенційними контрагентами є необхідною складовою комплексного забезпечення економічної безпеки ЗЕД таких підприємств. Незважаючи на ступінь безпеки ринку для кожного конкретного підприємства, моделювання процесів взаємодії з потенційними контрагентами дозволяє менеджменту підприємств аналізувати всі можливі альтернативи і обирати оптимальний варіант взаємодії з вигодою для всіх учасників процесу. Це є найбільш прийнятним варіантом, оскільки зменшення внутрішньої напруги між потенційними партнерами та орієнтація на максимізацію виграшу для всіх учасників взаємодії, забезпечує гармонізацію інтересів і максимальну концентрацію всіх учасників на досягнення бажаного результату. Моделювання процесів взаємодії також дозволяє виявити приховані загрози, які на перший погляд не є суттєвими, однак у процесі практичної співпраці суб'єктів на конкретному ринку можуть створювати перешкоди, які будуть надто вагомими і непереборними. Тому, окрім моделювання, у процесі реалізації безпекоорієнтованого підходу необхідно здійснювати сценарний аналіз ризиків та загроз у реалізації ЗЕД промислових підприємств при взаємодії з потенційними контрагентами. Необхідно чітко ро-

зуміти, від чого і яким чином захищатись, і лише після цього чітко впроваджувати у систему управління підприємством відповідні механізми. Сценарний аналіз передбачає формування низки сценаріїв з різним наповненням і фіналом. При цьому, деякі з наведених сценаріїв можуть здаватися на перший погляд малоімовірними, однак, як показує досвід діяльності вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках, ситуації можуть бути різними, як і ризики, що їх супроводжують.

Ідентифікація ризиків у межах відповідних сценаріїв надає менеджменту підприємств інформацію, що обумовлює подальше використання необхідних управлінських інструментів і сфера економічної безпеки ЗЕД не є виключенням.

Проаналізовані вище елементи безпекоорієнтованого підходу, потребують практичної їх реалізації виконавцями різних рівнів, що можливо лише за умови використання відповідних механізмів. Тому формування механізму забезпечення економічної безпеки ЗЕД підприємства є логічним завершальним етапом реалізації підходу на конкретному підприємстві, оскільки дозволяє перейти у більш практичну площину управління та на основі управлінського впливу і відповідних інформаційно-управлінських імпульсів забезпечити логічне впровадження і життєздатність безпекоорієнтованого підходу у сфері ЗЕД.

Розділ 2.

Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

2.1. Аналіз рекомендацій Всесвітньої митної організації щодо розвитку інституту уповноваженого економічного оператора

Міжнародна практика свідчить, що забезпечення високого рівня безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів можливе лише за умови дотримання всіма учасниками міжнародної торговельної угоди встановлених стандартів безпечного поводження з вантажами. Це зумовило виникнення в багатьох міжнародних конвенціях, угодах та національних законодавствах рекомендацій щодо необхідності розроблення і запровадження поняття «уповноважені особи» (англ. *«authorized persons»*), які були формалізовані у концепції ВМО як УЕО.

Концептуальні засади функціонування інституту УЕО були визначені Кіотською конвенцією, оновлений варіант якої був схвалений Радою ВМО в червні 1999 року з метою підвищення рівня прогнозованості та ефективності міжнародної торгівлі¹. Переглянута Кіотська конвенція визначає основні принципи здійснення митної справи:

- прозорість і передбачуваність митних заходів;
- стандартизація та спрощення декларування товарів і супровідних документів;
- спрощення процедур для уповноважених осіб;
- максимальне використання інформаційних технологій;

1 International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended) / World Customs Organization URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx (date of appeal: 05.01.2017).

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

- мінімізація контролюючих заходів під час митного оформлення відповідно до нормативних актів;
- використання системи управління ризиками та контролю на основі аудиту;
- координація заходів з іншими прикордонними відомствами;
- партнерство з торгівлею.

В Розділі 3 «Очищення та інші митні формальності» Генерального додатку Кіотської конвенції визначено необхідність запровадження спеціальних процедур для уповноважених осіб. Зокрема, Стандартним правилом з перехідним терміном (3.32) для уповноважених осіб, які відповідають встановленим митними органами критеріям, включаючи дотримання вимог митних органів та використання задовільної системи ведення комерційної документації, передбачено¹:

- випуск товарів за умови подання мінімуму даних, що є необхідним для ідентифікації товарів та у подальшому дозволить заповнити остаточну декларацію на товари;
- оформлення товарів на об'єктах декларанта або в іншому місці, дозволеному митними органами;
- надання по можливості інших спеціальних процедур, а саме:
 - а) дозвіл на подання єдиної декларації на товари при їхньому ввозі або вивозі за період часу, протягом якого товари неодноразово ввозяться або вивозяться однією особою;
 - б) використання такими уповноваженими особами даних їхньої комерційної документації для самостійного нарахування мит та податків, які підлягають сплаті цими особами, а також у деяких випадках, для забезпечення дотримання інших вимог митних органів;
 - с) дозвіл на подання декларації на товари у формі внесення даних у комерційну документацію уповноваженої особи з наступним поданням додаткової декларації на товари.

Крім того, Спеціальним додатком Е (Транзит) Кіотської конвенції визначено можливість визначення національним законодав-

1 International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended) / World Customs Organization URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx (date of appeal: 05.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

ством осіб, відповідальних перед митними органами за дотримання зобов'язань, що випливають з режиму митного транзиту, зокрема за забезпечення представлення товарів у митний орган призначення у незмінному стані відповідно до вимог². Тобто, в цьому додатку дано чітке визначення понять «уповноважений вантажоодержувач» (англ. «*authorized consignee*») та «уповноважений вантажовідправник» (англ. «*authorized consignor*»), а саме:

– уповноважений вантажоодержувач – особа, яка уповноважена митними органами одержувати товари безпосередньо на своїх об'єктах без представлення цих товарів у митний орган призначення;

– уповноважений вантажовідправник – особа, уповноважена митними органами відправляти товари безпосередньо зі своїх об'єктів без пред'явлення цих товарів у митний орган відправлення.

Крім того, зазначено, що митні органи надають статус уповноважених вантажовідправників та уповноважених вантажоодержувачів лише після перевірки дотримання вимог, передбачених законодавством.

Більш детально питання запровадження та функціонування інституту УЕО визначено Рамковими стандартами ВМО³, оновлений варіант яких був прийнятий в 2015 році. Зазначимо, до оновленого варіанту було включено третю опору – Співпраця митниці з іншими урядовими та міжурядовими установами (англ. *Pillar 3. – Customs to Other Government and Inter-Government Agencies*) з метою сприяння більш тісній співпраці між митними органами та іншими державними органами, а також забезпечення ефективного та дієвого реагування урядів на виклики безпеки ланцюга постачання. Відповідно до Додатку 1 Рамкових стандартів ВМО, УЕО – це сторона, задіяна в міжнародному переміщенні товарів, що виступає в будь-який з функцій, яка була схвалена національною митною адміністрацією або від її імені, як функція, що відповідає стандартам

2 International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended) / World Customs Organization URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx (date of appeal: 05.01.2017).

3 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx (date of appeal: 06.01.2017).

безпеки ланцюга постачання товарів ВМО або еквівалентним стандартам. УЕО можуть включати виробників, імпортерів, експортерів, брокерів, перевізників, компанії, що об'єднують кілька партій вантажів в одне відправлення, посередників, порти, аеропорти, операторів терміналів, склади, дистриб'юторів і експедиторів.

Зазначимо, Стандартом 1 «Комплексне управління ланцюгом постачання товарів» Опори 1 «Співпраця між митними адміністраціями» Рамкових стандартів ВМО вказується на необхідності використання концепції «уповноваженого ланцюга постачання товарів», яка передбачає, що митні органи підтверджують дотримання всіма учасниками міжнародної торговельної угоди встановлених стандартів безпечного поводження з вантажами і відповідною інформацією¹. Відносно вантажних партій, що проходять від місця походження до пункту призначення виключно всередині такого ланцюга, повинні застосовуватися комплексні спрощені процедури перетину кордону, відповідно до яких при експорті та імпорті буде вимагатися лише одна спрощена декларація, яка містить мінімум інформації. Основним елементом концепції «уповноваженого ланцюга постачання товарів» є УЕО, які відповідають критеріям, встановленим митними органами, та мають право приймати участь у спрощених і прискорених процедурах випуску при представленні мінімальної інформації. Ці критерії включають наявність підтвердженої історії дотримання митних вимог, продемонстроване прагнення сприяти підвищенню безпеки ланцюга постачання товарів в якості учасника програми партнерства «митниця-бізнес», а також наявність задовільної системи управління власною комерційною інформацією. Кінцевою метою цього процесу є взаємне визнання статусу УЕО різних країн з метою підвищення безпеки ланцюга постачання товарів та гармонізації митних процедур.

Стандартом 1 «Партнерство» Опори 2 «Партнерство між митними органами та бізнесом» Рамкових стандартів ВМО визначено, що УЕО, які беруть участь в міжнародному ланцюзі постачання товарів, проводитимуть самооцінку з урахуванням заздалегідь вста-

1 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx (date of appeal: 06.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

новлених стандартів безпеки та передової практики з метою, щоб їх власні процедури забезпечували адекватні гарантії для тієї частини ланцюга постачання товарів, за яку вони відповідають, аж до моменту, як вони будуть випущені з-під митного контролю в пункті призначення.

Програма партнерства «митниця-бізнес» повинна забезпечити гнучкість та індивідуалізацію планів забезпечення безпеки, побудованих з урахуванням бізнес-моделі даного УЕО. Митні органи і УЕО повинні спільно визначити і документально фіксувати відповідні партнерські заходи щодо підвищення безпеки, які будуть реалізовуватися УЕО. Спільно підготовлений документ про партнерство між митницею та економічним оператором повинен містити чітко визначені процедури з метою дотримання стандартів безпеки УЕО та його бізнес-партнерів відповідно до Рамкових стандартів ВМО. Крім того, рекомендується періодично моніторити УЕО і вживати заходи щодо підвищення безпеки (на основі ризиків). Цей моніторинг повинен відповідати процедурам, передбаченим у відповідній угоді про забезпечення безпеки підприємницької діяльності².

Стандартом 2 «Безпека» Опори 2 «Партнерство між митними органами та бізнесом» Рамкових стандартів ВМО передбачено, що УЕО будуть використовувати в своїй діяльності найбільш ефективні методи забезпечення безпеки, а саме здійснення заходів щодо забезпечення безпеки будівель, організація спостереження і контролю за зовнішнім і внутрішнім периметрами підприємства, встановлення відповідного пропускового режиму з метою недопущення несанкціонованого доступу до споруд, транспортних засобів, вантажних доків і зон розміщення вантажу. Режим допуску до об'єктів в безпечному ланцюзі постачання товарів повинен передбачати управлінський контроль, видання та належну перевірку ідентифікаційних нагрудних карток («співробітник», «відвідувач», «продавець» тощо), а також інших пристроїв доступу, включаючи ключі, картки доступу та інші пристрої, які забезпечують безперешкодний доступ до майна і активів компанії.

2 Pavlenko, O., Triakina, O., Garmash, E., Bogdanova, E., Jeifets, V., Babayev, I., & Zafeiropoulos, P. 2013, 'Facilitation and security of international trade: innovative mechanisms and instruments', Customs Scientific Journal CUSTOMS, Volume 3, Number 1, pp. 15-45

Контроль доступу до об'єктів в безпечному ланцюзі постачання товарів повинен включати оперативне і ретельне вилучення виданих компанією своїм співробітникам ідентифікаційних документів і засобів доступу до приміщень та інформаційних систем, при звільненні таких співробітників. Важливі для торгівлі дані повинні захищатися за допомогою необхідних автоматичних систем резервного копіювання таких, як закриті паролем індивідуальні облікові записи, що вимагають періодичного підтвердження, відповідної підготовки співробітників в сфері безпеки інформаційних систем, а також захисту від несанкціонованого доступу до інформації або її недобросовісного використання.

Програми кадрової безпеки повинні включати перевірку співробітників і ймовірних співробітників відповідно до національного законодавства. Ці програми повинні включати періодичні перевірки біографічних даних персоналу, що працюють на важливих, з точки зору забезпечення безпеки, посадах, фіксацію незвичайних змін зовнішніх проявів соціально-економічного становища співробітника.

Відповідно до бізнес-моделі даного УЕО повинні бути в наявності програми і заходи безпеки, покликані підвищити захищеність методів роботи ділових партнерів, пов'язаних з транспортуванням, завантаженням, розвантаженням і зберіганням вантажу в безпечному ланцюзі постачання товарів.

Інформація повинна використовуватися виключно в тих цілях, для яких вона передбачена. При відправленні або отриманні вантажу УЕО повинен звірити його з відповідною вантажною документацією. УЕО зобов'язаний забезпечити, щоб інформація про вантаж, отримана від ділових партнерів, передавалася точно і своєчасно. Особи, що відправляють або одержують вантаж, повинні бути призначені до отримання або випуску вантажу.

УЕО повинен організувати спеціальну підготовку персоналу з тим, щоб допомогти співробітникам забезпечувати цілісність вантажу, розпізнавати ймовірні внутрішні загрози національній безпеці і захищати засоби доступу. УЕО повинен проінформувати своїх співробітників про існуючі в компанії процедури виявлення підозрілих подій та інформувати про них.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Рамкові стандарти ВМО включають концепцію УЕО і надають базове технічне керівництво з впровадження програм УЕО на міжнародному рівні між членами ВМО і міжнародною торговою спільнотою. Вони розроблені для впровадження національних програм УЕО та підтримують ефективне застосування стандартів, викладених в «Опорі» II (Партнерські відносини між митними службами та комерційними організаціями). Це керівництво передбачає тривале використання стандартів, які застосовуються як до митних органів, так і до УЕО на міжнародному рівні. Ці ключові міжнародні стандарти повинні формувати «основу», якої повинні дотримуватись усі учасники зовнішньоекономічних операцій.

Митні адміністрації визнають, що міжнародний ланцюг постачання товарів не є абстрактним ідентифікованим організмом. Швидше, це ряд ситуативних конструкцій, що складаються з гравців, які представляють різні сегменти сфер торгівлі. Деякі «ланцюги постачання» володіють певним ступенем сталості. У них один і той же склад може на довгостроковій основі виконувати повторювані дії, виступаючи від імені регулярних імпортерів товарів в певну країну. В інших «ланцюгах постачання» учасники або часто змінюються, або збираються разом з метою здійснення однієї імпоротної операції. Незалежно від регулярного або тимчасового характеру будь-якого конкретного ланцюга постачання, митні органи в повній мірі розуміють, що вони не «володіють» жодним елементом частини ланцюга постачання товарів. «Власниками» глобального ланцюга постачання є безліч економічних операторів, які працюють як частина цього ланцюга. Саме з цієї причини фундаментом успіху концепції Рамкових стандартів ВМО є підтримка комерційних інтересів і участь бізнес-спільноти.

Для досягнення кінцевої мети Рамкових стандартів ВМО, митні адміністрації повинні прийняти прозорий підхід до митних операцій, які можуть бути модернізовані, скориговані і поліпшені на користь міжнародного торгового співтовариства. У цьому сенсі митні органи повинні заздалегідь розглянути способи, якими вони можуть допомогти бізнес-спільноті в здійсненні комерційної діяльності найефективнішим (з можливих) способів, ґрунтуючись на поточних чи запланованих ресурсах. Міжнародна торгова і транспортна

спільнота мають досвід і знання, які можуть бути корисні митним органам в процесі управління їх функціями в контексті спрощення процедур і забезпечення безпеки. Бізнес-спільноті рекомендується отримати переваги в процесі формування партнерських відносин з митними органами під час надання допомоги митним органам при виконанні їх повноважень в галузі безпеки.

Щоб отримати підтримку бізнес-спільноти, митним адміністраціям необхідно описати основні переваги отримання статусу УЕО. За таких умов, має бути спільне розуміння вимог щодо статусу УЕО, які повинні бути спеціально детально перераховані в національних програмах УЕО. Важливим першим кроком має стати чіткий опис відчутних переваг, які будуть реалізовані шляхом участі в програмі Рамкових стандартів ВМО. Розуміння бізнес-спільнотою вигід, які можуть бути надані митними органам-членами ВМО, а також вигод від активної участі щодо зміцнення безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів, є ключовим елементом обґрунтування доцільності додаткових витрат на посилення заходів безпеки. Існування зрозумілих і відчутних переваг допоможе забезпечити необхідний стимул для економічних операторів.

Рамковими стандартами ВМО визнається складність міжнародного ланцюга постачання товарів і підтверджується необхідність застосування та впровадження заходів безпеки, що гуртуються на аналізі ризиків. Таким чином, Рамкові стандарти ВМО передбачають гнучкі плани з безпеки з можливістю адаптації під потреби конкретної митної адміністрації. Нижче будуть розглянуті окремі найкращі стандарти безпеки та найкращі практики, сформовані для митних адміністрацій. Ці стандарти, практики і процедури, які члени бізнес-спільноти, що прагнуть до отримання статусу УЕО, повинні впровадити в повсякденне використання, на підставі оцінки ризику і бізнес-моделей УЕО. Рамковими стандартами ВМО чітко визначено групи вимог, за яких економічні оператори зможуть отримувати статус УЕО (табл. А.1 додатка А).

Кінцевою метою Рамкових стандартів ВМО є впровадження ключового набору міжнародних стандартів ВМО. Ці міжнародні стандарти можуть бути доповнені відповідно до національних вимог. Слід намагатися, щоб процес надання переваг УЕО корелю-

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

вався з переліком вимог відповідно до Рамкових стандартів ВМО. Важливо, щоб надані переваги могли змінюватися в міру впровадження. Інституційний розвиток, запропонований членам, передбачає можливість надання таких переваг як механізми спрощення процедур щодо вантажів з більш низьким ступенем ризику, а також зміцнення безпеки глобального ланцюга постачання.

Відмітимо, Рамковими стандартами ВМО передбачено надання певних переваг УЕО, які розбиті на категорії та запропоновано для розгляду адміністраціями (рис. 2.1).

Даний перелік не встановлює необхідний набір переваг, який повинні пропонувати всі адміністрації – це приблизний перелік переваг, які митні органи спеціально розглядають, щоб вирішити, чи буде дана митниця надавати і схвалювати. Запропоновані приклади, отримані з декількох джерел, включаючи дослідження ВМО, конвенції, окремі операційні програми митних адміністрацій-членів ВМО, регламенти ЄС та інформацію, отриману від торгового співтовариства.

Митним адміністраціям не слід накладати додатковий тягар на міжнародну торгівельну спільноту, створюючи різні набори вимог для забезпечення безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі. Повинен існувати єдиний набір розроблених ВМО міжнародних митних стандартів, щоб не дублювали інші вимоги безпеки, визнані на міждержавному рівні, і не вступали з ними у протиріччя. Дотримання верифікованих вимог і стандартів безпеки, встановлених іншими міждержавними організаціями, такими як Міжнародна морська організація (ІМО), Економічна комісія ООН для країн Європи (UNECE) і Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), передбачають часткове або повне дотримання усіх застосованих найкращих стандартів безпеки і найкращих практик, виявлених для митниці.

Таким чином, Рамковими стандартами ВМО передбачено процес надання певних пільг УЕО з метою прискорення митного оформлення товарів шляхом зниження частки митних оглядів, що в свою чергу дозволить заощадити час і скоротити витрати економічним операторам. Це створює передумови, за яких УЕО вигідно вкладати кошти в ефективні системи та заходи щодо підвищення безпеки, включаючи

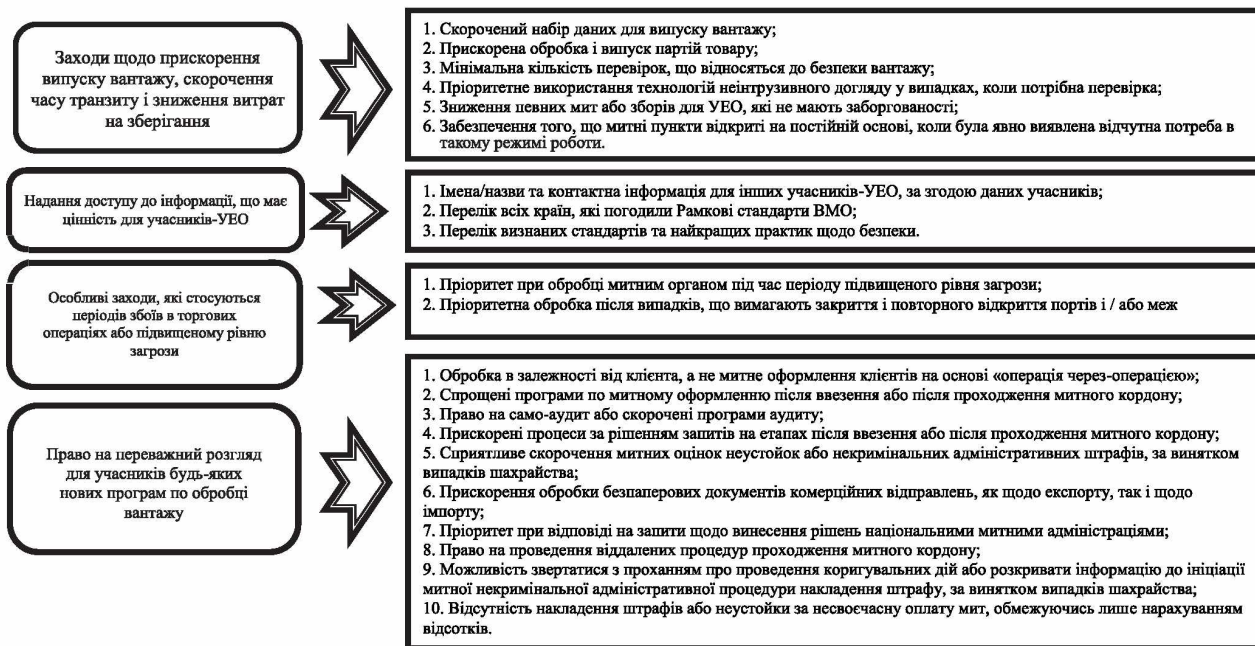

Рисунок 2.1 – Переваги УЕО, що надаються митними адміністраціями відповідно до Рамкових стандартів ВМО

Джерело: узагальнено відповідно до ¹.

1. SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx (date of appeal: 06.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

цільовий відбір і огляд вантажів невисокого ризику, а також прискорене оформлення їх вантажів. В той же час, Рамковими стандартами ВМО передбачено можливість запровадження інституту УЕО з врахуванням особливостей національного законодавства.

Для досягнення кінцевих цілей Рамкових стандартів ВМО митні адміністрації повинні забезпечити прозорий підхід щодо збалансування спрощення митних процедур та забезпечення безпеки у глобальному ланцюзі постачання товарів.

В Компендіумі програм УЕО¹ станом на березень 2016 року оновлено інформацію щодо програм УЕО, розроблених відповідно до Рамкових стандартів ВМО. Крім того, деякі митні адміністрації запровадили різні програми УЕО відповідно до Угоди СОТ щодо сприяння торгівлі. В результаті Компендіум програм УЕО був розширений та складається з основних 5 частин: Operational AEO Programmes and AEO Programmes to be launched (Part I), Operational Customs Compliance Programmes and Customs Compliance to be launched (Part II), Cooperation with other agencies at national and international level (MRA excepted) (Part III), WTO Agreement on Trade Facilitation (Part IV) and Mutual Recognition Arrangements/Agreements (MRA) (Part V). Відповідно до Компендіум програми УЕО 2016 року, розробленого згідно Рамкових стандартів ВМО, у більшості розвинутих країн передбачено ряд спрощень для різних типів економічних операторів, які відображені в табл. Б.1 додатку Б.

При цьому Рамкові стандарти ВМО передбачають забезпечення безпеки, що ґрунтується на аналізі ризиків та бізнес-моделі УЕО. Використовуючи Рамкові стандарти ВМО, країни запроваджують власні програми УЕО, а саме: Бразилія – Blue Line (Express customs clearance), Канада – Customs Self Assessment, Сальвадор – PACE (Programa Aduanero de Cumplimiento Empresarial; Customs programme on business compliance), Алжир – AEO, Об'єднані Арабські Емірати – United Arab Emirates, Golden list programme (Abu Dhabi), Камерун – Contrat de Performance Opérateurs (Performance Operators' Contracts), Сенегал – Privileged Partnerships Programme, Мадараскар – Programme Accélérée

1 Compendium of AEO programmes, 2016. URL: <http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/~media/WCO/Public/Global/PDF/Topics/Facilitation/Instruments%20and%20Tools/Tools/Safe%20Package/AEO%20Compendium%20EN%20%202015%20final.ashx> (date of appeal: 10.01.2017)

de dédouanement (Accelerated Clearance Programme), Маврикій – AEO, Мозамбік – AEO, Руанда – Compliant Trader schemes of two types: 1. Gold Card Scheme (Risk based selectivity channels). 2. Pre-clearance (enables low risk importers to clear their goods before the arrival of the consignment); Південна Африка – Preferred Trader (Accreditation Level 2), Танзанія – Compliant Traders' Scheme, Замбія – Customs Accredited Clients Programme, Камбоджа – High Compliant Trader Incentive Mechanism, Фуджі – Gold Card Service, Індія – Accredited Client Programme, Індонезія – MITA (Mitra Utama; Facilitation Service for Priority Importers), Шрі-Ланка – Compliant Traders Facilitation Programme, Грузія – «Golden List», Казахстан – AOE, Росія – AOE, Сербія – Simplified customs clearance procedure, Ангола – Programme d'agents préférentiels (Preferred Operators Programme), Монголія – Compliance Programme, Східний Тимур – Secure Economic Operator Program.

Операційні програми митної відповідності та програми митної відповідності, що плануються до реалізації, узагальнено в табл. В.1 додатку В.

Таким чином, головна відмінність між програми, розробленими відповідно до Рамкових стандартів ВМО і програм розроблених відповідно до Угоди СОТ щодо сприяння торгівлі, є виконання вимог безпеки визначених в Додатку III Рамкових стандартів ВМО.

Концепція УЕО є міжнародною митною моделлю, яка підтримується ВМО і СОТ та спрямована на підвищення якості здійснення митних формальностей, включаючи підвищення довіри і прозорості, а також зменшення торгових обмежень і відстрочок. Її вже впровадили або висловили намір впровадити переважна більшість митних адміністрацій по всьому світу.

В процесі реформування державної митної справи в Україні необхідно переймати європейський досвід, що передбачає оптимізацію персоналу, форм митного контролю та взаємодії митниці з суб'єктами ЗЕД. Саме така оптимізація в багатьох країнах світу успішно реалізована шляхом запровадження інституту УЕО.

Зараз митниця перевіряє, чи здійснено контроль товарів ветеринарами, санітарами та іншими інспекціями як на ввезенні, так і вивезенні. Це абсолютно нерелевантно з точки зору міжнародної практики. Дублюючи ревізію при вивезенні товарів слід скасува-

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

ти, адже країна-імпортер відповідно до прийнятих нею стандартів сама піклується про безпечність товарів, що прибули на її територію. Щодо ввезення товарів співпраця митниці з УЕО дозволить делегувати самому УЕО проведення необхідних видів контролю.

2.2. Дослідження європейського досвіду функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

В процесі реформування державної митної справи в Україні необхідно переймати європейський досвід, що передбачає оптимізацію персоналу, форм митного контролю та взаємодії митниці з суб'єктами господарювання. Саме така оптимізація в багатьох країнах світу успішно реалізована шляхом запровадження інституту УЕО.

Інститут УЕО робить залучення митниці мінімальним і зазвичай дистанційним, дозволяє використовувати принцип декларативної згоди, здійснювати перевірку документів після випуску товарів, тобто пост-митний контроль, що значно скорочує потреби нарощувати штат митниці за умов росту товаропотоків¹.

Нормативно-правове регулювання інституту УЕО в ЄС регламентується такими основними законодавчими актами (рис. 2.2):

– Митний кодекс ЄС (*англ. Customs Code of the European Union, CC EU*). CC EU був прийнятий Європейським Парламентом 09.10.2013 як Регламент ЄС 952/2013. Він набув чинності 30.10.2013, хоча більшість його положень застосовуються з 01.05.2016²;

– Делегований Регламент ЄС 2015/2446 (*англ. Commission Delegated Regulation (EU)*)³. DR EU був прийнятий 28.07.2015 як Де-

1 Уповноважені економічні оператори: хто вони і навіщо потрібні. Економічна правда. URL: <http://www.epravda.com.ua/columns/2016/04/4/587604/> (дата звернення: 06.01.2017).

2 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (date of appeal: 11.01.2017).

3 Commission Delegated Regulation (EU) 2015/2446 of 28 July 2015. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1460964615220&uri=CELEX:32015R2446> (date of appeal: 11.08.2016).

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

легований Регламент ЄС 2015/2446. DR EU доповнює та розширює статті СС EU. З моменту прийняття DR EU двічі був змінений;

– Імплементативний Регламент ЄС 2015/2447 (англ. *Commission Implementing Regulation (EU)*)¹. IR EU прийнято 24.11.2015 як Регламент ЄС 2015/2447. IR EU дозволяє забезпечити однакові умови реалізації СС EU і узгодженого застосування процедур усіма країнами-членами ЄС;

– Делегований регламент з перехідними положеннями про інформаційні технології². Делегований регламент з перехідними положеннями про інформаційні технології прийнятий 17.11.2015 як Регламент ЄС 2016/341. Даний Регламент встановлює перехідні правила для економічних операторів і митних органів до моменту модернізації/розробки відповідних ІТ-систем для створення повністю електронного митного середовища з 2020 року;

– Робоча програма з розробки та впровадження інформаційних систем³. Робоча програма з розробки та впровадження інформаційних систем прийнята 11.04.2016 та взаємодоповнює Делегований регламент з перехідними положеннями про інформаційні технології;

– Компедіум УЕО⁴;

– Компендіум програм УЕО⁵.

1 Commission Implementing Regulation (EU) 2015/2447 of 24 November 2015, URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015R2447> (date of appeal: 11.01.2017).

2 Commission Delegated Regulation (EU) 2016/341 of 17 December 2015 supplementing Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council as regards transitional rules for certain provisions of the Union Customs Code where the relevant electronic systems are not yet operational and amending Delegated Regulation (EU) 2015/2446. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=OJ:L:2016:069:TOC> (date of appeal: 12.01.2017).

3 Commission Implementing Decision (EU) 2016/578 of 11 April 2016 establishing the Work Programme relating to the development and deployment of the electronic systems provided for in the Union Customs Code. URL : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016D0578> (date of appeal: 12.01.2017).

4 Authorised Economic Operators [Guidelines, Approved by the CCC-GEN (AEO subsection) on 11 March 2016]. URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/aeo_guidelines_en.pdf (date of appeal: 11.01.2017).

5 Compendium of AEO programmes, 2016. URL : http://www.dian.gov.co/descargas/operador/documentos/2016/Compendio_de_acuerdos_de_reconocimiento_mutuo_suscritos_en_el_mundo.pdf (date of appeal: 05.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

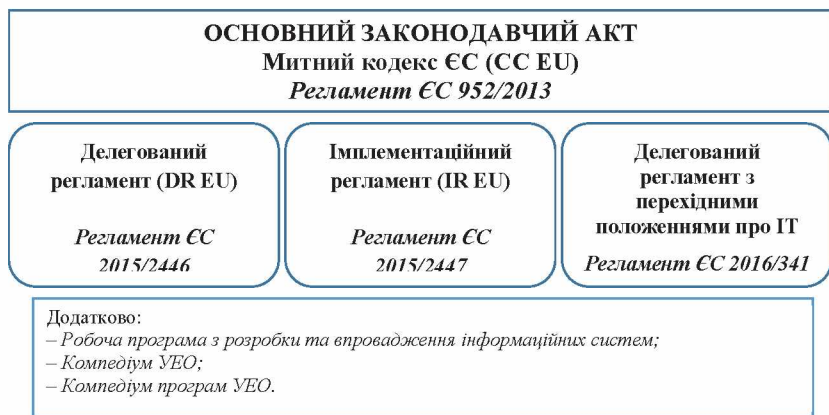

Рисунок 2.2 – Правові рамки митного законодавства ЄС

Джерело: авторська розробка.

Проаналізуємо європейський досвід функціонування інституту УЕО.

CC EU визначено типи сертифікатів, критерії для надання статусу, процедура отримання, призупинення та анулювання інституту УЕО. Статтею 38 CC EU визначено такі типи сертифікатів УЕО:

- АЕО С, що передбачає митно-правові спрощення – надається економічним операторам, які прагнуть отримати доступ до спрощених процедур при митному оформленні;

- АЕО S, щодо надійності та безпеки – надається економічним операторам, які прагнуть полегшити умови щодо надання забезпечення сплати митних платежів при ввезені/вивезені і транзиті товарів;

При цьому статтею 33 IR EU передбачено поєднання сертифікатів АЕО С та АЕО S.

Переваги УЕО залежно від типів сертифікату узагальнені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Переваги УЕО залежно від типів сертифікату

Вигода	АЕО С	АЕО S
Надання митних спрощень	x	

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

Зменшення фактичного і документального контролю: пов'язаного з безпекою; пов'язаного з дотриманням митного законодавства	x	x
Попереднє повідомлення в разі фактичного огляду		x
Попереднє повідомлення в разі здійснення митного контролю	x	
Першочергове здійснення митного контролю	x	x
Можливість визначати місце для здійснення митного контролю	x	x
Непрямі вигоди (визнання в якості безпечного і надійного ділового партнера; поліпшення відносин з митними органами та іншими державними органами; зменшення ймовірності крадіжки і втрати; скорочення кількості запізнitelів вантажів; поліпшення планування; поліпшення якості обслуговування клієнтів; підвищення лояльності до клієнтів; нижчі витрати на огляд і зростання співпраці; тощо.)	x	x
Взаємне визнання з третіми країнами		x

Джерело: узагальнено відповідно до ^{1, 2}.

Таким чином, інститут УЕО передбачає ряд переваг як для економічних операторів, так і митних адміністрацій. Економічні оператори, які отримали сертифікат УЕО мають наступні переваги:

- критерії УЕО вступають в дію, коли подається заява на митно-правове спрощення (ст. 38 пар. 5 СС EU);
- можливе здійснення планового контролю (ст. 38 пар. 6 СС EU та ст. 24 пар. 2 DR EU, що не виключає подальшої перевірки на наявність ризиків);
- спрощені перевірки (ст. 38 пар. 6 СС EU та ст. 24 пар. 1 DR EU), що не виключає подальшої перевірки на наявність ризиків;
- сертифікат УЕО S надає перевагу першочергового проходження контролю (ст. 25 IR EU);
- можливе здійснення планового контролю (ст. 24 пар. 2 та 4 IR EU), що не виключає подальшої перевірки на наявність ризиків;
- спрощені перевірки (ст. 24 пар. 1 IR EU), що не виключає подальшої перевірки на наявність ризиків;

1 AUTHORISED ECONOMIC OPERATORS – GUIDELINES / EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE-GENERAL TAXATION AND CUSTOMS UNION Security & Safety, Trade Facilitation & International coordination Risk Management and Security URL : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/aeo_guidelines2014_en.pdf (date of appeal: 11.01.2017).

2 Nestoryshen, I., Turzhanskyi, V. 2016, 'Conceptualization institute of Authorized Economic Operators: international experience and prospects of its implementation in the customs legislation of Ukraine', Customs Scientific Journal CUSTOMS, Volume 6, Number 1, pp. 41–57.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

- переваги для УЕО країн, що не є країнами-членами ЄС, але з якими укладено двосторонній договір (ст. 38, пар. 7 СС EU);
- конкурентна перевага (надійність і безпека, затверджені митними органами).

При цьому, наявність інституту УЕО надає наступні переваги для митних адміністрацій:

- низька оцінка факторів ризику, що зменшує кількість перевірок, і відповідно – залучення меншої кількості посадових осіб митних органів;
- актуальна інформація щодо динаміки економічних показників;
- краще планування здійснення митного контролю, зокрема митного огляду та документальних перевірок тощо.

Будь-які економічні оператори, що функціонують на митній території ЄС та є частиною міжнародного ланцюга постачання, здійснюють ЗЕД, можуть претендувати на статус УЕО. Компендіум УЕО³ (Brussels, 11 March 2016, TAXUD/B2/047/2011 – Rev.6) визначає такі зацікавлені сторони, які можуть отримати статус УЕО:

а) виробник. В міжнародному ланцюзі постачання, виробник є економічним оператором, який в ході свого бізнесу виробляє товари, призначені для експорту. Зобов'язання виробника в міжнародному ланцюзі постачання:

- забезпечити безпечний і надійний виробничий процес для своєї продукції;
- забезпечити безпечне і надійне постачання своєї продукції для своїх клієнтів;
- забезпечити правильне застосування митних правил відносно походження товарів.

б) експортер. Для цілей УЕО, відповідно до статті 1 (19) СС EU: – експортер знаходиться на митній території ЄС, при цьому має контракт з вантажовідправниками в третій країні, зобов'язаний доставити товар до місця призначення за межами митної території ЄС; – в інших випадках, експортер знаходиться на митній території ЄС, зобов'язаний доставити товар до місця призначення за межами митної території ЄС.

3 Authorised Economic Operators [Guidelines, Approved by the CCC-GEN (AEO subsection) on 11 March 2016]. URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/aeo_guidelines_en.pdf (date of appeal: 11.01.2017).

Зобов'язання експортера в міжнародному ланцюзі постачання:

- відповідальність за правильність заповнення експортної декларації та її своєчасне подання, в разі, якщо вона повинна бути подана експортером;

- відповідає за подачу експортної декларації з встановленими до неї вимогами;

- застосовувати правові експортні формальності відповідно до митних правил, в тому числі заходів тарифного і нетарифного регулювання;

- забезпечити надійне і безпечне постачання товарів перевізнику, експедитору або митному агенту.

в) експедитор. Експедитор організовує перевезення вантажів у міжнародній торгівлі від імені експортера, імпортера або іншої особи. У деяких випадках, транспортно-експедиторська компанія виступає в якості заявника і видає свій власний транспортний контракт, наприклад, коносамент. Типова діяльність експедитора може включати в себе: отримання, перевірку та підготовку документації для виконання митних формальностей.

Зобов'язання експедитора в міжнародному ланцюзі постачання:

- застосовувати правила, що стосуються транспортних формальностей;

- забезпечити, при необхідності, безпечне перевезення вантажів;

- застосовувати, в разі необхідності, правила коротких декларацій відповідно до законодавства.

г) власники складів. Власником складу є особа, яка має митний склад або склад тимчасового зберігання. Зобов'язання власника складу в міжнародному ланцюзі постачання:

- забезпечити умови для товарів, що знаходяться на митному складі або складі тимчасового зберігання, що передбачають їх складування та зберігання;

- перевірити дотримання вимог визначених митницею у дозволі на митний склад чи склад тимчасового зберігання;

- забезпечити адекватний захист зони зберігання від зовнішнього втручання;

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

– забезпечити належний захист від несанкціонованого доступу до товарів з метою їх заміни;

д) *митний агент / представник*. Митний агент – особа, яка виконує митні формальності як митний представник. Митний представник діє від імені особи, яка здійснює ЗЕД. Митний представник може діяти від імені економічного оператора (пряме представництво) або від власного імені (непряме представництво).

Зобов'язання митного агента в міжнародному ланцюзі постачання:

– застосовувати необхідні заходи відповідно до митних правил, характерні для даного типу представництва з метою поміщення товарів у відповідний митний режим;

– відповідати за правильність заповнення та своєчасність подання митної декларації (короткої ввізної декларації);

е) *перевізник*. Зобов'язання перевізника в міжнародному ланцюзі постачання:

– забезпечити надійне і безпечне перевезення вантажів з метою уникнення несанкціонованого доступу до інформації, підміни транспортних засобів та вантажів, що перевозяться;

– забезпечити достовірну та своєчасну подачу транспортної документації відповідно до вимог чинного законодавства;

– здійснювати необхідні юридичні формальності відповідно до вимог митного законодавства;

– застосовувати, в разі необхідності, правила коротких ввізних декларацій відповідно до чинного законодавства.

є) *імпортер*. Імпортер – економічний оператор, який здійснює або від імені якого здійснюються зовнішньоекономічні операції в режимі імпорту. Зобов'язання імпортера в міжнародному ланцюзі постачання:

– поміщувати товари у відповідний митний режим або вільний випуск;

– достовірно та своєчасно подавати митну декларацію митним органам;

– подавати коротку ввізну декларацію відповідно до вимог чинного законодавства;

– здійснювати необхідні митні формальності відповідно до митних правил щодо імпорту товарів;

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

– застосовувати торговельну політику щодо заборон і обмежувальних заходів;

– забезпечувати надійне і безпечне отримання товарів, зокрема, щоб уникнути несанкціонованого доступу і фальсифікації товарів.

ж) інші оператори, зокрема, власники терміналів, вантажники і пакувальники вантажів.

Для надання статусу УЕО, ст. 39 СС ЕУ та ст. 24-28 ІР ЕУ визначені такі критерії для економічного оператора (заявника) (рис. 2.3).

Рисунок 2.3 – Критерії для отримання сертифікату УЕО

Джерело: узагальнено відповідно до ст. 39 СС ЕУ та ст. 24-28 ІР ЕУ.

Розглянемо детальніше дані критерії. Відповідно до ст. 24 ІР ЕУ економічний оператор (заявник) відповідає критерію «належного дотримання митного законодавства та правил оподаткування», якщо:

– посадові особи заявника протягом останніх трьох років не вчиняли жодного серйозного порушення у сфері митного законодавства і правил оподаткування, а також немає ніяких відомостей про суттєві кримінальні злочини, пов'язані з їх господарською діяльністю;

– у разі, якщо заявник не є фізичною особою, то даний критерій вважається виконаним;

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

– якщо протягом трьох останніх років, жоден з наступних осіб – заявник; особа відповідальна за управління підприємством заявника; особа відповідальна за здійснення митного оформлення товарів заявника – не допускали вчинення повторюваних або систематичних порушень у сфері митного законодавства і правилах оподаткування, а також немає ніяких відомостей про суттєві кримінальні злочини, пов'язані з їх господарською діяльністю;

– якщо місце проживання заявника в третій країні, то митний орган компетентний приймати рішення щодо оцінки даного критерію на підставі доступних записів та інформації про заявника;

– якщо заявник здійснює ЗЕД менше трьох років, то митний орган компетентний приймати рішення щодо оцінки даного критерію на підставі доступних записів та інформації про заявника.

Економічний оператор (заявник) відповідає критерію *«дотримання задовільної системи ведення комерційної та транспортної документації»*, якщо дотримані наступні умови (ст. 25 IR EU):

– заявник підтримує систему обліку побудовану на загальноприйнятих принципах бухгалтерського обліку, які використовуються в державах-членах ЄС, що дозволяє зберегти записи в первинних, облікових документах з метою подальшого їх аудиту оснований на митному контролі (пост-митному контролю);

– записи, які зберігаються заявником для митних цілей інтегровані в систему обліку, або дозволяють здійснювати перехресні перевірки інформації з системою бухгалтерського обліку;

– заявник дозволяє митному органу фізичний доступ до його системи бухгалтерського обліку і, де це можливо, – до його комерційних і транспортних документів;

– заявник надає електронний доступ митним органам до його системи бухгалтерського обліку і, де це можливо, – до його комерційних і транспортних записів, що здійснені та зберігаються в електронному вигляді;

– заявник має систему матеріально-технічного забезпечення, що ідентифікує товар як виготовлений в країні ЄС або поза ЄС, а також вказує, де це доречно, їх місце розташування (дана умова не застосовується для отримання сертифікату УЕО S);

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

– заявник має адміністративну організацію, яка відповідає типу і розміру бізнесу, який підходить для управління потоками товарів, а також створено систему внутрішнього контролю, здатного запобігати, виявляти, виправляти помилки й виявляти незаконні або неправильні операції;

– де можливо, заявник має мати задовільні процедури для обробки ліцензій і дозволів, виданих в межах комерційних або політичних заходів щодо торгівлі сільськогосподарською продукцією;

– заявник має забезпечити процедури з архівування своїх записів, а також захист від втрати інформації;

– заявник гарантує, що відповідним співробітникам підприємства доручено інформувати митні органи про порушення законодавства та визначено порядок такого інформування;

– заявником забезпечено належні заходи безпеки для захисту комп'ютерної системи заявника від несанкціонованого доступу до документації заявника;

– заявником запроваджено ефективні процедури для забезпечення контролю за дотриманням законодавства щодо тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД.

Відповідно до ст. 26 IR EU економічний оператор (заявник) відповідає критерію *«підтвердження фінансової платоспроможності»*, якщо виконуються наступні умови:

– заявник не підлягає процедурі банкрутства;

– протягом останніх 3-х років, що передують подачі заяви, заявник виконав свої фінансові зобов'язання щодо сплати митних платежів, всіх інших податків або зборів, які справляються у зв'язку з імпортом чи експортом товарів. Якщо заявник був зареєстрований менше 3 років, його фінансову спроможність, потрібно перевірити на підставі записів та інформації, які доступні;

– заявник демонструє на підставі записів та інформації, протягом останніх 3-х років, що передують подачі заяви, що він має достатні фінансові ресурси, щоб виконувати свої зобов'язання з урахуванням типу, обсягу ділової активності, в тому числі не маючи будь-яких негативних чистих активів, якщо вони не можуть бути покриті.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Критерій *«наявність практичних стандартів компетенції та професійної кваліфікації, безпосередньо пов'язаних з їх діяльністю»*, вважається виконаним економічним оператором (заявником), якщо дотримуються наступні умови:

- заявник або особа, відповідальна за здійснення митної справи заявника, відповідає одному з наступних практичних стандартів компетентності: має практичний досвід як мінімум 3 роки в галузі митної справи; має стандарт якості щодо митних питань, прийнятий органом Європейської стандартизації;

- заявник або особа, відповідальна за комунікації економічного оператора з митними органами, успішно завершила навчання щодо особливостей застосування митного законодавства, за умови, що: митний орган знаходиться на території держави-члена ЄС; навчальний заклад, що забезпечує таку кваліфікацію, визнано митними органами або органом держави-члена ЄС, відповідального за професійну підготовку; професійна чи торгова асоціація відповідальна за забезпечення такої кваліфікації, визнана митними органами держави-члена ЄС або акредитована в ЄС.

Відповідно до ст. 28 IR EU економічний оператор (заявник) відповідає критерію *«дотримання стандартів безпеки та надійності в міжнародному ланцюзі постачання»*, якщо дотримані наступні умови:

- будівлі, які будуть використовуватися при здійсненні операцій, пов'язані з отриманням сертифікату УЕО S забезпечують захист від несанкціонованого доступу та виготовлені з матеріалів, що не дозволяють незаконному проникненню;

- заявником вжито відповідні заходи для запобігання несанкціонованого доступу до місць, де здійснюються навантажувально-розвантажувальні роботи;

- заявником вжито відповідні заходи для захисту від несанкціонованого внесення змін у документи пов'язанні з рухом товарів у місцях, де навантажувально-розвантажувальні роботи;

- заявник вжив заходів, що дозволяють чітко ідентифікувати його ділових партнерів і забезпечити, шляхом виконання відповідних договірних угод або інших відповідних заходів відповідно до

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

бізнес-моделі заявника, що ці ділові партнери зможуть забезпечити безпеку своєї частини міжнародного ланцюга постачання;

- заявник, в межах чинного законодавства, проводить процедури з кадрового відбору потенційних співробітників, а також періодичної перевірки працюючих співробітників на відповідність вимог у сфері безпеки та надійності функціонування підприємства заявника;

- заявник має відповідні процедури безпеки для будь-яких зовнішніх постачальників послуг за контрактом;

- заявник гарантує, що його співробітники, які виконують обов'язки, що мають відношення до питань безпеки, регулярно беруть участь в програмах з метою підвищення їх кваліфікації з питань безпеки;

- заявник призначив контактну особа компетентну з питань безпеки.

Якщо економічний оператор відповідає зазначеним критеріям, то він може подати заяву та анкету самооцінки про надання статусу УЕО. При цьому економічний оператор погоджується на проведення митним органом оцінки відомостей щодо відповідності критеріям до УЕО. Перевірки та необхідні дії, що передують прийняттю заяви до розгляду:

- реєстрація коду EORI (ст. 9 СС EU, ст. 11 пар. 1 літ. (а) DR EU);
- юридична адреса в країнах-членах ЄС (ст. 38 пар. 1 СС EU, ст. 11 пар. 1 літ (b) DR EU);

- попереднє рішення, яке протягом трьох останніх років було відкликано або скасоване внаслідок невиконання економічним оператором своїх зобов'язань (ст. 11 пар. 1 літ (d) та параграф 2 DR EU);

- перевірка інформації протягом 30 днів (ст. 22 пар. 2 СС EU та ст. 12 IR EU);

- у разі потреби формується запит про надання докладної інформації (ст. 22 пар. 2 СС EU). При цьому може надаватися додаткові 30 днів на перевірку;

- прийняття заяви та її реєстрація у комп'ютерній системі EDV (ст. 30 DR EU);

- відхилення заяви та судове слухання (ст. 22 пар. 6 СС EU, ст. 8 DR EU та ст. 8-10 IR EU).

Схематично процедуру отримання сертифікату УЕО в країнах ЄС можна зобразити наступним чином (рис. 2.4).

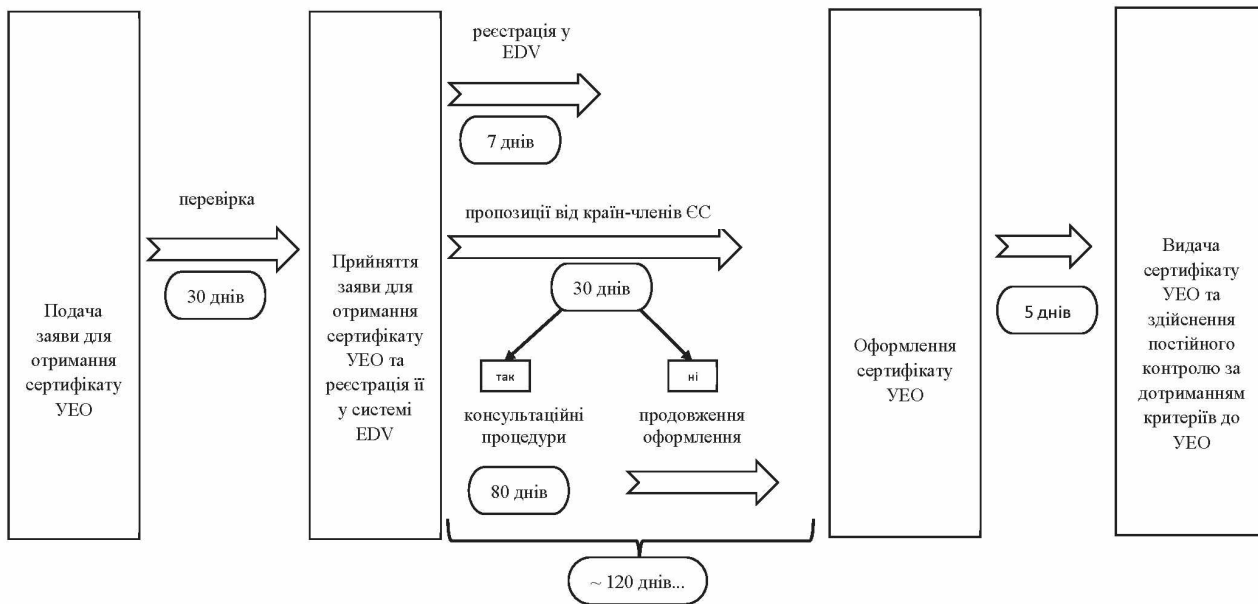

Рисунок 2.4 – Тривалість процедури отримання сертифіката УЕО в країнах ЄС

Джерело: узагальнено відповідно до ¹.

¹ Туржанський В. А. Особливості функціонування інституту уповноваженого економічного оператора в ЄС / В. А. Туржанський, Д. М. Хома // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, вип. 29.— Кіровоград : КНТУ, 2016.— С. 75.

Відповідно до ст. 16 пар. 1 СС EU, ст. 30 пар. 1 IR EU після прийняття митним органом заяви на отримання сертифікату УЕО, протягом 7 робочих днів здійснюється реєстрація даної заяви у електронній системі EDV підтримка зв'язку через контактний пункт від УЕО.

Після цього протягом 30 днів країни-члени ЄС можуть висловити свою позицію щодо надання статусу УЕО заявнику. У разі потреби вдаються до консультацій. Процедура консультування може тривати протягом 80 днів. Такі консультації є обов'язковими (ст. 31 пар. 2 IR EU), якщо:

- заявка на статус УЕО подана відповідно до ст. 12 (1) DR EU митному управлінню країни-члена ЄС, де знаходиться головна бухгалтерія економічного оператора;

- заявка на статус УЕО подана відповідно до ст. 27 DR EU митному управлінню країни-члена ЄС, де у кандидата є постійна юридична адреса;

- частина обліку та документації необхідної для отримання статусу УЕО знаходиться в країні-члені ЄС;

- кандидат на отримання статусу УЕО має складські приміщення в іншій країні-члені ЄС.

За результатами консультування щодо висловлення позиції країнами-членами ЄС можливі такі наслідки (ст. 31 пар. 3 IR EU):

- 1) жодних зауважень не надходить від країн-членів ЄС – критерій визнають усі інші країни-члени ЄС;

- 2) позитивний відгук від країни-члена ЄС – передбачає видачу сертифікату УЕО;

- 3) негативний відгук від країни-члена ЄС – передбачає відхилення заяви на отримання сертифікату УЕО (в окремих випадках економічні оператори висловлюють свої зауваження);

- 4) суперечливі моменти з'ясовують через контактний пункт УЕО;

У разі необхідності, за вимогою економічного оператора, терміни проведення консультацій можуть бути продовжені. Тому на практиці проміжок часу від прийняття заяви до оформлення сертифікату УЕО може тривати 120 днів або більше. Після погодження усіх консультаційних процедур, протягом 5 днів здійснюється підготовка та видача сертифікату УЕО.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Після надання сертифіката УЕО здійснюється моніторинг дотримання критеріїв із залученням митних органів (ст. 23 пар. 5 СС ЕУ та ст. 35 ІР ЕУ). За результатами моніторингу можливе відкликання або часткове відкликання сертифіката УЕО (ст. 28 пар. 3 СС ЕУ, ст. 24 ІР ЕУ), повне анулювання сертифікату УЕО (ст. 28 СС ЕУ).

2.3. Взаємне визнання статусу уповноваженого економічного оператора митними адміністраціями різних країн

Одним з основних завдань сприяння успішному застосуванню Рамкових стандартів ВМО, зокрема з точки зору країн, що розвиваються, є забезпечення взаємного визнання УЕО, сертифікованих різними митними адміністраціями. У більш довгостроковій перспективі взаємне визнання статусу УЕО буде мати найважливіше значення для забезпечення того, щоб економічні оператори, які відповідають критеріям, встановленим Рамковими стандартами ВМО, і отримали статус УЕО в своїй країні, могли користуватися реальними вигодами і брати участь у міжнародній торгівлі на рівних умовах у всіх країнах угоди, виходячи з принципів GATS (Генеральна угода про торгівлю послугами).

Загальною метою торгівлі і адміністрацій, що беруть участь в міжнародному переміщенні товарів є досягнення максимально можливого рівня безпеки на всьому ланцюзі постачання продукції. Але як можна досягти цієї мети? Рішенням можуть бути наступні варіанти: партнерство в формі постійного діалогу між митними адміністраціями і суб'єктами торгівлі; поняття партнерських програм, таких як концепції УЕО, програма С-ТРАТ в США і аналогічні програми партнерства в інших країнах.

У всьому світі загрози через тероризм і міжнародну організовану злочинність зростають. Тому важливо сформувати глобальну

відповідь на ці виклики. Варто відзначити, що безпека ланцюга постачання може бути збільшена тільки якщо переважна більшість держав застосують заходи безпеки і передбачають взаємне визнання їх концепцій і програм. Це взаємне визнання повинне здійснюватися через укладання міжнародних угод. Тільки системи, які визнані обопільно можуть сприяти забезпеченню міжнародного ланцюга постачання. Взаємне визнання програм УЕО передбачено у стандартах ВМО. Так, Рамковими стандартами ВМО¹ митним адміністраціям рекомендується розвивати партнерські відносини з бізнесом і між собою для забезпечення безпеки і сприяння торгівлі. Крім того, ВМО закликає митні адміністрації працювати один з одним, щоб розробити механізми взаємного визнання УЕО. Відповідно до визначення ВМО в SAFE, взаємне визнання (*англ. mutual recognition*) є концепцією, згідно з якою дії або рішення, прийняті або дозволені певною митною адміністрацією, визнані і прийняті іншою митною адміністрацією. Документ, який формалізує цю дію чи рішення, як правило, називають «Угода про взаємне визнання» (*англ. Mutual Recognition Arrangement, MRA*). Відповідно до Рамкових стандартів ВМО взаємне визнання УЕО є механізмом, розробленим митними адміністраціями для підтвердження відповідності та авторизації УЕО, а також результатів митного контролю та іншими механізмами, які можуть застосовуватися з метою усунення або скорочення надмірності або дублювання при підтвердженні відповідності та авторизації УЕО.

Незважаючи на те, що принципи Рамкових стандартів ВМО застосовує у своїй країні кожна договірна сторона, реального механізму їх обов'язкового дотримання на міжнародному рівні на даний момент не існує. Зокрема, якщо будь-яка держава вирішить реалізувати програми акредитації економічних операторів (зокрема УЕО), взаємне визнання цих операторів не передбачено. Це означає, що торговельна компанія, що є УЕО в одній державі, не вважатиметься такою в інших державах. Оскільки умов взаємного визнання немає, економічним операторам доведеться проходити процедури акреди-

1 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx (date of appeal: 06.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

тації в усіх країнах, де вони здійснюють свій бізнес. Отже, автоматичного взаємного визнання не існує, застосування Рамкових стандартів ВМО, включаючи УЕО, вимагає як мінімум двосторонніх угод між торговими партнерами.

Кожна країна, яка впровадила або збирається запровадити програму УЕО прагне укласти угоди про взаємне визнання з її основними торговими партнерами. Тільки у разі взаємного визнання, зазначені системи здатні забезпечити безпеку всього ланцюга постачання товарів, створивши при цьому необхідні умови для зменшення адміністративного тиску при здійсненні зовнішньоторговельних операцій. Отже, забезпечення взаємного визнання УЕО сертифікованих митними адміністраціями різних країн виступає одним із основних завдань, що стоїть на шляху успішного застосування Рамкових стандартів ВМО.

За відсутності глобальної системи взаємного визнання статусу УЕО учасники торгівлі низки держав можуть опинитися у несприятливому становищі з точки зору конкуренції, причому це може бути ще більш яскраво виражено при збільшенні протекціоністського тиску, який вже посилюється в багатьох державах внаслідок уповільнення зростання у світовій економіці. Зауважимо, що хоча в останні роки і намітилась тенденція до певного покращення щодо вирішення питання взаємного визнання, але цей процес відбувається досить повільно.

В Рамкових стандартах ВМО визначені деякі загальні орієнтири для розробки угод про взаємне визнання, але для створення глобальної системи взаємного визнання статусу УЕО потрібен певний час. Отже, варто відмітити, що за аналогією з поступовим, поетапним підходом, запропонованим для впровадження Рамкових стандартів ВМО, такі ж очікування можна покладати на застосування принципу взаємного визнання митних систем контролю в рамках програм партнерства. В даний час розробляються двосторонні, субрегіональні і регіональні ініціативи, які закладають основу для такої глобальної системи взаємного визнання УЕО.

Представники бізнес-спільноти відзначають, що взаємне визнання є найважливішим заходом щодо спрощення процедур торгівлі. Вони вважають, що можна уникнути витрат на перевірку і

повторне підтвердження відповідності, якщо декілька держав домовляться про взаємне визнання програм УЕО.

Кінцевою метою в даному процесі є підписання багатосторонньої угоди про взаємне визнання для недопущення створення нових бар'єрів в торгівлі. Однак, протягом найближчого часу, найвірогідніше, укладатимуться саме двосторонні угоди про взаємне визнання. З метою максимізації переваг і вигод від таких угод ВМО розробила «Керівництво з розробки угоди/договору про взаємне визнання» (англ. *Guidelines for developing a mutual recognition arrangement*)¹, щоб допомогти країнам розробити і реалізувати такі програми.

Для реалізації Угоди про взаємне визнання можуть бути використані різні підходи, проте всі держави-члени ВМО визнали важливість структурованого і логічного підходів.

Грунтуючись на досвіді і текстах відповідних документів митних адміністрацій держав, які вже підписали угоди про взаємне визнання, визначено наступні елементи та інформацію, яка рекомендована для включення до текстів угод (рис. 2.5).

Взаємне визнання статусу УЕО хоча і носить зазвичай двосторонній характер, однак дозволяє модернізувати безпеку ланцюга постачання, одночасно сприяючи спрощенню процедур торгівлі та модернізації митних адміністрацій у всьому світі, щоб підтримувати або розвивати національну конкурентоспроможність у міжнародній торгівлі. Саме взаємне визнання статусу УЕО або аналогічних йому програм у різних країнах дозволить економічним агентам отримати глобальне визнання в якості безпечного і надійного бізнес-партнера, скоротити час і витрати на отримання товарів, звільнить від певних вимог щодо подання даних у деклараціях.

Виходом із ситуації може бути також введення та адаптація Рамкових стандартів ВМО через додаткові додатки з безпеки та автоматизації до Конвенції МДП, тому що конвенційні норми є обов'язковими².

1 Guidelines for developing a mutual recognition arrangement/Agreement // WCO SAFE Package / MRA Guidelines / 2011. URL : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/whats_new/13_01_31_eu-us_questions-answers.pdf (date of appeal: 13.01.2017).

2 Последствия применения Рамочных стандартов безопасности и облегчения мировой торговли Всемирной таможенной организации для Конвенции МДП. URL : <http://www.unepce.org/fileadmin/DAM/trans/bcf/wp30/documents/ECE-TRANS-WP30-2010-8r.pdf> (дата звернення: 13.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Елемент 1: Відповідальні/уповноважені

- У цьому розділі слід чітко зазначити назви двох митних адміністрацій, які безпосередньо реалізовуватимуть угоди.
- Якщо процес сертифікації УЕО або його частини/ділянок делегується визначеній стороні авторитетній митній адміністрації, має бути узгодженим і стандартним механізм для його збереження, що визначений іншою стороною.

Елемент 2: Еквівалентність

- Цей розділ має містити текст, який гарантує, що будь-які запропоновані стандарти задовольняють сумісним з існуючими програмами та процедурами щодо УЕО.
- Також можна зробити конкретні посилання на сумісність і відповідність програм УЕО Рамковим Стандартам.
- Підтримка механізму безпеки після видачі сертифікату УЕО.

Елемент 3: Взаємне визнання

- Це найважливіший пункт, який включає в себе основні поняття взаємного визнання програм.
- Мають бути положення, що визначають право на проведення оцінки ризику, аж до цільових перевірок, при яких буде здійснюватися фізичний контроль вантажу.
- Варто зазначити, що, оскільки програми були визначені як сумісні, оператори в межах програми контрагента повинні розглядатися як такі, що характеризуються низьким ризиком.
- Необхідно зробити посилання на визначені вигоди, які можуть бути отримані УЕО від взаємного визнання програм УЕО та процедури, яких необхідно дотримуватися, якщо один партнер Угоди про взаємне визнання зазнає порушення, пов'язані з УЕО програмою іншої країни-партнера.
- До тексту може бути внесено можливість однієї митної адміністрації в односторонньому порядку скасувати і/або призупинити використання переваг УЕО відповідно до погоджених процедур та оперативного зв'язку з іншою митною адміністрацією.

Елемент 4: Обмін інформацією та зв'язок між учасниками

- До тексту необхідно включити своєчасне подання інформації щодо змін, які відбуваються у програмі УЕО та щодо здійснення навчальних заходів.
- Має бути визначено процедуру розгляду претензій та анулювання УЕО одним з партнерів.
- Адміністрації повинні розглянути питання про включення підпункту про обмін даними щодо безпеки ланцюга постачання й управління інформаційними ризиками, наприклад, за допомогою використання національних центрів орієнтування (таргетинг-центрів), де це доречно, або іншої інформації та аналізу загрози митними адміністраціями в межах діяльності власних митниць.
- Якщо дві адміністрації раніше підписали відповідні угоди щодо обміну інформацією, то слід включити посилання, визначити послідовність обміну інформацією за угодою. Якщо такого не існує, адміністраціям необхідно конкретно визначити, які типи інформації повинні наділятися і як вони мають використовуватися.

Елемент 5: Майбутній розвиток програм

- Програми УЕО переглядаються, удосконалюються, і, отже, варто зосередити увагу на деяких елементах, які можуть стати основою для взаємного співробітництва.
- У тексті необхідно зробити посилання на потенційні майбутні вигоди від взаємного визнання, які в даний час недоступні, але можуть стати реальними для використання за умови майбутнього розширення програми.

Елемент 6: Зміни та консультації

- Слід згадати, що угода про взаємне визнання може бути змінена за згодою обох учасників.

Елемент 7: Реалізація Угоди

- Цей розділ може включати посилання на те, що положення угоди про взаємне визнання створює чи не створює юридичних зобов'язань, зобов'язань за міжнародним або національним законодавством, права або привілеї.
- У тексті також може бути зазначено, що угода про взаємне визнання не обмежує співпрацю і допомогу, пов'язану з іншими положеннями міжнародних угод, договорів та внутрішнього законодавства і практики.

Елемент 8: Початок і припинення/Припинення

- Повинні включати в себе положення щодо набірня чинності (як правило, з моменту його підписання, хоча партнери можуть обрати інші терміни), щодо процедури призупинення, припинення або розірвання Угоди.

Рисунок 2.5 – Елементи Керівництва з розробки угоди/договору про взаємне визнання

Джерело: узагальнено відповідно до ¹.

- 1 Guidelines for developing a mutual recognition arrangement/Agreement // WCO SAFE Package / MRA Guidelines / 2011. URL : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/whats_new/13_01_31_eu-us_questions-answers.pdf (date of appeal: 13.01.2017).

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

Є два різних типи взаємного визнання:

– одна митна адміністрація визнає статус УЕО, наданий в іншій країні: метою взаємного визнання статусу УЕО або його еквіваленту є те, що одна митна адміністрація визнає результати перевірки і авторизації УЕО, видані в рамках іншої програми і погоджується з тим, щоб забезпечити істотні, порівняні і, де це можливо, взаємні вигоди/спрощення, до взаємно визнаних УЕО. В даний час тільки УЕО, які відповідають критеріям безпеки будуть визнані і отримуватимуть пільги в рамках взаємного визнання;

– одна митна адміністрація визнає стандарти митного контролю безпеки, оцінки ризиків та результатів контролю іншої країни: метою взаємного визнання стандартів митної безпеки, контролю і результатів контролю є те, що дві митні адміністрації визнають взаємно стандарти безпеки митного контролю, і результати управління, здійснюваними іншою митною адміністрацією, отже, уникаючи відповідних заходів, дублювання тощо. Це сформує передумови збереження рівня безпеки та безперервності міжнародної торгівлі¹.

Міжнародна торгова палата розробила рекомендації про взаємне визнання, в яких перераховані рекомендовані ключові положення угоди про взаємне визнання, які позитивним чином позначаються на торгівлі:

– партнер ланцюга постачання, визнаний в якості УЕО митною адміністрацією, який є учасником мережі, не підлягає численним перевіркам свого статусу іншими митними адміністраціями мережі чи іншими УЕО;

– партнери ланцюга постачання будуть мати можливість звернутися за статусом УЕО у власній країні-учасниці;

– партнеру ланцюга постачання, визнаному в якості УЕО митною адміністрацією, який бере участь в мережі, надаватимуться привілеї та вигоди за програмою усіма митними адміністраціями у мережі, в тому числі і тими, які тільки впроваджують дану програму.

1 AUTHORISED ECONOMIC OPERATORS – GUIDELINES / EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE-GENERAL TAXATION AND CUSTOMS UNION Security & Safety, Trade Facilitation & International coordination Risk Management and Security URL : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/aeo_guidelines2014_en.pdf (date of appeal: 12.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Взаємне визнання програм УЕО є однією з основних цілей Рамкових стандартів ВМО, і для багатьох адміністрацій є важливим моментом, який сприяє фінансуванню початку роботи. Поступово програми з взаємного визнання впроваджуються, однак варто відзначити, що повномасштабна програма УЕО, а не пілотний проект, повинна функціонувати до розгляду питання про взаємне визнання.

ВМО рекомендує поетапний підхід до укладання угоди щодо взаємного визнання статусу УЕО (MRA). Процедури для сприяння є унікальними, мають відповідати політиці та умовам кожної держави, однак, зазвичай цей процес полягає у наступному:

- фаза 1 – визначення еквівалентності програм, спільне порівняння критеріїв УЕО двох країн;

- фаза 2 – спільне відвідування і здійснення перевірки;

- фаза 3 – якщо митні адміністрації погодились, що програми УЕО еквівалентні, відбувається обговорення операційних процесів, включаючи переваги та обмін інформацією, обмін передовим досвідом;

- фаза 4 – підписання главами двох митних адміністрацій угоди про взаємне визнання та розробка оперативних процедур для реалізації угоди про взаємне визнання.

У контексті Рамкових стандартів ВМО, взаємне визнання відноситься до трьох конкретних сфер:

- опора 2, Стандарт 3 – *Дозвіл/авторизація*: митні адміністрації повинні домовитися про взаємне визнання статусу УЕО.

- опора 1, Стандарт 6 – *Попередня електронна інформація*: економічні оператори повинні також отримати вигоду від взаємного визнання сертифікатів, що дозволить йому подати всі електронні повідомлення в ті митні адміністрації, які погодились визнати цей сертифікат.

- опора 1, Стандарт 7 – *Цільовий відбір і комунікація*: митні адміністрації повинні передбачити можливість спільного цільового відбору та перевірок, використання стандартних наборів критеріїв та спільних комунікацій та/або інформації про механізми обміну; ці елементи допоможуть у подальшому розвитку системи взаємного визнання контролю.

Взаємне визнання програм УЕО дозволяє розвивати міжнародну торгівлю одночасно з досягненням безпеки в контексті інтегрова-

**Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

ного управління ланцюгом товарів, національних економік держав та має надавати переваги на рівні «митна служба – митна служба», а також на рівні «митна служба – торгова організація» (табл. 2.2).

**Таблиця 2.2 – Переваги взаємного визнання
статусу/програм УЕО**

Рівень	Перевага
Світової торгівлі	– глобалізація безпеки ланцюга постачання і стандартів дотримання вимог; – зниження регуляторного навантаження міжнародного торгового обігу; – підвищення результативності торгівлі.
Держави	– вдосконалення торговельних відносин за рахунок побудови стійкого партнерства держави та надійних підприємств; – підвищення конкурентоспроможності (особливо в умовах протекціонізму), в т.ч. й за рахунок активізації експорту; – одночасне створення умов для спрощення зовнішньої торгівлі з підвищенням ефективності митного контролю; – залучення суб'єктів ЗЕД до міжнародних безпечних ланцюгів постачання.
Митної адміністрації	– подальший розвиток інституту УЕО; – формування єдиного підходу до стандарту з безпеки; – підвищення ефективності визначення об'єктів для перевірки вантажів високої категорії ризику; – прискорення оформлення вантажів низької категорії ризику; – зниження навантаження на митні органи; – покращення системи управління ризиками; – економія ресурсів у зв'язку із відсутністю необхідності повторної реєстрації та попередньої перевірки операторів, які вже мають статус УЕО, наданий в іншій державі.
Економічного оператора	– покращення ділової репутації за рахунок забезпечення участі УЕО в формуванні так званих безпечних ланцюгів постачання товарів відповідно до вимог Рамкових стандартів ВМО; – підвищення ефективності ЗЕД за рахунок: • скорочення часу та витрат, пов'язаних з транскордонними митними формальностями в зв'язку з пріоритетним оформленням товарів; • зниження витрат і часу затримки за допомогою пріоритетного огляду, якщо вантаж відібраний для перевірки, що сприяє доставці товару точно в термін; • підвищення рівня прогнозованості і точності переміщення товарів з власної території на територію торгового партнера з одночасним підвищенням конкурентоспроможності бізнесу; • зниження рівня крадіжок і розкрадання вантажів завдяки підвищенню рівня безпеки двостороннього ланцюга постачання; • взаємні або співставні переваги від дотримання вимог кожного разу, як надаються рівноцінні програми; • безперервність бізнесу.

Джерело: авторська розробка.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Однак не завжди можна надати при взаємному визнанні співставні переваги, зокрема такі як податкові пільги (наприклад, звільнення від фінансової гарантії для забезпечення сплати митних платежів), певні спеціальні спрощення тощо.

Рамковими стандартами ВМО також встановлені вимоги взаємного визнання статусу УЕО, зокрема:

- пріоритетність створення партнерства, тобто сторони визначили бажання побудувати взаємовигідну співпрацю;

- партнерами є держави-члени ВМО, що приєдналися до Рамкових стандартів ВМО, для того, щоб програми УЕО були сумісні з Рамковими стандартами ВМО та відповідали їх стандартам та принципам (зокрема системі автоматизованого управління ризиками та можливостям отримання попередньої інформації про вантажі в електронному вигляді);

- партнерські програми є прозорими та оприлюдненими;

- розуміння фактичних процедур митного оформлення в державі-партнері для того, щоб забезпечити застосування стандартів в єдиний спосіб митними адміністраціями держав-партнерів;

- видання та використання законодавства, що дозволяє взаємне визнання;

- спільні положення із захисту даних;

- визнання можливо тільки при наявності єдиних критеріїв/стандартів оцінки підприємств (позитивна історія дотримання митного законодавства; використання системи обліку і звітності, яка дозволяє здійснювати митний контроль; здатність виконувати фінансові зобов'язання; забезпечення попередження і виявлення порушень законодавства (система охорони і забезпечення безпеки)), зокрема важливим є зіставлення систем регулювання інституту УЕО, зокрема питань подання заяв, їх розгляду, ухвалення рішень про надання статусу УЕО і подальшого контролю за діяльністю УЕО;

- взаємному визнанню підлягає тільки УЕО, який відповідає критеріям безпеки (щодо вантажу, перевезення, приміщень, персоналу, торгових партнерів тощо).

Поряд з цим, проблемними питаннями в процесі взаємного визнання є питання захисту даних (які можуть бути подолані за до-

помогою УЕО, які самі погоджуються, щоб їх дані використовувалися митною адміністрацією країни-MRA); функціонування різних систем в митних адміністраціях, які використовуються кожною зі сторін MRA, що призводить до неможливості ефективного обміну інформацією. Це може бути наслідком декількох чинників:

- несумісні формати файлів;
- використання різних наборів символів, які відображають певну мову і тип-символи;
- різні (несумісні) системи інформаційно-комп'ютерних технологій;
- обмежений час і ресурси для вирішення проблем обміну даними;
- різний ступінь реалізації програм УЕО і відмінності в поданих даних.

Незважаючи на особливості, які безсумнівно існують в кожній державі, можна зробити однозначні висновки про те, що генеральна лінія розвитку УЕО в цілому єдина. Більш того, основні економіки світу розглядають УЕО як основу спрощення митних процедур і, найголовніше, як основу, що забезпечує безпеку торгівлі як для суб'єктів господарювання, так і для держави.

Взаємне визнання передбачає, що УЕО однієї держави визнаються в якості УЕО і в державі-партнері без додаткової перевірки. Однак якщо розглянути взаємне визнання з точки зору законодавства інших країн, що передбачає присвоєння статусу УЕО перевізникам, брокерам, власникам складів, відправникам/одержувачам, а також спрощення митного контролю для УЕО, то взаємне визнання значно полегшує формування «уповноважених ланцюгів» при постачанні товарів. Митниця держави призначення розглядає товари, що надходять на адресу свого УЕО від відправника, що має статус УЕО в країні відправлення, як товари зі значно меншим ризиком¹.

Будучи угодою про співпрацю між митними службами, угода про взаємне визнання УЕО зазвичай не створює юридичні права або обов'язки. США, Корея, Японія та ЄС лідирують за кількістю підписаних двосторонніх угод про взаємне визнання (табл. 2.3).

1 Некрасов Д.В. Административно-правовой статус уполномоченного экономического оператора. Москва, 2013. 234 с. С. 47-48.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Таблиця 2.3 – Країни-лідери за кількістю угод про взаємне визнання УЕО* (станом на травень 2016 року)

Країна	Угоди про взаємне визнання		Кількість угод, факт./ план.	Рейтинг
	підписані	плануються		
США	Канада, ЄС, Японія, Корея, Нова Зеландія, Тайвань, Йорданія, Сінгапур, Мексика, Ізраїль, Малайзія, Домініканська республіка	Коста-Ріка, Китай, Бразилія, Індія, Перу, Уругвай	12/6	1
Корея	Японія, Канада, США, Нова Зеландія, Сінгапур, Домініканська республіка, Гонконг Китай, Туреччина, Мексика, Китай, Ізраїль	Індія, Малайзія, Тайвань, Таїланд, Бразилія, Індонезія, Казахстан	11/7	2
ЄС	Японія, США, Норвегія*, Швейцарія*, Андорра*, Китай	Канада, Сан-Маріно, Гонконг Китай, Корея, Нова Зеландія, Сінгапур	6/6	3
Японія	Корея, Сінгапур, Нова Зеландія, США, Канада, ЄС, Малайзія	Китай, Швейцарія, Гонконг Китай, В'єтнам	7/4	4
Китай	Сінгапур, Таїланд, Індія, Корея	Японія, Ізраїль, США, ЄС, Швейцарія, Казахстан, Бразилія	4/7	5
Гонконг Китай	Корея, Китай, Таїланд, Індія, Сінгапур	Малайзія, Японія, ЄС, Тайвань	5/4	6
Канада	Японія, Корея, Сінгапур, США, Мексика	ЄС, Ізраїль	5/2	7
Сінгапур	Канада, Корея, Японія, Гонконг Китай, США	Нова Зеландія, Таїланд	5/2	7
Нова Зеландія	Корея, США, Японія	Сінгапур, Гонконг Китай, Австралія	3/3	8
Норвегія	ЄС*, Швейцарія		2/0	9
Коста-Ріка	-	Мексика, США	-/2	10

* Угоди між ЄС та Швейцарією, ЄС і Норвегією, а також ЄС і Андоррою, не є традиційними засобами УЕО. Взаємний аспект визнання цих угод поширюється тільки на непрямі експортні операції.

Джерело: узагальнено за *Compendium of Authorized Economic Operator Programmes, 2016*.

ЄС і США уклали низку угод про взаємне визнання (MRA) з ключовими торговими партнерами. Варто відзначити активізацію цього процесу останніми роками, що пов'язано з намірами ввести та реалізувати SAFE 169 державами з 180 членів ВМО. Значно активізував роботу у напрямі взаємного визнання програм УЕО Казахстан (планується підписання з Китаєм, Турцією та Кореєю).

Отже, варто зазначити, що діяльність УЕО окремих країн на міжнародних ринках в сучасних умовах вимагає вирішення питання, що стосується взаємного визнання програм УЕО. Тільки в цьому випадку зможе бути виконано основне завдання – забезпечення безпеки усього ланцюга постачання товарів та отримання учасниками ЗЕД-УЕО – максимальних переваг від статусу.

Незважаючи на те, що ЄС займає досить чільне місце в цьому списку, часто забувають про значні досягнення ЄС в забезпеченні своїх торгових партнерів спрощеним механізмом розробки та підписання угод¹ з 28 державами-членами, що призвело до єдиної схеми УЕО в ЄС, хоча і з деякими національними варіаціями на практиці. Це усунуло необхідність торгових партнерів брати участь в двосторонніх переговорах з окремими державами-членами ЄС, ефективно зменшуючи кількість переговорів з коефіцієнтом 28. Подібна інтеграція досягнута між країнами ЄС (де акцентують увагу на перевагах в торгівлі) і США (де більший акцент на безпеці, ніж торгівлі).

Отже, на практиці реалізується принцип взаємовизнання статусу УЕО країнами ЄС. У п.7 ст. 38 СС EU зазначено, що «митні органи надають переваги, що впливають зі статусу УЕО особам, встановленим в країнах або територіях за межами митної території ЄС, які виконують умови і відповідають зобов'язанням, встановленим відповідним законодавством цих країн або територій, так як ці умови і зобов'язання визнаються ЄС, еквівалентні тим, які покладено на УЕО, встановлені на митній території ЄС. Таке надання пільг

1 Implementation of Mutual Recognition Agreements on conformity assessment (MRA) and Protocol on European Conformity Assessment (PECA) Document Certif. 98/7 of 24.07.1998 ; Procedure for designation of conformity assessment bodies under an MRA and its annexes Document Certif. 96/3 Rev. 6 of 14.06.2001; Specifications concerning assessment and supervision of systems applying to Conformity Assessment Bodies (CABs) with a view to their designation under MRAs Document Certif. 96/1 of 26.06.1996.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

повинно бути засноване на принципі взаємності, якщо інше рішення не буде прийнято ЄС, і повинні бути підтримані міжнародним договором або законодавством ЄС у сфері загальної торговельної політики». Статус УЕО, за умови дотримання ст. 39, 40 і 41 СС ЕУ, є митними органами у всіх державах-членах. При цьому відповідно до законодавства про захист даних ЄС здійснюється обмін даними з країнами-партнерами з МРА тільки щодо тих УЕО, які надали свою письмову згоду. Перевагами взаємного визнання можуть скористатися лише УЕО, які мають сертифікат УЕО S, оскільки рішення про МРА охоплює тільки компонент безпеки. Відзначимо, що оскільки економічні оператори, які отримали сертифікат АЕО С не зобов'язані відповідати стандартам надійності і безпеки, вони не мають права на будь-яку з переваг УЕО в рамках МРА².

Те, що митними адміністраціями держав-членів ЄС має визнаватися взаємно статус УЕО, цьому сприяло впровадження з 01.07.2009 системи реєстрації та ідентифікації економічних операторів (EORI) – присвоєння індивідуальних ідентифікаційних номерів економічним операторам, що повинні фігурувати у всіх документах, які має право перевіряти митниця. Одним з головних завдань введення системи РІЕО є прискорення формальностей і митних операцій, що здійснюються економічними операторами при здійсненні ЗЕД. Така технологія дозволяє суттєво скоротити час проходження товарами митного контролю і митного оформлення до декількох хвилин, а тому її слід впроваджувати у вітчизняну практику, закріпивши на законодавчому рівні.

В ЄС для досягнення взаємного визнання необхідно здійснити наступні кроки:

- формальне зобов'язання домовитися щодо взаємного визнання;
- порівняння законодавства;
- оцінка здійснення відповідних програм та обміну передовим досвідом;
- в тому числі відвідування на місцях.

2 Authorised Economic Operators [Guidelines, Approved by the CCC-GEN (AEO subsection) on 11 March 2016]. URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/aeo_guidelines_en.pdf (date of appeal: 11.01.2017).

Текст MRA, як правило, містять наступні основні частини: в ньому йдеться про сумісність двох програм УЕО, перераховуються взаємні вигоди, які будуть надані, як можна детальніше. Також він містить дані, які підлягають автоматичному обміну даними та правила захисту даних. Крім того, він містить процедурні правила, включаючи правила, що стосуються одностороннього призупинення пільг.

Основний інтерес, щоб побачити, як програма УЕО здійснюється з оперативної точки зору на рівні держав-членів. Тому моніторинг реалізації партнерської програми повинен включати в себе короткий огляд:

- митного управління в цілому;
- організаційної структури з питань УЕО, наприклад, чисельність співробітників, (повний робочий день і неповний робочий день, системи підготовки кадрів, зміцнення зв'язків з бізнес-спільнотою);
- процедури авторизації, включаючи додатки та перелік питань для самооцінки, які вимоги до безпеки перевіряються;
- моніторингу та пост-аудиту;
- співпраці з іншими державами-членами ЄС (під час авторизації і контролю).

Так, на шляху до взаємного визнання УЕО США і ЄС провели досить об'ємну роботу. Перш за все була затверджена «дорожня карта» з метою поступального розвитку переговорного процесу, підсумком якого повинно стати взаємне визнання УЕО. Сторони реалізували пілотний проект, в рамках якого норми, що регламентують УЕО в США і ЄС, були зіставлені теоретично і практично. Крім цього, з 01.01.2008 в ЄС застосування інституту УЕО проходило з урахуванням досвіду США. У листопаді 2011 року дане питання стало предметом розгляду в рамках засідання Трансатлантичної економічної ради, отримавши необхідну політичну підтримку.

Так, враховуючи відмінності в ідентифікації УЕО в США ідентифікаційні номери виробника (*англ. Manufacturer Identification Number, MIDS*) та ЄС EORI (*англ. Economic Operator Registration and Identification*). США створили онлайн-портал для УЕО ЄС, де можна зареєструватися з використанням EORI посилання,

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

тим самим гарантуючи, що вони можуть бути ідентифіковані за американською системою¹. У Системі націлювання СВР не може застосовуватися номер EU EORI, а обробляється лише інформація, пов'язана з ідентифікаційним номером виробника (MID) або номером імпортера. Для ідентифікації в СВР була створена «процедура відповідності», щоб пов'язати номери EORI та цифри MID. СВР США створила веб-додаток (тільки для власників сертифікату УЕО S виробників і експортерів), в якому УЕО з ЄС мали можливість реєструвати свої EORI номери та асоціювати їх з їх номерами MID. Але це відноситься тільки до УЕО, які працюють в обробній галузі або є компаніями-експортерами в ЄС. Іншим УЕО з ЄС не потрібно реєструватися у веб-додатку.

Перш ніж СВР (U.S. Customs and Border Protection) починає переговори з розробки угод про взаємне визнання статусу УЕО, митною адміністрацією держави-партнера повинні бути виконані наступні умови:

1. Зарубіжною митною адміністрацією повинна бути розроблена і введена в дію повноцінна працююча програма УЕО (тобто, це не повинна бути програма, яка тільки розвивається або її пілотна версія).

2. Програма повинна мати надійний процес ратифікації.

3. У програмі УЕО велика увага повинна приділятися питанню забезпечення безпеки (особливо дотриманню Мінімальних критеріїв безпеки С-ТРАТ (англ. *Minimum Security Criteria*)).

Встановлені мінімальні критерії безпеки С-ТРАТ поступово стають світовими стандартами безпеки в сфері митного регулювання. Якщо зарубіжна митна адміністрація не має рівнозначних з С-ТРАТ критеріїв безпеки в своїй програмі УЕО, підписання угоди з цієї країною не буде вигідно для СВР, так як ставить під потенційну загрозу систему ланцюгів товарів. Національна безпека завжди буде однією з ключових позицій політики США, і СВР не підпише угоди із зарубіжними партнерами, які належним чином не забезпечують безпеку переміщення товарних потоків.

1 Authorised economic operator & mutual recognition agreement study for the royal thai customs / Dr. Juha Hintsa Cross-border Research Association & HEC University of Lausanne, Switzerland, 31.12.2013 – 138 p. – P. 70 (date of appeal: 11.01.2017).

Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі

Окрім взаємного визнання між країнами може відбуватись процес гармонізації/взаємоузгодження програм – аналогів УЕО. Так, у листопаді 2009 року Канада і США оголосили ініціативу щодо впорядкування транскордонного перевезення вантажу, у тому числі вирівнювання РІР (*англ. Partners in Protection*) і С-ТРАТ програм. Гармонізація РІР і С-ТРАТ визначається як вирівнювання обох програм в галузі політики, обробки інформації та документації, де це доречно і бажано, зберігаючи при цьому суверенітет. У той час як РІР і С-ТРАТ залишаються окремими програмами, буде використовуватись загальний додаток для практичної реалізації процесу, що дозволить заявникам приєднатися до відповідних програм (з наданням додаткової інформації). Передбачається, що відбудеться¹:

- можливість учасника програми РІР стати членом С-ТРАТ, подавши заявку на С-ТРАТ сертифікацію з додатковою інформацією;
- лише одна заявка на обидві програми;
- кожна програма зберігатиме за собою право винести своє власне судження, але тільки один веб-ресурс.

Узгодження/гармонізація передбачає на відміну від взаємного визнання, вирівнювання обох програм, де це доцільно, у сфері політики, процедур та документації, в той час як кожна країна зберігає суверенітет над своєю власною програмою (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Відмінності між гармонізацією

та взаємним визнанням

Показник	Гармонізація	Взаємне визнання
Членство	спільне членство – наприклад, сьогодні 75% партнерів РІР також є партнерами у С-ТРАТ, 20% С-ТРАТ знаходяться в РІР	не є повним аналогом членства: міжнародна корпоративна структура не враховується
Застосування та управління обліком	– один додаток (заява) для декількох програм; – управління обліком в декількох програмах здійснюється в межах однієї програми; – облік в кожній програмі взаємопов'язаний; – одна програма є первинною, а до іншої приєднуються	– немає загальних додатків; – окремий облік в окремих програмах; – облік в одній програмі не пов'язаний з обліком в інших програмах

1 Business Change Consultancy Ltd URL : Mode of access: URL: <http://www.changeconsultancy.biz/latest-news> (date of appeal: 17.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Легалізація/ затвердження	здійснюється лише одна перевірка, яка повністю визнається іншою про- грамою	перевірка здійснюється в межах кожної програми
------------------------------	---	---

Джерело: авторська розробка.

Варто відзначити, що двосторонні угоди/договори не забезпечують повноцінної побудови уповноважених ланцюгів постачання, тому з поширенням програм УЕО на перший план виходить міжнародний рівень система взаємного визнання. Слід залучити до цього процесу не лише розвинуті країни, а й країни, що розвиваються. ЄС успішно працює у напрямі побудови неперервного безпечного ланцюга постачання товарів ЄС та підвищення конкурентоспроможності ЄС в міжнародній торгівлі.

Головною проблемою транснаціональності дії інституту УЕО є аспект визнання міжнародною професійною спільнотою подібного статусу, наданого українським суб'єктам.

Слід зазначити, що подібна колізія виникла в результаті переважної декларативності міжнародних норм, що визнаються базовими для існування інституту УЕО. Подібна декларативність дає можливість національних уточнень, проте фактично повністю нівелює можливість уніфікованого та конклюдентного міжнародного співробітництва в межах підтримання інституту УЕО. Вирішенням подібної колізії стають транснаціональні міжнародні нормативи, що дозволяють консолідувати та наблизити вимоги двох держав в особі їх митних органів до мінімального наповнення статусної ознаки аналізованого інституту. Організація інституту УЕО відповідно до норм, встановлених СС ЕУ, створює передумови для укладення Україною з ЄС документа щодо взаємного визнання на відповідній території статусу УЕО.

На сьогоднішній день додаткової актуальності цьому питанню надає наближення України до членства в ЄС, зокрема, з огляду на підписання Угоди про асоціацію України та ЄС². Введення та застосування спрощених митних процедур по відношенню до уповноважених трейдерів відповідно до об'єктивних та недискримінаційних

2 Угода про асоціацію між Україною та Європейським союзом. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344 (дата звернення: 17.01.2017).

критеріїв є обов'язком, передбаченим статтею 76 Угоди про асоціацію, який взяла на себе України при підписанні Угоди про асоціацію.

Також п. 2.3.2.2. «Плану модернізації України: від кризи до економічного зростання» передбачено «Забезпечити внесення змін до Митного кодексу України в частині виконання передбачених Угодою про асоціацію України та ЄС зобов'язань України, зокрема, практичне впровадження інституту УЕО відповідно до вимог законодавства ЄС».

Раніше представники Європейської Комісії пропонували країнам Східного партнерства розглянути можливість визнання в односторонньому порядку УЕО країн ЄС. Це може призвести до витіснення з ринку перевезень національних перевізників іноземними, а також сприятиме збільшенню випадків незаконного переміщення товарів через митний кордон України. Прийнятним варіантом буде тільки взаємне визнання стандартів, для того, щоб національні виробники отримали відповідні переваги на європейських ринках, а, отже, актуалізуються необхідність здійснення заходів в напрямі укладання угод про взаємне визнання національних сертифікатів УЕО з країнами ЄС¹. За даними Державної служби статистики України, ЄС у 2014-2015 роках став найбільшим торговим партнером України, випередивши країни СНД. Країни ЄС зайняли перше місце як в українському експорті, так і в імпорті товарів. Отже, принциповою позицією є те, щоб визнання сертифікатів УЕО між Україною і країнами ЄС відбувалося в двосторонньому порядку. Майбутнє визнання українських УЕО в ЄС сприятиме створенню, так званих, безпечних ланцюгів постачання товарів, підвищить конкурентоспроможність українських суб'єктів ЗЕД, що отримали такий статус, в ЄС та у світі. Це зменшує можливості для корупції, дозволить значно спростити процедури торгівлі, поліпшити стандарти державного регулювання, систему управління ризиками на митниці й сконцентрувати увагу на операціях, здійснюваних недобросовісними підприємствами.

1 Міндоходів продовжує впроваджувати євростандарти у податкову і митну політику. URL : <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/print-122052.html> (дата звернення: 13.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Апробація механізму взаємного визнання на практиці повинна носити одиничний і експериментальний характер і не повинна перетворитися на одностороннє надання Україною спрощень УЕО країнам ЄС. Позиція України відносно взаємного визнання УЕО країн, що не є членами ЄС, полягає в тому, що система УЕО цих країн повинна передбачати критерії оцінки підприємств для надання сертифікатів УЕО в частині визнання статусу безпеки, що відповідають законодавству ЄС².

Концепцію УЕО, як практику в міжнародній торгівлі, відображено у МКУ, але зміст цього поняття залишався незрозумілим, а щодо певних вимог не відповідав європейському законодавству. Певні вимоги до УЕО в Україні є надмірними та не відповідають законодавству ЄС.

Значною мірою затримка з прийняттям в Україні підзаконної нормативної бази про УЕО знаходиться в площині розробки критеріїв для недопущення спроб отримання цього статусу несумлінними компаніями. Це важливий етап імплементації статусу УЕО, оскільки одного лише затвердження норм, ідентичних тим, що діють у європейському законодавстві, може виявитися недостатньо для ефективного захисту бюджету від посягань з боку окремих операторів ринку.

Також, незважаючи на схожість норм, що регламентують інститут УЕО в ЄС і Україні, мають місце відмінності, які можуть стати перешкодою на шляху вказаного визнання. Дані відмінності мають різну правову природу і полягають як в різних вимогах, які застосовуються до претендентів на отримання статусу УЕО, так і в різних підходах митних органів ЄС і України стосовно реалізації на практиці положень, що регламентують інститут УЕО.

Так, аналіз глави 2 «Уповноважений економічний оператор» МКУ, постанови КМУ від 21.05.2015 № 447 «Про затвердження Порядку застосування спеціальних спрощень, що надаються уповноваженому економічному оператору» дав змогу засвідчити, що в митному законодавстві на даний час взагалі не передбачено можливості взаємного визнання УЕО. Окрім цього, І. Муратов у своїй

2 Стан впровадження концепції уповноважених економічних операторів в Україні URL : http://kbs.org.ua/files/material_2_pd.pdf (дата звернення: 13.01.2017).

презентації «Запровадження інституту УЕО», аналізуючи розроблений Міністерством доходів і зборів України проект наказу «Про надання підприємству статусу УЕО» оприлюднений 15.10.2013 на веб-порталі Міністерства зазначив з цього питання: «проект не вирішить завдання забезпечення взаємного визнання УЕО України і ЄС, оскільки передбачені МКУ умови оцінки підприємств для надання статусу УЕО залишають можливості для множинних трактувань, що значно ускладнює впровадження системи оцінки з перспективою взаємного визнання».

Положення розробленого Урядом законопроекту «Про внесення змін до МКУ (щодо УЕО та спрощень митних формальностей)»¹ усувають цей недолік у п.12 ст. 12. «Статус УЕО» зазначаючи, що «Органи доходів і зборів України згідно з умовами міжнародних договорів України, укладених КМУ, *на взаємній основі* можуть визнавати документи, що підтверджують статус економічних операторів іноземних держав, аналогічний або подібний до статусу УЕО, передбаченого цим Кодексом». У разі прийняття ВРУ даного законопроекту стане можливим взаємне визнання такого статусу між ЄС і Україною, посиляться стимули бізнесу до отримання такого статусу.

Отже, аналіз норм, що регламентують інститут УЕО в ЄС і Україні, дозволив виявити щонайменше дві основні відмінності, які можуть перешкоджати взаємному визнанню ЄС і Україною УЕО один одного. Аналіз цих відмінностей показує, що їх причина полягає в нерозвиненості партнерської співпраці митних органів з учасниками ЗЕД, що визначає відповідно низький рівень довіри між ними. Національні митні органи розглядають переважну більшість учасників ЗЕД як потенційних порушників, а не як партнерів, з якими можна і потрібно будувати взаємовигідні відносини, тому не прагнуть розвивати партнерські інститути, в тому числі консультування з діловим співтовариством при формуванні та реалізації митної політики, застосування спрощених процедур до добросовісних суб'єктів ЗЕД.

Про відсутність належного інтересу до розвитку партнерських інсти-

1 Робоча зустріч по законопроекту «Про внесення змін до Митного кодексу України (щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей)»
URL : http://kompmp.rada.gov.ua/kompmp/control/uk/publish/article?art_id=57648&cat_id=50568 (дата звернення: 14.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

тутів з бізнесом побічно свідчать численні і значні за своєю тривалістю затримки в підготовці митними органами необхідної нормативно-правової бази, в тому числі щодо інституту УЕО.

На підставі викладеного вище пропонуємо до МКУ додати статтю «*Взаємне визнання статусу УЕО*» наступного змісту:

«Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику може вести переговори про взаємне визнання статусу уповноваженого економічного оператора з іншими митними адміністраціями держав, економічними або митними союзами».

Отже, втілення концепції УЕО в національне законодавство однією державою не означає автоматичного визнання нею правозастосовних положень щодо УЕО, які прийнято іншою державою. Вибір спрощень та їх межі, підстави та процедура набуття статусу, критерії для окреслення можливих кандидатів, вид та дія сертифікату УЕО, правовий статус тощо – усі ці положення встановлюються конкретною державою в залежності від сукупності різного роду підстав. Всі ці обставини потребують укладення угод про взаємне визнання статусу УЕО. У зв'язку з цим держави, дотримуючись певних єдиних стандартів, створюють в перспективі базу для ведення переговорів про взаємне визнання УЕО.

Таким чином, взаємне визнання українських УЕО вимагає: вдосконалення вимог і умов надання статусу УЕО, узгодження програми УЕО з країнами-торговельними партнерами, особливо з країнами ЄС в рамках дії ЗВТ, розробки єдиної процедури авторизації і надання статусу УЕО митними службами держав-партнерів.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що гармонізація і взаємне визнання УЕО не тільки створить умови для розвитку торгівлі, а й за рахунок підвищення рівня її безпеки дозволить зробити відносини між Україною і ЄС більш довірливими і менш схильними до політичних коливань. Це в свою чергу створить необхідні передумови для розвитку співпраці України і ЄС на концептуально інших засадах, аналогічних тим, які існують у відносинах ЄС з Японією і США, що характеризуються високим рівнем взаємної довіри і заснованою на ньому довгострокової, конструктивної і взаємовигідної взаємодії на паритетних засадах (додаток Г).

2.4. Європейські вектори надання спрощень економічним операторам у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Європейська практика надання спрощень економічним операторам передбачає надання привілеїв при здійсненні митних процедур не лише економічним операторам, що отримали статус УЕО, але й іншим учасникам митних правовідносин, які відповідають критеріям, визначеним митним законодавством в ЄС. При цьому, основним документом, який на сьогодні визначає порядок надання спрощених процедур та їх особливості є СС EU, що вступив у дію з 01.05.2016.

Зокрема, п. 15 СС EU визначається, що особливої пріоритетності набувають прості, швидкі та стандартні митні процедури й процеси необхідні для полегшення законної торгівлі та боротьби з шахрайством, що передбачає необхідність спрощення митного законодавства, надання дозволів на використання сучасних інструментів та методів, а також сприяння єдиному застосуванню митного законодавства та сучасних підходів до митного контролю, що сприятиме забезпеченню ефективності та простоти процедур контролю. При цьому, митні процедури повинні бути об'єднаними або пов'язаними, а їх кількість – скороченою до такої, яка є економічно обґрунтованою, з огляду на підвищення конкуренції в бізнесі.

Одним із пріоритетних напрямів спрощень при здійсненні ЗЕД відповідно до п. 17 СС EU є використання інформаційних та комунікаційних технологій, і, як наслідок, безпаперовий документообіг, як ключовий елемент забезпечення сприяння торгівлі, що сприяє зростанню ефективності процедур митного контролю, тим самим, скорочуючи витрати для бізнесу та мінімізуючи ризик для суспільства.

Також СС EU, а саме п. 47 визначено пріоритетність швидкого митного оформлення, коли економічний оператор заздалегідь надав інформацію, необхідну для проведення контролю законності, що ґрунтується на оцінювання ризику. Контроль за дотриманням фіскальної та торговельної політики повинен, в першу чергу, здійснюватися митницею. До того ж, з метою надання спрощень еко-

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

номічним операторам та забезпечення належного рівня контролю товарів, що ввозяться або вивозяться із території ЄС, повинні бути вироблені єдині правила подання інформації економічними операторами із врахуванням відповідних положень щодо захисту даних між митними органами та іншими закладами, що беруть участь у цьому контролі. Ці заходи контролю повинні бути узгодженими задля того, аби економічний оператор подавав інформацію лише один раз¹.

Нововведенням СС ЕУ є те, що відповідно до п. 20 в інтересах спрощення ведення бізнесу, економічні оператори повинні мати право на призначення свого представника для здійснення митних процедур та комунікацій з митними органами. Проте, право представництва повинно бути захищене відповідно до законодавчої бази однієї із країн-учасниць ЄС. Крім того, митний представник, який відповідає критеріям для отримання статусу УЕО, повинен мати право надавати свої послуги в країні-учасниці, крім тієї, яка надала йому статус. Як правило, митний представник повинен бути визнаний на митній території ЄС. Окрім того, СС ЕУ передбачено, що з метою збалансування митних інтересів економічним операторам надано право на апеляцію митних рішень.

Одним із спрощень, передбачених, СС ЕУ, а саме ст. 95 є надання комплексної гарантії за умови дотримання економічними операторами наступних вимог:

- наявність реєстрації на митній території ЄС;
- економічні оператори мають історію дотримання вимог митного та податкового законодавства;
- вони регулярно використовують відповідні митні режими, або відомі митним органам як такі, що мають можливість виконати свої зобов'язання, відповідно до тих, що визначені митними процедурами.

При цьому, правила застосування спеціальних процедур повинні дозволяти використання єдиної гарантії для всіх категорій спеціальних процедур, а також повинні передбачати, щоб така га-

1 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (date of appeal: 16.01.2017).

рантія була комплексною та поширювалася на певну кількість операцій. Комплексна гарантія зі зменшеною сумою, наприклад, митних боргів та інших понесених витрат, або комплексна гарантія з відступами від гарантії. Комплексна гарантія зі зменшеною сумою митних боргів та інших понесених витрат має бути еквівалентною положенню гарантії на всю суму сплаченого ввізного та вивізного мита, зокрема, для потреб випуску товарів та відображення їх руху на рахунках. Окрім того, при наданні комплексної гарантії сплати митного боргу та інших зборів, які можуть стягуватися, економічному оператору може бути надано право використовувати комплексну гарантію зі зниженою сумою або відмова від зобов'язання за гарантією, якщо він відповідає таким критеріям:

- задовільна система управління комерційним та, за доцільності, транспортним обліком, яка дозволяє проведення відповідного митного контролю;

- доведена платоспроможність.

Окрім того, ст. 110 СС ЕУ передбачено надання відстрочення оплати мита за умови надання гарантії в наступні способи:

- окремо по відношенню до кожної суми імпортного або експортного мита, внесеного до звітності;

- сукупно по відношенню до усіх сум імпортного або експортного мита, внесеного до звітності протягом періоду, встановленого митними органами, що не перевищує 31 день;

- сукупно по відношенню до усіх сум імпортного або експортного мита, що складають єдиний запис¹.

Суми ввізного чи вивізного мита, що відповідають митному боргу, повинні сплачуватись боржником у межах періоду, встановленого митними органами. При цьому, такий період не повинен перевищувати 10 днів після повідомлення боржника про митний борг. У разі підсумування записів у фінансовій звітності, він встановлюється таким чином, щоб не дозволити боржнику отримати більш тривалий період для оплати, ніж якби йому була надана відстрочка платежу відповідно до митного законодавства.

1 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (date of appeal: 16.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Митні органи можуть продовжити такий період за заявою боржника, якщо сума ввізного або вивізного мита, що підлягає сплаті, була визначена в ході контролю після випуску. При цьому, цей термін не має перевищувати час, необхідний боржнику для здійснення відповідних заходів на виконання своїх зобов'язань.

Відповідно до СС ЕУ митні органи можуть надавати боржнику інші платіжні механізми, крім відстрочки платежу за умови забезпечення гарантії. Якщо вони надаються на суму ввізного або вивізного мита, то нараховується кредитний відсоток. Для держав-членів, валютою яких є євро, ставка кредитного відсотка має дорівнювати процентній ставці, опублікованій в *Офіційному віснику Європейського Союзу*, серія С, яку Європейський центральний банк застосував до своїх основних операцій з рефінансування, на перший день місяця, в якому випала дата платежу, збільшеній на один процентний пункт.

Для держав-членів, валютою яких не є євро, ставка кредитного відсотка має дорівнювати ставці, яка застосовується в перший день відповідного місяця Національним Центральним банком для своїх основних операцій з рефінансування, збільшеній на один процентний пункт, або для держав-членів, для яких ставка Національного Центрального банку не є доступною, – найбільш еквівалентна ставка, застосована в перший день відповідного місяця на грошовому ринку держави-члена, збільшена на один процентний пункт. Митні органи повинні утримуватися від нарахування кредитного відсотка, якщо сума за кожну дію стягнення є менше, ніж 10 євро.

Митні органи можуть утриматися від вимагання гарантії або від справляння кредитного відсотку, якщо на основі задокументованої оцінки ситуації боржника буде встановлено, що це спричинить суттєві економічні або соціальні труднощі в процесі його діяльності.

Ще одним видом спрощень, передбачених СС ЕУ є спрощення при поданні митних декларацій. Зокрема, СС ЕУ передбачено, що загальна декларація прибуття повинна подаватися в митницю першого в'їзду впродовж певного терміну, перш ніж товари ввозяться на митну територію ЄС. При цьому, митні органи можуть дозволити подання загальної декларації прибуття в іншій митниці за умови,

що остання негайно повідомляє або надає електронну інформацію з необхідними даними до митниці першого в'їзду.

Незважаючи на зобов'язання перевізника, загальна декларація прибуття може подаватися однією з наступних осіб: імпортером або вантажоодержувачем чи іншою особою, на ім'я або від імені якої діє перевізник; будь-якою особою, яка має повноваження для пред'явлення товарів митниці в'їзду.

Окрім того, відповідно до ст. 129 СС ЕУ передбачено заміну та анулювання загальної декларації прибуття. Таким чином, за заявою декларант може отримати дозвіл на зміну однієї або кількох відомостей у загальній декларації прибуття після її подання. При цьому, зміни не вносяться за наступних умов:

- митні органи повідомили особу, яка подала загальну декларацію прибуття, що вони мають намір оглянути товар;
- митними органами встановлено, що відомості, наведені у загальній декларації прибуття є недостовірними;
- товари вже були надані для огляду на митницю.

При цьому, загальна декларація прибуття анулюється у випадку, якщо наведені у ній товари не ввезено на митну територію ЄС. У такому випадку, декларант повинен подати відповідну заяву до митниці або ж це відбувається автоматично впродовж 200 днів після подання такої декларації.

Відповідно до ст. 130 СС ЕУ митний орган, може відмовитися від оформлення загальної декларації прибуття щодо товарів, для яких до закінчення терміну подання декларації подається митна декларація. У такому випадку митна декларація повинна містити відомості, що наводяться у загальній декларації прибуття. Аналогічною є й ситуація у випадку, економічним оператором подається декларація тимчасового зберігання.

Відповідно до ст. 145 СС ЕУ пред'явлені до митниці товари, що не є товарами ЄС, повинні охоплюватися декларацією тимчасового зберігання, яка містить всі дані, необхідні для застосування положень, що регулюють тимчасове зберігання. Документи, що відносяться до товарів, які перебувають на тимчасовому зберіганні, повинні надаватися в митні органи, як вимагає законодавство ЄС або коли це необхідно для митного контролю. При цьому, декла-

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

рація тимчасового зберігання повинна подаватися не пізніше часу пред'явлення товарів на митницю. У випадку, якщо зобов'язання з надання ввізної митної декларації скасоване, вона повинна посилатися на загальну декларацію прибуття, надану для товарів, що є пред'явленими до митниці, крім випадків, коли вони вже знаходились на тимчасовому зберіганні або були поміщені під митну процедуру та не залишили митну територію ЄС. При цьому, однією із форм декларації тимчасового зберігання можуть бути:

- посилення на загальну декларацію прибуття, оформлену на відповідні товари, що доповнюється даними декларації тимчасового зберігання;

- вантажний маніфест або інший транспортний документ за умови, що він містить дані декларації тимчасового зберігання, в тому числі посилення на загальну декларацію прибуття на відповідні товари.

Окрім того, декларація тимчасового зберігання може використовуватися також для цілей:

- повідомлення про прибуття;
- пред'явлення товарів на митницю, оскільки, вона виконує умови, встановлені в цих положеннях.

Декларація тимчасового зберігання повинна зберігатися митними органами або бути доступною для них з метою перевірки того, що товари, до яких вона відноситься, були згодом поміщені під митну процедуру або реекспортовані.

Окрім того, відповідно до ст. 199 СС ЕУ митні органи можуть надавати дозвіл будь-якій особі на розміщення товарів під митну процедуру на основі спрощеної декларації, яка може не містити окремих відомостей та супровідних документів, визначених чинним законодавством¹.

СС ЕУ визначено особливості подання додаткової декларації. Зокрема, у разі подання митниці спрощеної декларації або запису в обліку декларанта, він повинен подати додаткову декларацію, яка містить дані, необхідні для певної митної процедури в компетентній митній службі протягом вказаного терміну.

1 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (date of appeal: 16.01.2017).

У разі оформлення спрощеної декларації відповідно до ст. 199 СС ЕУ, необхідним є подання підтверджуючих документів, які повинні бути у розпорядженні декларанта та доступні для митних органів протягом законодавчо визначеного терміну.

Додаткова декларація може бути загального, періодичного або підсумкового характеру. Зобов'язання подати додаткову декларацію скасовуються в наступних випадках:

- коли товари є поміщеними під процедуру тимчасового зберігання;
- в інших конкретних випадках.

Митні органи можуть скасувати вимогу подання додаткової декларації при застосуванні наступних умов:

- спрощена декларація стосується товарів, вартість і кількість яких не перевищує статистичний поріг;
- спрощена декларація вже містить всю інформацію, необхідну для певної митної процедури;
- спрощена декларація не відображена у облікових документах декларанта.

Спрощена декларація, зазначена в ст. 166 СС ЕУ, або запис в обліку декларанта і додаткова декларація вважаються такими, що становлять єдиний, нероздільний інструмент, який відповідно набирає чинності на дату, на яку спрощена декларація приймається, та на дату, на яку товари обліковуються декларантом.

Окрім того, СС ЕУ передбачено заходи спрямовані на сприяння оформленню митних декларацій на товари, які відповідають різним підзаголовкам тарифу. Якщо партія складається з товарів, що відносяться до різних підзаголовків тарифу та оформлення митної декларації спричинить значний обсяг роботи та витрат, непропорційний сумі імпорتنих мит, що мають бути сплачені, то митні органи, за запитом декларанта, можуть погодити стягнення імпорتنих мит з усієї партії на основі тарифного підзаголовку товарів, з яких має бути сплачене імпортне або експортне мито за найвищою ставкою¹.

Окрім того, у п. 24 СС ЕУ зазначається, що законотворчі та такі, що заслуговують довіри, економічні оператори повинні, як

1 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (date of appeal: 16.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

«уповноважені суб'єкти господарювання» мати можливість в максимальному можливому ступені скористатися широким застосуванням заходів спрощення, та, зважаючи на аспекти безпеки, отримати переваги від зниження рівня митного контролю. Таким чином, вони можуть скористатися статусом УЕО². Оскільки переглянутою Кіотською конвенцією підтримується подання, реєстрація та перевірка митних декларацій до прибуття товарів, а також відокремлення місця подання декларації від місця фізичного перебування вантажу, у новій редакції СС ЕУ передбачено запровадження централізованого оформлення у місці реєстрації суб'єкта господарювання.

Таким чином, узагальнюючи здійснений аналіз, варто зазначити, що у європейському митному законодавстві визначено низку митних спрощень, які передбачені не лише для УЕО, але й для інших категорій економічних операторів, що беруть участь у зовнішньоекономічних операціях. Такі заходи спрямовані на забезпечення полегшення здійснення міжнародної торгівлі, покращення бізнес-клімату, формування прошарку економічних операторів, які діють відповідно до законодавчо визначених норм й користуються високим рівнем довіри з боку митних органів.

2.5. Європейська практика надання митних спрощень уповноваженим вантажовідправникам та уповноваженим вантажоодержувачам

СС ЕУ встановлено спрощення для УЕО і для забезпечення безпеки ланцюгів постачання, які передбачили застосування трьох видів сертифікатів УЕО:

- на спрощення митних процедур;
- по надійності і безпеці;
- на спрощення митних процедур і по надійності і безпеці.

Правова основа для спрощених процедур передбачена в Регламенті Європейського Парламенту та Ради ЄС 952/2013 від 09.10.2013,

2 Там само.

що встановлює СС ЕУ (в новій редакції), а також в Рішенні № 1/2016 країн ЄС-ЄАВТ про загальний транзит 28.04.2016 внесення змін до Конвенції від 20.05.1987 про процедуру спільного транзиту¹.

Основними такими спрощеними процедурами митне законодавство ЄС визначає:

1. Процедури спрощеного декларування:
 - спрощене декларування;
 - здійснення митних формальностей за місцезнаходженням товарів.
2. Транзитні спрощення:
 - застосування загальної гарантії або звільнення від гарантії;
 - звільнення від необхідності дотримання передбаченого маршруту;
 - самостійне накладення пломб спеціального типу;
 - статус уповноваженого вантажовідправника;
 - статус уповноваженого вантажоодержувача.

Загальна процедура транзиту в ЄС здійснюється на основі Конвенції про процедуру спільного транзиту від 20.05.1987 (із змінами та доповненнями від 28.04.2016) укладеної між Європейським економічним співтовариством, Австрією, Фінляндією, Республікою Ісландією, Норвегією, Швецією та Швейцарською Конфедерацією².

Загальна процедура транзиту передбачає, що товари можуть переміщатися з одного пункту в інший в межах митної території ЄС без застосування імпортного мита, інших зборів, передбачених згідно з іншими діючими положеннями, а також заходів торгівельної політики, наскільки вони не забороняють ввезення або вивезення товарів на митну територію ЄС або з цієї території. Це може використовуватися економічними операторами, щоб полегшити переміщення товарів з одного пункту в інший. Загальною процедурою транзиту управляють митні адміністрації різних договірних сторін

1 Рішення № 1/2016 країн ЄС-ЄАВТ про загальний транзит 28.04.2016 внесення змін до Конвенції від 20.05.1987 про процедуру спільного транзиту [2016/858] // Офіційний журнал Європейського Союзу. 2016. №142/25.

2 Рішення № 1/2016 країн ЄС-ЄАВТ про загальний транзит 28.04.2016 внесення змін до Конвенції від 20.05.1987 про процедуру спільного транзиту [2016/858] // Офіційний журнал Європейського Союзу. 2016. №142/25.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

через мережу митниць, відомих як митниці відправлення, митниці транзиту, митниці призначення і офіси гарантії.

Загальна процедура транзиту починається в митниці відправлення і закінчується, коли товари і декларація транзиту представлені в митниці призначення, відповідно до умов транзиту.

Відповідно до СС ЕУ, загальна процедура транзиту включає в себе наступні категорії (рис. 2.6)³:

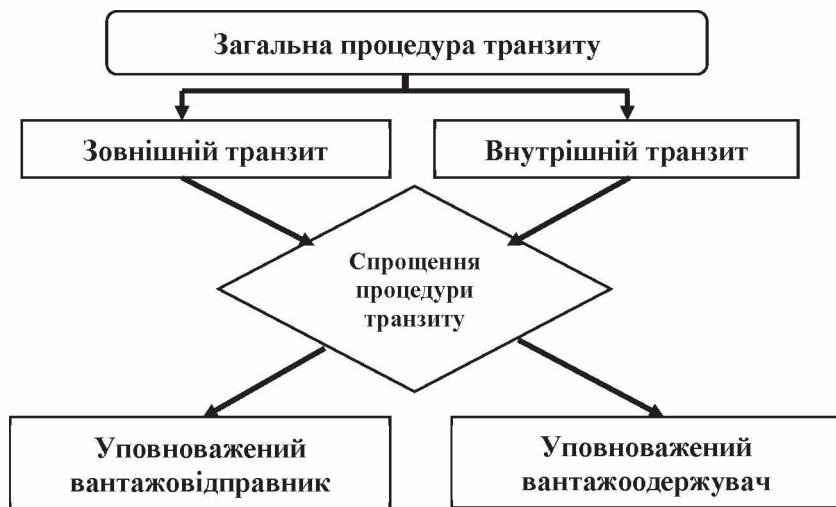

Рисунок 2.6 – Схема загального транзиту згідно СС ЕУ

Джерело: узагальнено відповідно до⁴.

Згідно з процедурою зовнішнього транзиту товари не з ЄС можуть переміщатися з одного пункту в інший в межах митної території ЄС без сплати імпортного мита, інших зборів, передбачених діючими положеннями та заходами торгівельної політики, наскільки вони не забороняють ввезення або вивезення товарів на митну територію ЄС або з цієї території.

3 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (date of appeal: 17.01.2017).

4 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (date of appeal: 17.01.2017)

Згідно з процедурою внутрішнього транзиту, товари ЄС можуть переміщатися з одного пункту в інший в межах митної території ЄС і проходити через країну або територію за межами митної території без зміни їх митного статусу.

Відповідно до законодавства ЄС за певних обставин загальна процедура транзиту може бути спрощена із наданням відповідного статусу:

- *Уповноважений вантажовідправник* – уповноважений здійснювати транзитні операції без пред'явлення товарів і транзитної декларації у митниці відправлення.

- *Уповноважений вантажоодержувач* – уповноважений на отримання на його території або в будь-якому іншому зазначеному місці товарів відповідно до процедури транзиту без надання транзитної декларації в митниці місця призначення¹.

Статус уповноваженого вантажовідправника, дозволяє власнику поміщати товари під загальні процедури транзиту без пред'явлення їх митному органу.

Статус уповноваженого вантажовідправника відповідно до Рішення країн ЄС від 28.04.2016 № 1/2016 «Про загальний транзит» надається тільки для заявників, які мають право надавати комплексну гарантію або на звільнення від надання гарантії.

В дозволі повинно бути зазначено:

- офіс або митниця, що будуть відповідати за операції загального транзиту;

- термін, що надається митному органу після подачі декларації уповноваженим вантажовідправником, для здійснення необхідних дій перед випуском товарів;

- необхідні заходи ідентифікації (митні органи можуть зажадати від уповноваженого вантажовідправника проставлення на опломбованому транспортному засобі (контейнері, упаковці) спеціальних характеристик відповідності типу);

- заборонені категорії товарів;

- організація проведення оперативних заходів та заходів контролю (які проводяться поза межами митного органу чи офісу та у понаднормовий робочий час).

1 European Customs Information Portal. Access to the website. URL : http://ec.europa.eu/ecip/help/glossary/index_en.htm. (date of appeal: 17.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

Митні органи можуть дозволити уповноваженому товаровідправнику використовувати документи «T2L» (товари у вільному обігу, які не переміщуються за повною процедурою спільного транзиту, але документ використовується для надання підтвердження статусу товарів ЄС), «T2LF» (товари у вільному обігу, які не переміщуються за повною процедурою спільного транзиту, але документ використовується для надання підтвердження статусу товарів ЄС та товари переміщуються до, від або через спеціальні території ЄС), комерційних документів та транспортних маніфестів у якості документів про статус без необхідності їх пред'явлення для засвідчення у компетентному митному органі. У такому випадку уповноважений митний орган визначає, чи можна завірити ЄАД (SAD) шляхом попереднього завірення митним органом або шляхом попереднього завірення уповноваженим вантажовідправником.

У випадку попереднього завірення митним органом, підпис посадової особи митного органу, відповідального за попереднє завірення, не обов'язково повинен бути зроблений від руки, а штамп такого митного органу може бути попередньо надрукований, якщо попереднє завірення здійснюється централізовано одним митним органом.

У випадку самостійного завірення, уповноважений вантажовідправник використовує спеціальний штамп та проставляє відбиток такого штамп у графі С у документі ЄАД (SAD). Попередній друк спеціального штамп затверджується компетентними органами влади країни, в якій заснований уповноважений вантажовідправник, а не органами країни, де засновано особу, що здійснює друк. Якщо документи оформлюються у NCTS, уповноважений вантажовідправник може одержати дозвіл не проставляти свій підпис на них.

В документах «T2L», «T2LF», комерційних документах містять замість підпису уповноваженого вантажовідправника проставляється помітка звільнений від підпису².

2 Transit manual // Directorate-general taxation and Customs Union. – 2015. Access to the website: URL : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/procedural_aspects/transit/common_community/transit_manual_consolidation_en.pdf. (date of appeal: 18.01.2017).

Розміщення товарів під час загальної процедури транзиту уповноваженим вантажовідправником передбачає:

1. Якщо уповноважений вантажовідправник має намір розмістити товари під загальною процедурою транзиту, він повинен подати транзитну декларацію на митницю. Уповноважений вантажовідправник має право почати операцію загального транзиту до закінчення терміну, зазначеного у дозволі.

2. Уповноважений вантажовідправник надає в електронну систему для транзиту наступну інформацію:

- а) маршрут (прописують економічно вигідний маршрут);
- б) термін;
- в) кількість пломб та індивідуальних ідентифікаційних кодів, коли це доречно.

3. Уповноважений вантажовідправник може видавати супровідний документ для транзиту тільки після отримання повідомлення про випуск товарів для загальної процедури транзиту від місця відправлення.

Статус уповноваженого вантажоодержувача, дозволяє власнику товарів, що переміщуються під час загальної процедури транзиту, отримувати їх у визначеному місці для завершення процедури.

Статус уповноваженого вантажоодержувача відповідно до статті 55 Рішення країн ЄС від 28.04.2016 № 1/2016 «Про загальний транзит», надається тільки для заявників, які заявляють, що вони будуть регулярно отримувати товари, поміщені під загальною процедурою транзиту. Окрім того офіс держателя статусу уповноваженого вантажоодержувача повинен бути організований таким чином, щоб це забезпечувало можливість без зусиль сполучити інформацію щодо товарів у транзитній декларації із інформацією з офісу держателя статусу уповноваженого вантажоодержувача для того, щоб митний орган міг контролювати переміщення товарів. Особливо важливою є інформація про обсяги та тип партій вантажів, а також обсяги товарів та їх митний статус.

Митні формальності товарів, що переміщуються під час загальної процедури транзиту і отриманих уповноваженим вантажоодержувачем передбачають:

1. Коли товари прибувають на місце, вказане в дозволі, уповноважений вантажоодержувач зобов'язаний:

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

- негайно повідомити про це пункт призначення прибуття товарів, а також повідомити про наявність будь-яких порушень або інцидентів під час транспортування;

- після дозволу від пункту призначення розвантажити вантаж;
- після розвантаження негайно ввести до інформаційної системи результати перевірки та, за необхідності, іншу інформацію;

- інформувати пункт призначення про результати експертизи товарів і повідомляти про будь-які порушення протягом трьох днів з моменту отримання дозволу на розвантаження товарів.

2. Якщо митний орган отримав повідомлення про прибуття вантажу на місце уповноваженого вантажоодержувача, він повідомляє про прибуття вантажу митний орган відправлення.

3. У разі, якщо митний орган призначення отримав результати експертизи товарів, він посилає ці результати в офіс відправлення протягом шести днів з моменту постачання товару уповноваженому вантажоодержувачу.

Окрім виконання вище зазначених критеріїв для того, щоб стати уповноваженим вантажовідправником або уповноваженим вантажоодержувачем в рамках процедури транзиту за допомогою ЄАД (SAD), економічні оператори повинні мати відповідну електронну систему обробки даних для взаємного обміну інформацією із відповідними митними органами. Отже, дана схема зможе працювати лише за умови під'єднання уповноваженого вантажовідправника або уповноваженого вантажоодержувача до NCTS¹.

У сучасному світі, з метою не відставання від безперервних змін в діловому середовищі, митні органи повинні бути гнучкими та вміти пристосуватися до потреб бізнесу. NCTS служить інструментом управління системою транзиту. Використання новітніх комп'ютерних систем і електронної обробки даних, гарантує більш сучасне і ефективне управління, порівняно з паперовою формою обліку даних.

NCTS може бути використана як для зовнішнього так і для внутрішнього транзиту ЄС. Крім того, NCTS враховує всі можливі

1 Transit manual // Directorate-general taxation and Customs Union. – 2015. Access to the website: URL : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/procedural_aspects/transit/common_community/transit_manual_consolidation_en.pdf. (date of appeal: 18.01.2017).

комбінації класичних і спрощених процедур при вивезені (уповноважений вантажовідправник), а також в місці призначення (уповноважений вантажоодержувач).

Використання обох спрощених процедур являє собою оптимальне використання ресурсів в рамках NCTS. Можливість проведення всіх процедур у власних приміщеннях та обміну інформацією з митними органами у електронному форматі, безперечно, є найбільш швидким, зручним, безпечним і економічним способом ведення діяльності.

Уповноважений вантажовідправник оформлює транзитну декларацію у NCTS в митному органі відправлення і вказує на транзитний контрольний номер гарантії (*англ. GRN*). Перед випуском митний орган відправлення просить орган подання гарантії перевірити цілісність та достовірність гарантії щодо наступної інформації залежно від рівня моніторингу (суми гарантії достатньо (у разі комплексної гарантії, – чи достатньо наявної суми гарантії); гарантія дійсна у всіх сторонах-учасниках Конвенцій, залучених до транзитної операції; гарантію видано на ім'я принципала. Потім митний орган відправлення просить орган подання гарантії перевірити та зареєструвати використання гарантії. Орган подання гарантії реєструє використання та інформує митний орган відправлення. Декларація подається в електронному вигляді з офісу уповноваженого вантажовідправника^{1, 2}:

1. Уповноважений вантажовідправник готує вантаж на своїй території. Товари не перевіряються митним органом відправлення (рис. 2.7).

2. До обов'язків митниці відправлення належить: прийняття або відхилення транзитної декларації в NCTS; прийняття управлінських рішень; встановлення / обмеження по часу для процедури транзиту; прийняття рішення про випуск товарів для процедури транзиту; надіслання електронних повідомлень уповноваженому вантажовідправнику і заявленому митному органу призначення (рис. 2.8).

1 Using the New Computerised Transit System to move goods across the EU and Common Transit countries 2016. Access to the website: URL : <https://www.gov.uk/guidance/using-the-new-computerised-transit-system-to-move-goods-across-the-eu-and-efta-countries#history>. (date of appeal: 17.01.2017).

2 WCO Data Model. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/pf_tools_datamodel.aspx. (date of appeal: 18.01.2017).

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

3. Уповноважений вантажовідправник перевозить вантаж до місця призначення (в приміщення уповноваженого одержувача в пункті призначення). Це повинно бути зроблено протягом терміну, передбаченого митним органом відправлення (рис. 2.9).

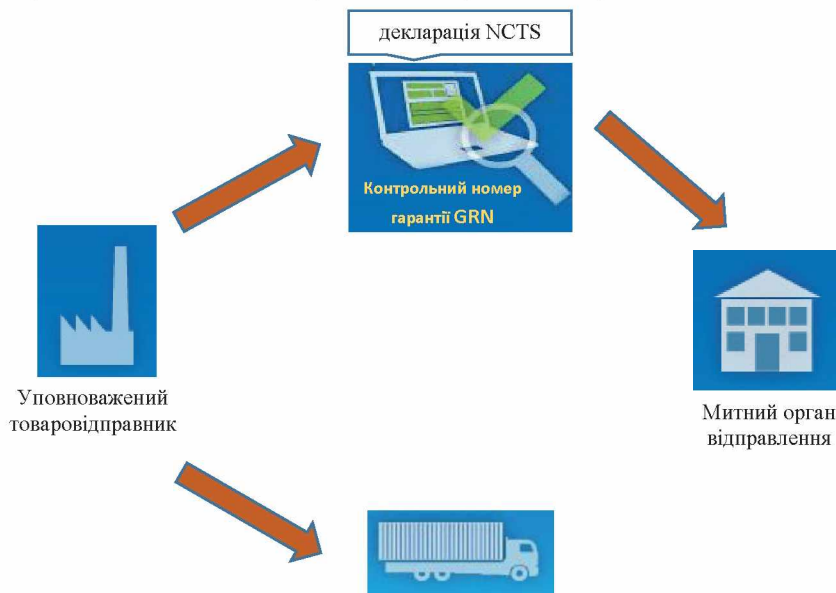

Рисунок 2.7 – Подача транзитної декларації

Джерело: узагальнено відповідно до ^{3, 4}.

4. Уповноважений вантажоодержувач: приймає поставку товарів в своїх приміщеннях; надсилає повідомлення про прибуття в компетентний митний орган призначення; обробляє управлінське рішення від митниці призначення; розвантажує товар після отримання дозволу вивантаження з митниці місця призначення і спрямовує результати експертизи товарів в митницю призначення (рис. 2.10).

3 Using the New Computerised Transit System to move goods across the EU and Common Transit countries [Electronic resource]. – 2016. – Access to the website: <https://www.gov.uk/guidance/using-the-new-computerised-transit-system-to-move-goods-across-the-eu-and-efta-countries#history>.

4 Transit (simplifications of the transit procedure - Community transit) [Electronic resource] - Access to the website: http://ec.europa.eu/ecip/model_transactions/transit/transit_simplifications/step4_en.htm.

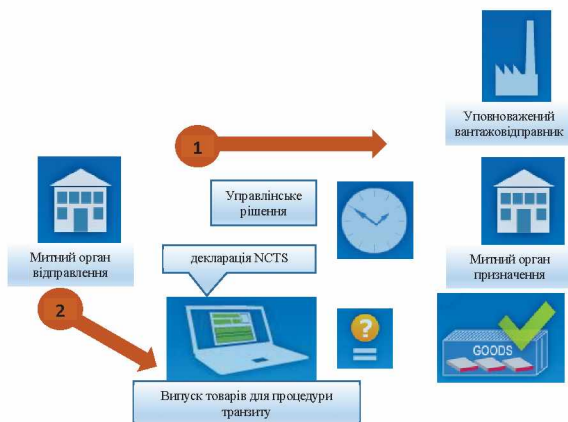

Рисунок 2.8 – Випуск товарів для процедури транзиту

Джерело: узагальнено відповідно до ^{1, 2}.

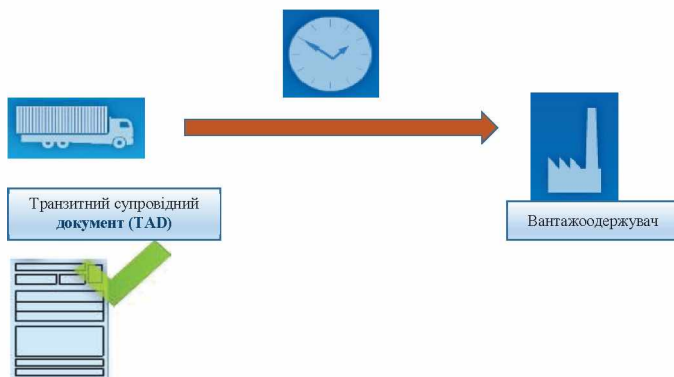

Рисунок 2.9 – Транспортування вантажу до місця призначення

Джерело: узагальнено відповідно до ^{3, 4}.

- 1 Using the New Computerised Transit System to move goods across the EU and Common Transit countries [Electronic resource]. – 2016. – Access to the website: <https://www.gov.uk/guidance/using-the-new-computerised-transit-system-to-move-goods-across-the-eu-and-efta-countries#history>.
- 2 Transit (simplifications of the transit procedure - Community transit) [Electronic resource] - Access to the website: http://ec.europa.eu/ecip/model_transactions/transit/transit_simplifications/step4_en.htm.
- 3 Using the New Computerised Transit System to move goods across the EU and Common Transit countries [Electronic resource]. – 2016. – Access to the website: <https://www.gov.uk/guidance/using-the-new-computerised-transit-system-to-move-goods-across-the-eu-and-efta-countries#history>.
- 4 Transit (simplifications of the transit procedure - Community transit) [Electronic resource] - Access to the website: http://ec.europa.eu/ecip/model_transactions/transit/transit_simplifications/step4_en.htm.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

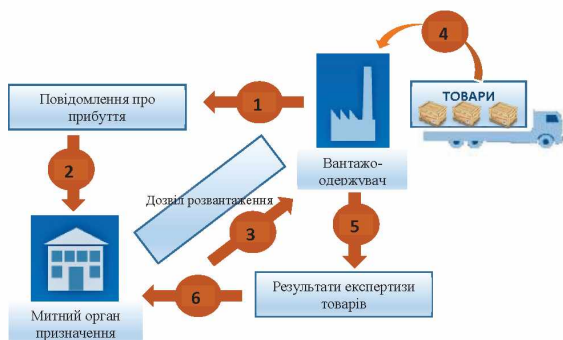

Рисунок 2.10 – Припинення процедури транзиту в місці призначення

Джерело: узагальнено відповідно до ⁵, ⁶.

5. Митниця відправлення: обробляє результати контролю в місці призначення; знімає вантаж з контролю; посилає повідомлення про зняття з контролю уповноваженому вантажовідправнику (рис. 2.11).

Рисунок 2.11 – Зняття з контролю

Джерело: узагальнено відповідно до ⁷, ⁸.

- 5 Using the New Computerised Transit System to move goods across the EU and Common Transit countries [Electronic resource]. – 2016. – Access to the website: <https://www.gov.uk/guidance/using-the-new-computerised-transit-system-to-move-goods-across-the-eu-and-efta-countries#history>.
- 6 Transit (simplifications of the transit procedure - Community transit) [Electronic resource] - Access to the website: http://ec.europa.eu/ecip/model_transactions/transit/transit_simplifications/step4_en.htm.
- 7 Using the New Computerised Transit System to move goods across the EU and Common Transit countries [Electronic resource]. – 2016. – Access to the website: <https://www.gov.uk/guidance/using-the-new-computerised-transit-system-to-move-goods-across-the-eu-and-efta-countries#history>.
- 8 Transit (simplifications of the transit procedure - Community transit) [Electronic resource] - Access to the website: http://ec.europa.eu/ecip/model_transactions/transit/transit_simplifications/step4_en.htm.

У разі відсутності можливості використання електронної системи транзиту, або збою даної системи на митниці, в місці призначення уповноважений вантажоодержувач має надати альтернативне підтвердження того, що процедура транзиту закінчена. Законодавством визначено три категорії документів, що можуть прийматися компетентними органами країни відправлення у якості альтернативного підтвердження того, що процедура транзиту закінчилася або може вважатися такою, що закінчилася. Зокрема:

1. Документ, засвідчений митними органами держав-членів або країни призначення при загальному транзиті, що ідентифікує товари та встановлює, що вони були пред'явлені у митному органі призначення або уповноваженому вантажоодержувачу.

2. Митний документ, виданий у третій країні, що поміщає товари до режиму або використання, затвердженого митницею.

3. Документ, виданий у третій країні, завірений митними органами.

Таке альтернативне підтвердження складається з будь-якого документа, засвідченого митними органами держави-члена або країни призначення при загальному транзиті, із зазначенням облікового номера транзитної декларації, що ідентифікує товари, про які ідеться, та встановлює, що їх було представлено до митного органу призначення або уповноваженому вантажоодержувачу.

Компетентний орган країни відправлення може вважати, що альтернативне підтвердження дозволяє закінчити процедуру, якщо немає офіційного підтвердження впродовж визначеного строку.

Якщо офіційне підтвердження отримано пізніше, у випадку недоступності системи, воно має пріоритет над альтернативним підтвердженням.

Отже, загальна процедура транзиту товарів, отриманих уповноваженим вантажоодержувачем буде вважатись завершеною, якщо дотримано наступні вимоги:

1. По прибутті товари у визначений термін представлені в митному органу призначення або уповноваженому вантажоодержувачу разом із супровідним транзитним документом та переліком найменувань, у разі необхідності.

РОЗДІЛ 2. Міжнародні підходи та рекомендації щодо функціонування інституту уповноваженого економічного оператора

2. На прохання перевізника, уповноважений вантажоодержувач повинен видати квитанцію, що підтверджує надходження товарів в місце, вказане в дозволі, в якому міститься основний довідковий номер руху товарів, що використовується для контролю.

Розділ 3.

Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

3.1. Практика надання спрощень при здійсненні митного контролю до запровадження інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

Потреба у запровадженні спрощень при здійсненні митного контролю зумовлена як зростанням міжнародної торгівлі, збільшенням обсягів зовнішньоекономічних операцій, розвитком міжнародного митного співробітництва, впровадженням новітніх технологій та нових форм митного контролю у роботі митниці, так і зобов'язаннями щодо спрощення та прискорення процедур митного контролю, взятими Україною при підписанні міжнародних договорів та приєднанні до ряду міжнародних конвенцій, що регулюють міжнародне співробітництво в галузі митної справи.

Одним із напрямків впровадження спрощень під час здійснення митного контролю стало застосування вибіркового підходу при виборі об'єктів митного контролю та встановлення критеріїв і умов, при дотриманні яких підприємства отримують право на спрощенні процедури митного контролю.

Положеннями МКУ від 13.03.2012 в рамках спрощення процедур митного контролю та імплементації українського законодавства до міжнародних норм запроваджено інститут УЕО та передбачено надання суттєвих спрощень суб'єктам господарювання, які отримують статус УЕО.

Проте практика надання митними органами суб'єктам ЗЕД спрощень при здійсненні митного контролю існувала в Україні і раніше.

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

Зокрема, з метою сприяння ЗЕД відповідно до Указу Президента України «Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності» від 03.02.1998 № 79/98 була прийнята постанова КМУ «Про сприяння зовнішньоекономічній діяльності» від 14.04.1999 № 593, яка надала право Державній митній службі не застосовувати до окремо визначених підприємств суб'єктів ЗЕД під час здійснення митного контролю та митного оформлення заходів нетарифного регулювання та інших обмежень, встановлених окремими законодавчими актами КМУ.

На виконання постанови КМУ № 593 спочатку у 1999 році прийнято наказ ДМСУ, Мінекономіки, ДПАУ «Про затвердження критеріїв оцінки та порядку визначення підприємств-резидентів України, під час провадження якими ЗЕД застосовується режим сприяння» від 07.07.1999 № 411/488/357¹, пізніше у 2004 році – наказ ДМСУ, Мінекономіки, ДПАУ «Про затвердження критеріїв оцінки підприємств-резидентів, щодо товарів яких може застосовуватися спрощений порядок застосування процедур митного оформлення» від 11.08.2004 № 590/296/468² та наказ ДМСУ «Про затвердження порядку визначення підприємств-резидентів, щодо товарів яких може встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного оформлення» від 19.08.2004 № 607³.

Положення наказу від 07.07.1999 № 411/488/357 затверджували 7 критеріїв, яким мали відповідати підприємства для провадження сприяння їх ЗЕД:

- 1 Про затвердження критеріїв оцінки та порядку визначення підприємств - резидентів України, під час провадження якими зовнішньоекономічної діяльності застосовується режим сприяння: наказ Державної митної служби України, Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України, Державної податкової адміністрації України від 07.07.1999 №411/488/357. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0492-99> (дата звернення: 12.01.2017)
- 2 Про затвердження критеріїв оцінки підприємств-резидентів, щодо товарів яких може застосовуватися спрощений порядок застосування процедур митного оформлення: наказ Державної митної служби України, Міністерства економіки та з питань Європейської інтеграції України, Державної податкової адміністрації України від 11.08.2004 №590/296/468. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1011-04> (дата звернення: 12.01.2017)
- 3 Про затвердження порядку визначення підприємств-резидентів, щодо товарів яких може встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного оформлення: наказ Державної митної служби України від 19.08.2004 № 607. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1095-04> (дата звернення: 12.01.2017)

**Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

1) реєстрація в Україні резидентом-платником податків (податку на додану вартість, податку на прибуток, акцизного збору);

2) здійснення ЗЕД протягом принаймні двох років, що передують моменту проведення оцінки підприємства;

3) прибутковість протягом двох років, що передують моменту здійснення оцінки підприємства;

4) відсутність простроченої заборгованості за зовнішньоекономічними операціями протягом двох років, що передують моменту здійснення оцінки підприємства;

5) відсутність заборгованості з податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів протягом двох років, що передують моменту здійснення оцінки підприємства;

6) відсутність порушень митного, податкового, у тому числі й валютного, законодавства протягом двох років, що передують моменту здійснення оцінки підприємства;

7) відсутність застосування до підприємства спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» протягом двох років, що передують моменту здійснення оцінки підприємства.

У випадку відповідності зазначеним критеріям підприємство мало право звернутися до Державної митної служби з проханням про незастосування визначених заходів нетарифного регулювання та внесення підприємства до Переліку підприємств-резидентів України, під час провадження якими ЗЕД застосовується режим сприяння.

Не сприяли поширенню дії наказу від 07.07.1999 № 411/488/357 такі фактори¹ як тривалість перевірки діяльності підприємства при оцінці відповідності встановленим критеріям та наявність серед критеріїв необхідності здійснення зовнішньоекономічних операцій з підакцизними товарами. В зв'язку з чим кількість підприємств, що виявили бажання отримати режим сприяння була незначною, і станом на 01.06.2011 до Переліку було включено лише 11 суб'єктів ЗЕД.

З прийняттям у 2004 році наказу ДМСУ, Мінекономіки, ДПАУ від 11.08.2004 № 590/296/468 та наказу ДМСУ від 19.08.2004 № 607

1 Мошинська О.В., Мазур А.В. Спрощення зовнішньоекономічної діяльності засобами митного регулювання: нормативно-правова модель і перспективи розвитку // Вісник Академії митної служби України. Серія : «Право». 2012. №1. С. 41-50

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

затверджується порядок визначення і включення суб'єктів ЗЕД до Реєстру підприємств, щодо товарів яких установлено спрощений порядок застосування процедур митного оформлення за умов дотримання наступних критеріїв²:

- перебування підприємства на обліку в митному органі і здійснення ЗЕД на регулярній та постійній основі протягом принаймні двох років, що передують моменту здійснення оцінки підприємства;
- сплата податків та зборів (обов'язкових платежів) при імпорті товарів виключно в грошовій формі або експорт власної продукції;
- відсутність у керівників та інших працівників підприємства порушень законодавства України з питань митної справи протягом двох років, що передують моменту здійснення оцінки підприємства;
- дотримання підприємством вимог щодо обмеження в роботі, яка пов'язана зі здійсненням контролю за роботою близьких родичів посадових осіб відповідного митного органу;
- підприємство уклало угоду з Державною митною службою України про надання посадовим особам митних органів прав безперешкодного доступу до фінансових і банківських документів підприємства, що стосуються переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;
- до підприємства не застосовано спеціальні санкції, передбачені статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»;
- відсутність податкового боргу зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджету;
- за наявності простроченої дебіторської заборгованості за зовнішньоекономічними операціями підприємством ужито заходів до її погашення;
- відсутні факти проведення податковими органами розслідування щодо підприємства.

Перевірка та аналіз стану дотримання підприємством встановлених критеріїв здійснювалися за зверненням підприємства. У

2 Про затвердження критеріїв оцінки підприємств-резидентів, щодо товарів яких може застосовуватися спрощений порядок застосування процедур митного оформлення: наказ Державної митної служби України, Міністерства економіки та з питань Європейської інтеграції України, Державної податкової адміністрації України від 11.08.2004 №590/296/468. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1011-04> (дата звернення: 12.01.2017)

разі позитивних результатів з підприємством укладалася угода про надання посадовим особам митних органів прав безперешкодного доступу до фінансових і банківських документів підприємства, що стосуються переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Після укладення угоди Державна митна служба України видавала наказ про внесення підприємства до Реєстру підприємств, щодо товарів яких установлено спрощений порядок застосування процедур митного оформлення. У 2004 році до зазначеного Реєстру було включено 3 підприємства, у 2005 році кількість підприємств, щодо товарів яких установлено спрощений порядок застосування процедур митного оформлення було збільшено до 12¹.

Станом на грудень 2007 року у Реєстрі підприємств, до товарів яких не застосовувалися заборони та обмеження, установлені нормативно-правовими актами ДМСУ, знаходилося 241 підприємство².

У 2009 році з метою подальшого спрощення порядку застосування процедур митного контролю і митного оформлення та на виконання тієї ж постанови КМУ «Про сприяння зовнішньоекономічній діяльності» ДМСУ було прийнято наказ «Про затвердження Критеріїв оцінки підприємств-резидентів, до товарів і транспортних засобів яких може встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення» від 10.08.2009 № 735³; та наказ «Про затвердження Порядку визначення підприємств-резидентів, до товарів і транспортних засобів яких може встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення» від 10.08.2009 № 736⁴. Відповідно встановлювалася трирівнева система довіри митних

1 Розвиток митної служби України. URL : <http://archive.is/5rIR> (дата звернення: 12.09.2016)

2 Держмитслужба звітує про підсумки роботи Харківської митниці та перспективи щодо спрощення і гармонізації митних процедур URL : http://кабінет-міністрів.укр/kmu/control/uk/publish/article?art_id=101202910&cat_id=244314797 (дата звернення: 12.09.2016)

3 Про затвердження Критеріїв оцінки підприємств-резидентів, до товарів і транспортних засобів яких може встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення: наказ Державної митної служби від 10.08.2009 № 735. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0813-09> (дата звернення: 12.01.2017)

4 Про затвердження Порядку визначення підприємств-резидентів, до товарів і транспортних засобів яких може встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення: наказ Державної митної служби України від 10.08.2009 № 736. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0814-09> (дата звернення: 12.01.2017)

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

органів до підприємств-резидентів суб'єктів ЗЕД. Рівень довіри визначався в залежності від набраних оцінюваним підприємством-резидентом балів за встановленими критеріями.

Високий ступінь довіри («білий» список) встановлювався для підприємств, сума набраних балів яких складала не менше 23 (крім того до «білого» списку включалися підприємства-резиденти, унесені згідно з наказом ДМСУ, Мінекономіки, ДПАУ від 07.07.1999 № 411/488/357 до Переліку підприємств-резидентів України, під час провадження якими ЗЕД застосовується режим сприяння), достатній рівень довіри («зелений» список) встановлювався для підприємств, сума набраних балів яких складала не менше 18, для підприємств, сума набраних балів яких складала менше 18 рівень довіри не встановлювався. Підприємства, які за результатами оцінювання митним органом отримали високий або достатній рівень довіри, включалися у Реєстр підприємств, до товарів і транспортних засобів яких встановлено спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення.

Спрощення полягали у тому, що до товарів і транспортних засобів підприємств, внесених до «білого» списку Реєстру, заходи нетарифного регулювання відповідно до окремих положень законодавства могли не здійснюватися, у пункті пропуску через державний кордон України митний огляд не проводився, а у митниці призначення та відправлення здійснювався у вибіркового порядку. До товарів і транспортних засобів підприємств, внесених до «зеленого» списку Реєстру, також могли не застосовуватися заходи нетарифного регулювання відповідно до окремих положень законодавства, митний огляд у пункті пропуску через кордон та в митниці призначення або відправлення проводився у вибіркового порядку.

Безпосереднє оцінювання підприємств митними органами здійснювалося шляхом присвоєння визначеної кількості балів у разі дотримання відповідного критерію. Зокрема при проведенні оцінки діяльності присвоювалося⁵:

1) 8 балів за дотримання такого критерію як:

5 Про затвердження Критеріїв оцінки підприємств-резидентів, до товарів і транспортних засобів яких може встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення: наказ Державної митної служби від 10.08.2009 № 735.
URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0813-09> (дата звернення: 12.01.2017)

– підприємство є безпосереднім експортером продукції власного виробництва (8 балів);

2) по 7 балів за дотримання кожного з таких критеріїв як:

– кількість оформлених підприємством митних декларацій у всіх видах митних режимів протягом року, що передують здійсненню оцінки діяльності підприємства, становить більше 1% від загальної кількості всіх митних декларацій, оформлених митним органом за вказаний термін (7 балів);

– обсяги переміщення підприємством товарів у гривневому еквіваленті через державний кордон України протягом року, що передують здійсненню оцінки діяльності підприємства, становлять більше 1% за місяць або більше 1% за рік від загальних обсягів товарів, переміщених за вказані строки всіма підприємствами, що знаходяться у зоні діяльності митного органу (7 балів);

3) по 5 балів за дотримання кожного з таких критеріїв як:

– кількість оформлених підприємством митних декларацій у всіх видах митних режимів протягом року, що передують здійсненню оцінки діяльності підприємства, становить 0,35%-1% від загальної кількості всіх митних декларацій, оформлених митним органом за вказаний термін (5 балів);

– обсяги переміщення підприємством товарів у гривневому еквіваленті через державний кордон України протягом року, що передують здійсненню оцінки діяльності підприємства, становлять 0,35%-1% за місяць або 0,35%-1% за рік від загальних обсягів товарів, переміщених за вказані строки всіма підприємствами, що знаходяться у зоні діяльності митного органу (5 балів);

– підприємство є безпосереднім виконавцем робіт, пов'язаних з ремонтом товарів (5 балів);

– підприємство є безпосереднім виконавцем робіт, пов'язаних з будівництвом морських і річкових суден, інших плавучих засобів і повітряних суден, щодо яких може бути наданий дозвіл на тимчасове ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування (5 балів);

– підприємство є виконавцем операцій з давальницькою сировиною відповідно до Закону України «Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах» (5 балів);

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

– підприємство внесено у Реєстр підприємств, до товарів яких може застосовуватися процедура електронного декларування (5 балів);

4) по 3 бали за дотримання кожного з таких критеріїв як

– кількість оформлених підприємством митних декларацій у всіх видах митних режимів протягом року, що передують здійсненню оцінки діяльності підприємства, становить 0,01%-0,35% від загальної кількості всіх митних декларацій, оформлених митним органом за вказаний термін (3 бали);

– обсяги переміщення підприємством товарів у гривневому еквіваленті через державний кордон України протягом року, що передують здійсненню оцінки діяльності підприємства, становить 0,01%-0,35% за місяць або 0,01%-0,35% за рік від загальних обсягів товарів, переміщених за вказані строки всіма підприємствами, що знаходяться у зоні діяльності митного органу (3 бали);

– підприємство є безпосереднім імпортером товарів, що сплачує податки та збори (обов'язкові платежі) виключно в грошовій формі (крім випадків застосування векселів при ввезенні майна як внеску до статутного фонду підприємства або на підставі договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність; товарів у рамках виробничої кооперації; а також випадків здійснення операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах або ремонту) (3 бали);

– підприємство є суб'єктом виставкової діяльності (організатором, розпорядником або учасником міжнародних виставкових заходів) (3 бали);

– підприємство перебуває на обліку в митному органі як суб'єкт ЗЕД та провадить таку діяльність на регулярній і постійній основі два і більше років, що передують даті здійснення оцінки діяльності підприємства (3 бали);

– посадові особи підприємства більше двох років, що передують даті здійснення оцінки діяльності підприємства, не притягувалися у зв'язку з виконанням ними трудових обов'язків до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил, передбачених статтями 331, 336, 340, 345, 348 - 355 МКУ (3 бали);

5) по 2 бали за дотримання кожного з таких критеріїв як

- підприємство є власником митного ліцензійного складу та/або складу тимчасового зберігання (2 бали);

- посадові особи підприємства протягом одного року, що передує даті здійснення оцінки діяльності підприємства, не притягувалися у зв'язку з виконанням ними трудових обов'язків до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил, передбачених статтями МКУ, за які передбачені санкції у вигляді штрафу до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, крім статей 336, 345, 350, 353, 354 МКУ (2 бали);

6) по 1 балу за дотримання кожного з таких критеріїв як

- підприємство перебуває на обліку в митному органі як суб'єкт ЗЕД та провадить таку діяльність на регулярній і постійній основі більше року, що передує даті здійснення оцінки діяльності підприємства (1 бал);

- посадові особи підприємства протягом шести місяців, що передують даті здійснення оцінки діяльності підприємства, не притягувалися у зв'язку виконанням ними трудових (службових) обов'язків до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил, передбачених статтями МКУ), за які передбачені санкції у вигляді штрафу до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, крім статей 336, 345, 350, 353, 354 МКУ (1 бал);

При цьому оцінка відповідності підприємства встановленим критеріям могла проводитися за наступних умов:

- відсутність притягнення посадових осіб підприємства до кримінальної відповідальності за порушення митних правил протягом двох років, що передували даті здійснення оцінки діяльності підприємства;

- відсутність притягнення посадових осіб підприємства протягом одного року, що передував даті здійснення оцінки діяльності підприємства, до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил;

- перебування підприємства на загальній системі оподаткування, обліку та звітності;

- відсутність застосування до підприємства протягом одного року, що передує здійсненню оцінки його діяльності, спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»;

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

– підприємство не мало на момент здійснення оцінки діяльності непогашених податкових зобов'язань, виявлених митними органами за результатами перевірок;

– підприємство протягом одного року, що передував здійсненню оцінки його діяльності, не було виключене з Реєстру підприємств, до товарів і транспортних засобів яких установлено спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення.

Станом на 07.12.2009 до Реєстру підприємств, до товарів і транспортних засобів яких установлено спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення вже було включено 170 підприємств, з яких 136 – до «білого» списку, 34 – до «зеленого»¹.

За результатами звіту² про базове відстеження результативності наказу ДМСУ від 10.08.2009 №736 станом на 01.02.2010 року у Реєстр підприємств, до товарів і транспортних засобів яких установлено спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення було включено 365 підприємств із 384 підприємств, що подали заяви на можливість внесення до відповідного Реєстру. За оцінкою митних органів загальна кількість підприємств, до товарів і транспортних засобів яких станом на 01.02.2010 року міг встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення становила 1650.

Станом на 11.06.2010 року Реєстр включав 452 підприємства, станом на 18.10.2010 – 457, станом на 25.02.2011 – 470 підприємств³.

У березні 2011 року до наказу ДМСУ №735 було внесено зміни деяких критеріїв оцінки підприємств-резидентів, до товарів і тран-

1 170 підприємств вже користуються режимом сприяння. До «білого» та «зеленого» списків Держмитслужба включила перших суб'єктів ЗЕД. Сайт Асоціації митний брокерів України. URL : <http://ambu.org.ua/node/1286> (дата звернення: 12.01.2017)

2 Звіт про базове відстеження результативності наказу Державної митної служби України від 10.08.09 № 736. Сайт Асоціації митний брокерів України. URL : <http://ambu.org.ua/node/1447> (дата звернення: 12.01.2017)

3 Реєстр підприємств, до товарів і транспортних засобів яких установлено спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення, визначених нормативно-правовими актами Державної митної служби України. Інформаційно-аналітична система по законодавству України «Парус інтернет-консультант». URL : <http://consultant.parus.ua/?doc=0759N48D83> (дата звернення: 12.01.2017)

спортних засобів яких міг встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення, а також зміни щодо умов, за яких могли застосовуватися відповідні критерії. Зокрема, при оцінці діяльності підприємства почали враховуватися також такі критерії як:

- підприємство є постійним представництвом іноземного суб'єкта господарської діяльності в Україні та одночасно є безпосереднім імпортером товарів торгової марки цього суб'єкта господарської діяльності (офіційним дистриб'ютором./дилером), здійснює закупівлю цих товарів за договорами, здійснює їх гарантійне та післягарантійне обслуговування, підписало відповідну угоду про співпрацю між Державною митною службою України та за наявності з відповідною асоціацією підприємств;

- підприємство протягом року, що передувє даті здійснення оцінки діяльності підприємства, належить до 100 найбільших платників податків (мито, акцизний податок, податок на додану вартість) по митній системі в цілому (за офіційними даними, затвердженими Держмитслужбою).

Кількість балів за дотримання кожного критерію стала визначатися в діапазоні від 1 до 10.

Станом на 07.10.2011 Реєстр налічував 466 підприємств¹.

Після набрання чинності МКУ від 13.03.2012 накази ДМСУ, що затверджували критерії та умови, при дотриманні яких підприємства під час митного контролю мали право на спрощення, втратили чинність. Натомість положеннями МКУ від 13.03.2012 з метою надання підприємствам суттєвих спрощень при здійсненні митних формальностей запроваджено статус УЕО.

Таким чином, надання підприємствам спрощень при проведенні митного контролю здійснюється за умов, коли підприємства відповідають встановленим критеріям.

В Україні на початковому етапі запровадження спрощень під час митного контролю характерним було:

1 Реєстр підприємств, до товарів і транспортних засобів яких встановлено спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення, визначених нормативно-правовими актами Державної митної служби України. Інформаційно-аналітична система по законодавству України «Парус інтернет-консультант». URL : <http://consultant.parus.ua/?doc=0759N48D83> (дата звернення: 12.01.2017)

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

1) необхідність дотримання підприємством всіх встановлених критеріїв;

2) оцінка відповідності підприємства певним критеріям здійснювалася за визначений період;

3) серед основних критеріїв оцінки: відсутність порушення підприємством податкового, валютного та митного законодавства, відсутність заборгованості зі сплати податків та простроченої заборгованості за зовнішньоекономічними операціями, прибутковість підприємства, тривалість здійснення ЗЕД та ін.

В подальшому процес надання підприємствам спрощень при здійсненні процедур митного контролю та митного оформлення характеризувався такими особливостями:

1) для здійснення оцінки відповідності встановленим критеріям підприємство мало відповідати базовим умовам, серед яких: відсутність притягнення посадових осіб підприємства до кримінальної або адміністративної відповідальності за порушення митних правил, підприємство не працювало за спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності, відсутність непогашених податкових зобов'язань, виявлених митними органами в результаті перевірок та ін.;

2) оцінка відповідності підприємства певним умовам та критеріям здійснювалася за визначений період;

3) можливість дотримання одних критеріїв незалежно від дотримання інших, оскільки кожний критерій оцінювався за відповідними балами;

4) враховуючи різну вагомість критеріїв оцінки, перевагу у праві на спрощення отримали підприємства, які експортували товари власного виробництва, належали до 100 найбільших платників податків по митній системі за даними Держмитслужби, регулярно здійснювали ЗЕД, мали значні обсяги зовнішньоекономічних операцій, здійснювали операції з давальницькою сировиною за зовнішньоекономічними договорами, внесені у Реєстр підприємств, до товарів яких може застосовуватися процедура електронного декларування.

При цьому, як показує вітчизняний досвід фактично спрощеннями користувалися менше третини із загальної кількості підприємств, що відповідали встановленим критеріям та мали право на спрощення.

3.2. Перспективи запровадження дієвого механізму спрощення процедур міжнародної торгівлі в Україні в умовах євроінтеграції

Сучасний етап розвитку міжнародної співпраці у сфері митної справи характеризується процесами формування єдиних правил та вимог до усіх учасників міжнародної торгівлі, а саме стандартизація та уніфікація національних законодавств до загальноприйнятих міжнародних норм і принципів є загальносвітовою тенденцією, що призводить до істотних змін на національних рівнях митного регулювання. Сьогодні митне законодавство більшості зарубіжних країн побудоване на загальній правовій основі – положеннях Кіотської конвенції, Рамкових стандартах ВМО, ряді багатосторонніх міжнародних договорів. Як наслідок, митна справа в багатьох країнах має однакову організаційно-правову базу, хоча й має свої особливості, зумовлені певними (але не з принципових питань) відмінностями національних законодавств. ВМО та інші авторитетні міжнародні організації формують єдині міжнародні стандарти і норми, які суверенні держави не можуть не враховувати при формуванні національних законодавств у сфері зовнішньоторговельного та митного регулювання.

Погоджуємось з думкою багатьох фахівців, які зазначають, що особливостями світових тенденцій розвитку національних систем митного регулювання є набуття ними наднаціонального характеру, внаслідок чого принципи, інструменти та методи здійснення митної справи у більшості країн світу набувають єдиних і «інтернаціональних» ознак. Зокрема, більше ніж 200 країн світу в основі національних класифікаторів товарів ЗЕД лежить Гармонізована система опису і кодування товарів (*англ. Harmonized System, HS*), – багатоцільова міжнародна номенклатура товарів, розроблена ВМО. Ця система регулюється «Міжнародною конвенцією про Гармонізовану систему опису та кодування товарів», яка була прийнята в червні 1983 року і вступила в силу в січні 1988 року¹.

1 International Convention on the Harmonized System / World Customs Organization (WCO) URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/nomenclature/instrument-and-tools/hs_convention.aspx (date of appeal: 19.08.2016).

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

Одним з прикладів стандартизації міжнародної співпраці у сфері митної справи є процес запровадження інституту УЕО на національних рівнях, а саме, у багатьох країнах світу процес імплементації відбувається відповідно до вимог Рамкових стандартів ВМО. Кінцевою метою стандартизації у сфері УЕО є взаємне визнання їх національних програм з метою максимального спрощення в міжнародній торгівлі економічним операторам з високим ступенем довіри.

Саме з метою гармонізації вітчизняного митного законодавства із міжнародними тенденціями та вимогами фахівцями-практиками з митної справи, учасниками ЗЕД та науковцями відбувається активне обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей» (реєстраційний № 4777 від 03.06.2016), яким передбачено надання суттєвих спрощень митних формальностей для підприємств з високим ступенем довіри; закладення передумов для майбутнього визнання статусу УЕО, що надається митними органами України, органами країн ЄС, та участь українських УЕО у формуванні безпечних ланцюгів постачання товарів відповідно до вимог Рамкових стандартів ВМО, підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на зовнішньому та внутрішньому ринку². Проте, зазначеним законопроектом передбачено також запровадження інституту попереднього інформування (подання короткої ввізної декларації) з метою забезпечення органів доходів і зборів достовірними даними про товари та транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон, розширення переліку форм митного контролю, а саме ст. 336-337¹ законопроекту передбачено можливість здійснення митного контролю шляхом перевірки документів після випуску товарів (пост-митний контроль) тощо. Запропоновані норми відповідають вимогам Рамкових стандартів ВМО³,

2 Проект Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей» : проект [розроблено КМУ, реєстраційний № 4777 від 03.06.2016]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59320

3 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx

Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі (о. Балі, 2013 рік)¹, Угоди про асоціацію між Україною та ЄС², якими передбачено застосування принципу диференціації учасників ЗЕД щодо здійснення митних формальностей шляхом створення інституту УЕО та подання попередньої електронної інформації з метою оцінювання ризику при перетині митного кордону товарів та транспортних засобів комерційного призначення. Отже, законопроектом плануються істотні зміни не лише стосовно УЕО, але й цілого комплексу питань щодо функціонування системи митного регулювання. Тож зупинимось на основних новаціях зазначеного законопроекту.

1. Вдосконалення нормативно-правового регулювання інституту УЕО в Україні. Відмітимо, незважаючи на прийняття в 2012 році МКУ, яким запроваджено інститут УЕО, реальних кроків щодо надання спеціальних спрощень суб'єктам ЗЕД не було здійснено, що підтверджується відсутністю в Україні виданих сертифікатів УЕО. Зокрема, на відміну від чинного МКУ, законопроектом передбачено: уточнення термінології, зокрема, «уповноважений економічний оператор», «принцип мовчазної згоди»; статус УЕО; спеціальні спрощення, які можуть надаватися УЕО; дозвіл на користування спеціальним спрощенням; умови виконання критеріїв до УЕО; надання статусу УЕО; моніторинг відповідності підприємства критеріям УЕО; призупинення дії сертифіката УЕО; анулювання сертифіката УЕО; статус уповноваженого вантажоодержувача; статус уповноваженого вантажовідправника; процедура випуску товарів за місцезнаходженням; спрощена митна декларація; самостійне накладення пломб спеціального типу тощо. Запропоновані зміни розроблені з метою формування дієвого механізму функціонування УЕО в Україні відповідно до Рамкових стандартів ВМО³.

2. Запровадження інституту попереднього інформування (подання «entry summary declarations» (ENS)). Основні принципи

- 1 Agreement on Trade Facilitation [Ministerial Decision of 7 December 2013]. – [Electronic resource]. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc9_e/desci36_e.htm
- 2 Угода про асоціацію між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246581344
- 3 Несторишен І.В. Концептуализация института уполномоченных экономических операторов: международный опыт и перспективы его внедрения в таможенное законодательство Украины / И.В. Несторишен, В.А. Туржанский // Таможенный научный журнал ТАМОЖНЯ – 2016. – № 1. – С. 147-165

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

системи попереднього інформування були закладені ще в 1999 році в рамках оновленої Кіотської конвенції⁴. Крім того, процедуру попереднього інформування передбачено Рамковими стандартами ВМО⁵. Зокрема, Стандартом 6 «Попередня електронна інформація» передбачено, що для забезпечення адекватної оцінки ризику, митна адміністрація повинна своєчасно вимагати попередню електронну інформацію щодо вантажів чи контейнерних відправлень⁶.

Ст. 191, 194¹, 194² законопроекту передбачено необхідність подання короткої ввізної декларації – інформації, що надається особою до органів доходів і зборів у встановленій формі та у визначений строк, про намір ввезти, у тому числі з метою транзиту, товари на митну територію України.

Форма та перелік відомостей, які вносяться до короткої ввізної декларації залежно від засобу та способу переміщення товарів через митний кордон України, наявності сертифіката УЕО розробляється з урахуванням вимог митного законодавства ЄС та затверджується КМУ.

Відповідно до законодавства ЄС серед відомостей, що повинна містити ввізна коротка декларація – відомості про найменування, кількість, маркування та вагу товарів, які перевозяться, відомості про особу, яка подає коротку ввізну декларацію, транспортні засоби, якими перевозяться товари, місця завантаження, прибуття та вивантаження товарів, відомості про товаросупровідні документи, відомості про маршрут транспортування, відправника, перевізника і отримувача товарів та ін. Дані, які містяться в короткій ввізній декларації, необхідні для здійснення базового аналізу ризиків щодо охорони і безпеки та проведення митного контролю.

В межах спрощень передбачається, що УЕО може подавати коротку ввізну декларацію, яка містить скорочений перелік відомо-

4 International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended). / World Customs Organization. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx

5 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx

6 SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx

**Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

мостей. При цьому частина відомостей короткої ввізної декларації може відповідати відомостям, які відображаються в митній декларації при митному оформленні (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Перелік відомостей, що зазначаються в короткій ввізній декларації (ENS) при переміщенні вантажів УЕО в ЄС та їх можлива відповідність з відомостями митної декларації

№	Найменування відомостей ENS	Відповідна графа митної декларації
1	Unique consignment reference number (Унікальний номер партії відправлення)	
2	Transport document number (Номер транспортного документа, відповідно до якого перевозяться товари (CMR та ін.))	(44)
3	Consignor (Вантажовідправник)	2
4	Person lodging the summary declaration (Особа, яка подає коротку ввізну декларацію)	
5	Consignee (Вантажоодержувач)	8
6	Carrier (Перевізник)	
7	Notify party (Увідомляюча сторона, яку повідомляють про доставку при прибутті товарів)	
8	Identity and nationality of active means of transport crossing the border (Ідентичність і країна походження транспортних засобів, які перетинають кордон)	18, 21
9	Conveyance reference number (Номер рейсу перевізника)	
10	First place of arrival code (Місце першого прибуття на митну територію, код)	29
11	Date and time of arrival at first place of arrival in Customs territory (Дата та час доставки товарів до першого місця прибуття на митній території)	
12	Country(ies) of routing codes (Країни, через які транспортується товар від місця початкового відправлення до місця кінцевого призначення)	Частково 11, 15
13	Mode of transport at the border (Вид транспортного засобу, яким товари транспортуються на митну територію)	25
14	Place of loading (Місце завантаження)	27
15	Goods description (Опис товарів)	(31)
16	Number of packages (Кількість упаковок)	6
17	Equipment identification number, if containerised (Код контейнера, якщо товари переміщуються в контейнері)	(31)
18	Goods item number (Номер найменування товару)	32
19	Commodity code (Код товару за товарною номенклатурою)	33

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

20	Declaration date (Дата декларування)	
21	Signature/Authentication (Підпис/Аутентифікація особи, що подає декларацію)	
22	Other specific circumstance indicator (Інші специфічні умови)	
23	Subsequent customs office(-s) of entry code (Код наступної митниці (митниць) місця ввезення товарів на митну територію (митниця призначення))	

Джерело: розроблено відповідно до¹.

Попередня електронна інформація про товари (*англ. Advance Cargo Information, ACI*) є невід’ємною частиною першого з чотирьох «ключових елементів» Системи SAFE. Система попереднього інформування про переміщення (*англ. Advance Cargo Information System, ACIS*) – електронна система, що дозволяє отримати інформацію про вантаж до його прибуття різними видами транспорту. Надання ACI усіма учасниками ланцюга постачання за напрямками постачання дозволяє митним органам сортувати імпортовані контейнери, приймати рішення на базі наявної інформації щодо ідентифікації конкретних вантажів та їх огляду, а також концентрувати ресурси на тих операціях і вантажах, що мають ознаки високого ризику порушення митного законодавства. Як ЄС, так і США розглядають попереднє інформування в першу чергу в комплексі заходів безпеки держави. Оскільки держава є головним гарантом безпеки своїх громадян і забезпечує мінімізацію ризиків національної безпеки, попереднє інформування розглядається в комплексі із системою управління ризиками, побудованою відповідно до єдиних критеріїв відбору областей ризику для проведення контрольних заходів².

З метою підвищення безпеки руху товарів і захищеності міжнародної торгівлі, зростання ефективності митне оформлення, а

1 Commission Delegated Regulation (EU) 2016/341 of 17 December 2015 supplementing Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council as regards transitional rules for certain provisions of the Union Customs Code where the relevant electronic systems are not yet operational and amending Delegated Regulation (EU) 2015/2446. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=OJ:L:2016:069:TOC> (date of appeal: 12.01.2017).

2 Несторишен І.В. Європейський досвід імплементації інформаційних систем ICS, ECS, NCTS в контексті забезпечення національної безпеки Співтовариства / І.В. Несторишен, І.Г. Бережнюк, Є.М. Рудніченко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 4, Т.1. – С. 117-122

також зменшення адміністративного впливу Комісією ЄС було зроблено взаємозалежні інформаційні системи: Система контролю імпорту (ICS), Система контролю експорту (ECS), Система обміну даних про транзит (NCTS). Система контролю імпорту (ICS) передбачає подання економічними операторами короткої ввізної декларації (*англ. entry summary declarations, ENS*) на товар, який ввозиться на митну територію ЄС безпосередньо з третіх країн (за винятком Норвегії та Швейцарії). Зазначимо, відповідно до статті 184а прикладних положень CC EU, ENS має буде надіслана в електронному вигляді до ввезення товару на митну територію ЄС. Обсяг інформації ENS встановлено у 9 Додатку The UCC Transitional Delegated Act (раніше – додатку 30А прикладних положень Митного кодексу ЄС 1993 року). ENS повинен надсилати перевізник або уповноважена ним особа, яка транспортує товари на митну територію ЄС (торговий агент, *англ. freight forwarder*). Обов'язковою умовою здійснення інформаційного обміну між митною адміністрацією в процесі імпорту є наявність номеру EORI у всіх суб'єктів зовнішньоекономічної операції, що приймають в ній участь. Система контролю експорту (ECS) передбачає подання до митної адміністрації короткої вивізної декларації (EXS), що містить відповідні дані про безпеку і захищеність (ст. 787 прикладних положень Митного кодексу ЄС 1993 року). Якщо товари, що вивозяться безпосередньо з митної території ЄС, не включені до митної декларації, то необхідно представити EXS. Відповідно до ст. 592b/842d Митного кодексу ЄС 1993 року, митна декларація та коротка вивізна декларація надаються до вивезення товару. Митна декларація та коротка вивізна декларація подаються в електронному вигляді. Обов'язок падання EXS покладено на особу, яка вивозить товари або особу, яка прийняла відповідальність за транспортування товарів з митної території ЄС. Для подання EXS в електронному вигляді підприємець може використовувати розроблену Систему контролю експорту (ECS), вносячи відповідні дані підприємства безпосередньо до інформаційної системи. Зауважимо, паралельно з розвитком Системи контролю експорту (ECS) в ЄС набуває подальшого розвитку електронна система обробки маніфестів. Електронний маніфест необхідно подавати до митниці у разі відправлення морських і повітряних видів транспорту з портів і аеропортів на території ЄС.

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

З початком застосування Системи контролю експорту (ECS) збільшуються можливості митниць, що забезпечує більш ефективний нагляд за процедурою експорту. Крім того, у економічних операторів з'являється можливість самим відправляти електронні повідомлення про прибуття товарів в митницю призначення чи виїзд транспортних засобів з митниці вибуття¹.

Система обміну даних про транзит (NCTS) передбачає обов'язкове подання інформації про процедуру транзиту і даних книжки TIR до системи обміну даних про транзит. Відмітимо, до NCTS входять усі країни ЄС, оскільки це є умовою приєднання країн-претендентів. Служба NCTS кожної країни з'єднується через центральний сервер у Брюсселі із системами всіх країн-членів NCTS. Це забезпечує зв'язок між понад 3000 європейських митних пунктів і в майбутньому замінить систему паперового документообігу. На відміну від ICS та ECS, суб'єкт ЗЕД не може прямо звернутися до NCTS. Для цього використовуються повідомлення особливого формату, що створюються за допомогою програмного забезпечення. Таке програмне забезпечення дозволяє не тільки створювати електронні декларації, а й розшифровувати повідомлення від NCTS про ключові події в ході процедури транзиту, наприклад прийняття декларації, випуск товарів, повідомлення про вивантаження. Також у розпорядженні суб'єкта ЗЕД, який хоче використати NCTS, мають бути засоби для приймання/відправлення повідомлень у службу NCTS своєї країни.

3. Розширення переліку форм митного контролю. Відповідно до ст. 336 чинного МКУ існують наступні форми митного контролю:

- перевірка документів та відомостей, які відповідно до статті 335 МКУ надаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

- митний огляд (огляд та переогляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляд та переогляд ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);

1 Несторишен І.В. Європейський досвід імплементації інформаційних систем ICS, ECS, NCTS в контексті забезпечення національної безпеки Співтовариства / І.В. Несторишен, І.Г. Бережнюк, Є.М. Рудніченко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 4, Т.1. – С. 117-122.

- облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;
- усне опитування громадян та посадових осіб підприємств;
- огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до МКУ та інших законів України покладено на органи доходів і зборів;
- перевірка обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;
- проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;
- направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів.

Законопроектом «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей» передбачено розширення існуючих форм митного контролю (внесення змін до ст. 336 та введення нової ст. 337¹. «Перевірка документів після випуску товарів (пост-митний контроль)»). Цими змінами передбачається можливість застосування посадовими особами органами доходів і зборів митного контролю шляхом перевірки документів після випуску товарів (пост-митний контроль) – перевірка документів, відомості про які зазначено у митній декларації, за якою здійснено випуск товарів, або перевірка документів, на підставі яких було здійснено випуск товарів. Пост-митний контроль здійснюється за результатами застосування системи управління ризиками та може бути ініційований під час митного оформлення або протягом 30 календарних днів з дня випуску товарів.

Зауважимо, що в іноземній та вітчизняній літературі немає єдиного визначення категорії «пост-митний контроль», а зустрічаються наступні терміни: «post-customs audit», «post-customs control»,

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

«post-clearance audit», «post-clearance control», «post-entry audit»¹. Однак, не зважаючи на різноманітність категоріального визначення, сутність усіх понять зводиться до того, що під цим цією формою митного контролю розуміють зведення до мінімуму «пропускних» митних процедур та здійснення митного контролю шляхом подальшої поглибленої документальної перевірки суб'єкта ЗЕД після факту митного оформлення товарів та транспортних засобів.

Необхідність запровадження пост-митного контролю передбачена багатьма міжнародними документами ВМО. Зокрема, в Кіотській конвенції вказується на необхідності використання «контролю на основі методів аудиту» (*англ. audit-based control*) – сукупність заходів, за допомогою яких митна служба переконується у правильності заповнення декларацій на товари та достовірності зазначених у них даних, перевіряючи наявні у причетних до декларування осіб відповідні книги обліку рахунків, документи, облікову документацію та комерційну інформацію². Крім того, Стандартом 6.6 Конвенції наголошується, що система митного контролю повинна містити у собі контроль на основі методів аудиту. Додамо, у 2012 році ВМО розробила Рекомендації з пост-митного аудиту (*англ. Guidelines for post-clearance audit*), якими визначено, що здійснення аудиту після проходження митного кордону дозволяє скоротити кількість контрольних заходів, здійснюваних на кордоні і під час прибуття товарів, залишивши тільки ті, які дійсно необхідні для визначення випуску товарів. Це може сприяти значному підвищенню доходів до державного бюджету, оскільки виникає можливість більш комплексного і цілісного оцінювання відомостей, необхідних для розрахунку податків і митних зборів³.

В європейському митному законодавстві, а саме в ст. 48 чинного СС ЕУ використовується категорія «контроль після випуску» (*англ. post-release control*), який передбачає, що для цілей митного контролю, митні органи можуть перевіряти точність і повноту ін-

1 Формування системи митного аудиту в Україні : монографія; за заг. ред. О.М. Вакульчик. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. – 208 с. – (Митна справа в Україні. Том 25)

2 International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended). / World Customs Organization. – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx.

3 Guidelines for post-clearance audit (PCA) – [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/enforcement-and-compliance/instruments-and-tools/~/_media/0A6E3DCDE47E41F2A71B757596ABAA97.ashx

формації, що міститься в митній декларації та інших передбачених законодавством ЄС документах достовірність і точність підтверджуючих документів, що дозволяє перевіряти рахунки декларанта та інші документи, які стосуються переміщення товарів. Такий контроль може здійснюватися в приміщенні власника товару або представника власника, будь-якої іншої особи, які прямо або опосередковано беруть участь в зовнішньоекономічних операціях¹.

В Україні процес становлення і розвитку системи митного пост-аудиту можна зобразити наступними етапами²:

1) 1991-1998 роки – відсутність будь-якої контрольної функції митних органів за зовнішньоекономічними операціями після митного оформлення товарів і транспортних засобів;

2) 1998-2003 роки – прийняття МКУ 2002 року, яким на законодавчому рівні виокремлено митний аудит як окрему форму митного контролю, а також створення Центрального бюро аналізу ризиків та аудиту як окремого спеціалізованого митного управління;

3) 2004-2011 роки – етап становлення, протягом якого сформовано базові умови для функціонування та розвитку системи митного аудиту, організовано кадрове, інформаційне, частково методичне та інше забезпечення митного аудиту.

4) 2012 рік – прийняття нового МКУ № 4495-VI, в який включено окремі норми документів, що регламентували порядок організації та здійснення митного аудиту, але які з набранням чинності кодексу втратили чинність;

5) 2012-2013 роки – створення Міністерства доходів і зборів України шляхом реорганізації Державної податкової та Державної митної служб України.

6) 2014-до сьогодні – створення Державної фіскальної служби України, в результаті чого відбулась ліквідація в структурі територіального митного органу підрозділів митного аудиту та одночасне створення таких підрозділів в структурі Головних управлінь ДФС, що призвело до повного руйнування існуючої системи пост-митного контролю.

1 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code – [Electronic resource]. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF>

2 Формування системи митного аудиту в Україні : монографія; за заг. ред. О.М. Вакульчик. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. – 208 с. – (Митна справа в Україні. Том 25)

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

Відмітимо, створення єдиної, наскрізної системи контролю та моніторингу за зовнішньоекономічними операціями від моменту надходження першої інформації про товар та його реалізації кінцевому споживачу було головними аргументами об'єднання податкової та митної служби. На нашу думку, особливо актуальним є питання повернення системи митного аудиту до митниць, оскільки більша частина аспектів, які перевіряються під час митного аудиту відносяться до виключної компетенції митниць та потребують наявності фахових знань з митної справи (перевірка митної вартості, правильності класифікації товарів згідно УКТ ЗЕД, країни походження тощо). Спрощення митних формальностей та мінімальне втручання посадових осіб органів доходів і зборів під час перетину митного кордону та митного оформлення (наприклад, обмеження кількості митних оглядів) повинні компенсуватись вибілковими контролюючими заходами після митного оформлення, що є загальносвітовою практикою. В той же час, в Україні розподіл двох складових процесу забезпечення дотримання митного законодавства (митне оформлення – митний блок, пост-митний контроль – податковий блок) призвів до розбалансування системи митного контролю, тобто зумовив певне «відставання» контролю від спрощень.

За таких умов, набуває особливої актуальності прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей» (реєстраційний № 4777 від 03.06.2016), яким об'єктивізується на рівні МКУ ще одна форма митного контролю – пост-митний контроль, що здійснює орган доходів і зборів за результатами застосування системи управління ризиками та може бути ініційований під час митного оформлення або протягом 30 календарних днів з дня випуску товарів.

4. Використання принципу «мовчазної згоди». Для уповноважених вантажоодержувачів (ст. 102¹) та уповноважених вантажовідправників (ст. 102²) передбачена можливість застосування принципу «мовчазної згоди», тобто набуття підприємством у визначених випадках права на здійснення щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідних дій без отримання відповідного дозволу органу доходів і зборів за умови, якщо таким підпри-

емством здійснено в установленому порядку митні формальності, необхідні для отримання такого дозволу, але органом доходів і зборів у встановлений згідно із законодавством з питань державної митної справи строк не надано заборони щодо здійснення таких дій.

5. Процедура випуску товарів за місцезнаходженням. Відповідно до ст. 249¹ законопроекту, передбачається можливість випуску економічним операторам товарів за місцезнаходженням. Така процедура може використовуватися для декларування та випуску в заявлений митний режим товарів, декларантом яких є УЕО, якому видано дозвіл на користування цим спеціальним спрощенням. Обов'язковою умовою надання дозволу на користування спеціальним спрощенням процедура випуску товарів за місцезнаходженням для товарів, ввезених на митну територію України, є наявність в УЕО дозволу на користування спеціальним спрощенням уповноважений вантажоодержувач, а для товарів, що вивозяться за межі митної території України, – дозволу на користування спеціальним спрощенням самостійне накладення пломб спеціального типу. Відмітимо, процедура випуску товарів за місцезнаходженням застосовується щодо:

1) товарів, ввезених на митну територію України, що поміщуються в митні режими:

- а) імпорту;
- б) митного складу;
- в) переробки на митній території;
- г) тимчасового ввезення;
- г) вільної митної зони;
- д) реімпорту;

2) товарів, що для вивезення за межі митної території України поміщуються у митні режими:

- а) експорту;
- б) реекспорту;
- в) тимчасового вивезення;
- г) переробки за межами митної території.

Відмітимо, запровадження процедури випуску товарів за місцезнаходженням відповідає сучасним світовим тенденціям. Зокрема, до 2016 року в митному законодавстві ЄС була передбачена така норма (англ. «*local clearance procedure*»), яка полягала в тому,

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

що економічні оператори не зобов'язувались пред'являти товари контролюючому органу, а направлялись в приміщення митного складу. Власник складу зобов'язаний повідомляти контролюючому або призначеного митному органу про надходження товару, заносити дані про приміщення товарів в бухгалтерські записи (запис в журналі обліку власника складу призводить до юридично дійсного перекладу в режим митного складу), надавати в розпорядження контролюючого митного органу всі документи, що стосуються приміщення товарів під режим митного складу. Проте, після прийняття чинного СС ЕУ, «процедуру митного оформлення за місцем знаходження» (англ. *local clearance procedure*) було змінено на дозвіл «запис в облікових реєстрах декларанта» (англ. *entry in the declarant's records*), відповідно до чого митні органи можуть за заявою дозволити особі подати митну декларацію, в тому числі спрощену декларацію, в формі внесення до звітів декларанта за умови, що відомості цієї декларації знаходяться в розпорядженні митних органів в електронній системі декларанта в той час, коли подається митна декларація в формі внесення в звіти декларанта (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Таблиця відповідності Регламентів ЄС

Applicable provisions under Regulation (EEC) № 2913/92 and Regulation (EEC) № 2454/93	Applicable provisions under the Code, Delegated Regulation (EU) 2015/... and Implementing Regulation (EU) 2015/... laying down detailed rules for implementing certain provisions of Regulation (EU) № 952/2013
Authorisations for “local clearance procedure” (Article 76 (1) (c) of Regulation (EEC) No 2913/92, Articles 253 to 253g, 263 to 267, 272 to 274, 276 to 278, 283 to 287 of Regulation (EEC) No 2454/93)	Authorisations for “entry in the declarant’s records” (Article 182 of the Code, Article 150 and Articles 226 to 229 of Implementing Regulation (EU) 2015/...) Or Authorisation for “simplified declaration” (see point 5) And/or designated or approved places (Article 139 of the Code and Article 115)

Джерело: узагальнено відповідно до Регламентів ЄС.

Митна декларація вважається прийнятою в той момент, в який товари вносяться до звітів. Крім того, митні органи можуть за заявою скасувати зобов'язання надання товарів. У цьому випадку товари вважаються випущеними в момент внесення в звіти декларанта¹.

1 REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (date of appeal: 15.08.2016)

6. Самостійне накладення пломб спеціального типу. Ст. 326¹ законопроекту передбачено, що УЕО, що отримав сертифікат «на спрощення митних процедур», може надаватись дозвіл на самостійне накладення пломб спеціального типу на товари, окремі вантажні місця чи транспортні засоби комерційного призначення для забезпечення ідентифікації товарів. Умови самостійного накладення пломб спеціального типу для забезпечення ідентифікації товарів зазначаються у дозволі на користування таким спеціальним спрощенням, що видається митницею. Характеристики пломб спеціального типу, вимоги до ведення їх обліку та зберігання встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

7. Можливість подання спрощеної митної декларації. Ст. 260¹ законопроекту передбачено можливість подання УЕО спрощеної митної декларації. Відмітимо, в законодавстві багатьох країн світу спостерігається тенденція щодо надання спрощень суб'єктам ЗЕД. Одним з таких спрощень є використання спрощеної митної декларації, яка, зокрема відповідно до вимог митного законодавства ЄС, містить зменшений обсяг відомостей (порівняно з митною декларацією, заповненою у звичайному порядку), що є достатнім для ідентифікації товарів. Відмітимо, прийняття СС ЕУ, який набув чинності з 01.05.2016 зумовило певні зміни щодо використання спрощеної митної декларації в ЄС відповідно до додатку 90 DR ЕУ (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Таблиця відповідності Регламентів ЄС

Applicable provisions under Regulation (EEC) № 2913/92 and Regulation (EEC) № 2454/93	Applicable provisions under the Code, Delegated Regulation (EU) 2015/... and Implementing Regulation (EU) 2015/... laying down detailed rules for implementing certain provisions of Regulation (EU) № 952/2013
Authorisations for “simplified declaration” (Article 76 (1) (a) and (b) of Regulation (EEC) No 2913/92, Articles 253 to 253g, 260 to 262, 269 to 271, 276 to 278, 282, 289 of Regulation (EEC) No 2454/93)	Authorisations for “simplified declaration” (Articles 166 (2), 167 of the Code, Articles 145 to 147 and Articles 217 to 219 of Implementing Regulation (EU) 2015/...)

Джерело: узагальнено автором.

РОЗДІЛ 3. Стан та пріоритетні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні

Відповідно до вітчизняного законопроекту передбачено, що спрощена митна декларація може подаватися безпосередньо УЕО, якому надано дозвіл на користування спеціальним спрощенням процедура спрощеного декларування або від його імені УЕО, що має дозвіл на здійснення митної брокерської діяльності та якому надано дозвіл на користування спеціальним спрощенням процедура спрощеного декларування. Спрощена митна декларація може подаватись для декларування:

1) товарів, які переміщувались у вантажних відправленнях автомобільним або залізничним транспортом внутрішнім транзитом від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до відповідного об'єкта УЕО (будівлі, споруди, відкритого або закритого майданчика чи іншого місця), визначеного дозволом на користування спеціальним спрощенням процедура випуску товарів за місцезнаходженням або дозволом на користування спеціальним спрощенням уповноважений вантажоодержувач, за митною декларацією (у тому числі попередньою митною декларацією), та декларуються у митні режими:

- а) імпорту;
- б) митного складу;
- в) переробки на митній території України;
- г) тимчасового ввезення;
- г) вільної митної зони;
- д) реімпорту;

2) товарів, що поміщуються у митний режим імпорту після поміщення в митний режим митного складу;

3) товарів, які для вивезення за межі митної території України у вантажних відправленнях авіаційним, водним, автомобільним або залізничним транспортом пред'явлені на об'єкті УЕО, що користується спеціальним спрощенням уповноважений вантажовідправник, та декларуються у митні режими:

- а) експорту;
- б) реекспорту;
- в) тимчасового вивезення;
- г) переробки за межами митної території України.

Відмітимо, що 04.07.2016 Головним науково-експертним управлінням було підготовлено висновок, який містить 15 зауважень до законопроекту, проте, зазначено, що за результатами розгляду в першому читанні законопроект може бути прийнятий за основу з урахуванням висловлених зауважень і пропозицій. Отже, зазначені новації для вітчизняного митного законодавства носять досить рішучий та кардинальний характер, що дозволить одночасно за рахунок формування системи міцної довіри між митницею та економічними операторами побудувати ефективну систему митного контролю, яка б враховувала інтереси як бізнесу (щодо спрощення митних формальностей), так і державних контролюючих органів (щодо забезпечення національної безпеки).

ВИСНОВКИ

У монографії здійснено теоретичне узагальнення та аналіз прикладних аспектів запровадження, функціонування та розвитку інституту уповноваженого економічного оператора в Україні з врахуванням досвіду Європейського Союзу. Отримані результати дозволили сформулювати наступні висновки:

У *першому розділі* проведено дослідження організаційно-економічних передумов виникнення інституту уповноваженого економічного оператора.

1. Визначено, що внаслідок посилення зовнішніх загроз у більшості розвинутих країн світу постала необхідність розробки ефективної системи митного регулювання, яка б враховувала інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо спрощення міжнародної торгівлі та інтереси країн у сфері забезпечення відповідного рівня безпеки громадян і бізнесу. З цією метою у багатьох країнах світу почали запроваджувати заходи, спрямовані на забезпечення скоординованої та ефективної діяльності усіх національних митних адміністрацій у сфері міжнародної торгівлі.

2. У 2005 році до Митного кодексу Європейського Союзу було зроблено «поправки безпеки», які передбачали вимоги до суб'єктів зовнішньоекономічної безпеки надавати митним органам попередні відомості про товари, що імпортуються або експортуються з Європейського Союзу; надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності спрощень процедур торгівлі шляхом запровадження програми уповноваженого економічного оператора (*англ. Authorised Economic Operator, AEO*); запровадження в Європейському Союзі механізму використання єдиних критеріїв аналізу ризиків під час здійснення митного контролю, що ґрунтуються на використанні комп'ютерної техніки.

3. За результатами дослідження узагальнено сутність та концептуальні основи формування безпечного міжнародного ланцюга постачання, зокрема, зазначено, що категорія «міжнародний ланцюг постачання» не є поширеною у вітчизняному нормативному полі, лише в Угоді між Україною та Королівством Нідерландів «Про взаємну адміністративну допомогу в митних справах» використо-

ується поняття «міжнародний торговельний ланцюг постачання», під яким розуміються всі процеси, що відбуваються в рамках транскордонного руху товарів від місця походження до місця кінцевого призначення.

4. Вагомий внесок у забезпечення стабільності на кожному етапі ланцюга постачання зробила Міжнародна організація із стандартизації (ISO), яка розробила стандарт ISO 28002:2011 «Системи менеджменту безпеки ланцюга постачання. Забезпечення стійкості в ланцюзі постачання. Вимоги та настанови щодо застосовування». Цей Стандарт пропонує повну і систематичну процедуру попередження збоїв, захисту, підготовки, зниження масштабу наслідків, реагування, безперервності операцій і відновлення. Загальні критерії, які можна вбудувати в систему менеджменту, можуть застосовуватися для створення, реалізації, моніторингу, огляду, підтримки та підвищення стійкості організації до зовнішніх впливів з метою планування, здійснення і прийняття рішень під час та після інцидентів в ланцюзі постачання.

5. Встановлено, що за сучасних умов господарювання особливо гостро постає питання безпеки для підприємств, що здійснюють ЗЕД, оскільки в умовах інтеграції та глобалізації світового господарства з'являються нові фактори, що несуть ризики та загрози для їх діяльності. Тому, авторами запропоновано підходи щодо застосування безпекоорієнтованого управління зовнішньоекономічною діяльністю економічних операторів.

У *другому розділі* систематизовано міжнародні підходи та рекомендації функціонування інституту уповноваженого економічного оператора.

6. Концептуальні засади функціонування інституту уповноваженого економічного оператора були визначені Кіотською конвенцією, якою передбачено необхідність запровадження спеціальних процедур для уповноважених осіб (*англ. authorized persons*). Зокрема, Стандартним правилом з перехідним терміном (3.32) для уповноважених осіб, які відповідають встановленим митними органами критеріям, включаючи дотримання вимог митних органів та використання задовільної системи ведення комерційної документації, передбачено можливість випуску товарів за умови подан-

ня мінімуму даних, що є необхідним для ідентифікації товарів та у подальшому дозволить заповнити остаточну декларацію на товари; оформлення товарів на об'єктах декларанта або в іншому місці, дозволеному митними органами; надання, за можливості, інших спеціальних процедур.

7. Більш детально питання запровадження та функціонування інституту уповноваженого економічного оператора визначено Рамковими стандартами безпеки Всесвітньої митної організації, в яких під уповноваженим економічним оператором розуміється сторона, задіяна в міжнародному переміщенні товарів, що виступає в будь-якій з функцій, яка була схвалена національною митною адміністрацією або від її імені, як функція, що відповідає стандартам безпеки ланцюга постачання товарів Всесвітньої митної організації або еквівалентним стандартам. Уповноваженими економічними операторами можуть бути виробники, імпортери, експортери, брокери, перевізники, компанії, що об'єднують кілька партій вантажів в одну відправку, посередники, порти, аеропорти, оператори терміналів, інтегровані оператори, склади, дистриб'ютори та експедитори.

8. За результатами дослідження систематизовано європейський досвід функціонування інституту уповноваженого економічного оператора, а саме визначено типи сертифікатів, критерії для надання статусу, процедуру отримання, призупинення та анулювання сертифікатів уповноважених економічних операторів відповідно до чинного європейського митного законодавства. Зокрема, основними критеріями для отримання сертифікату уповноваженого економічного оператора в Європейському Союзі є належне дотримання митного законодавства та правил оподаткування; дотримання задовільної системи ведення комерційної та транспортної документації; підтвердження фінансової платоспроможності; наявність практичних стандартів компетенції та професійної кваліфікації, безпосередньо пов'язаних з їх діяльністю (для сертифікатів УЕО С).

9. У монографії узагальнено міжнародний досвід та особливості взаємного визнання статусу уповноваженого економічного оператора, а саме зазначено, що взаємне визнання має найважливіше значення для забезпечення того, щоб економічні оператори, які відповідають критеріям, встановленим Рамковими стандартами Всес-

вітньої митної організації, і отримали статус уповноважених в своїй країні, могли користуватися реальними вигодами і брати участь у міжнародній торгівлі на рівних умовах у всіх країнах угоди, виходячи з принципів GATS.

10. Окремим питанням висвітлено європейську практику надання спрощень економічним операторам, яка передбачає надання привілеїв при здійсненні митних процедур не лише економічним операторам, що отримали статус уповноважених, але й іншим учасникам митних правовідносин, які відповідають критеріям, визначеним митним законодавством Європейського Союзу. При цьому, основними спрощеними процедурами є: спрощене декларування (процедура спрощеного декларування; здійснення митних формальностей за місцезнаходженням товарів) та транзитні спрощення (застосування загальної гарантії або звільнення від гарантії; звільнення від необхідності дотримання передбаченого маршруту; самостійне накладення пломб спеціального типу; статус уповноваженого вантажовідправника; статус уповноваженого вантажоодержувача).

11. Окрім того, авторами детально описана європейська практика надання митних спрощень економічним операторам при переміщенні товарів уповноваженими вантажовідправниками та уповноваженими вантажоодержувачами.

Третій розділ присвячений аналізу вітчизняного стану нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора.

12. Проаналізовано практику надання спрощень при здійсненні митного контролю до запровадження інституту уповноваженого економічного оператора в Україні, а саме, з метою сприяння зовнішньоекономічної діяльності відповідно до Указу Президента України «Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності» від 03.02.1998 № 79/98 була прийнята постанова Кабінету Міністрів України «Про сприяння зовнішньоекономічній діяльності» від 14.04.1999 № 593, яка надала право Державній митній службі не застосовувати до окремо визначених підприємств – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності під час здійснення митного контролю та митного оформлення заходів нетарифного

регулювання та інших обмежень, встановлених окремими законодавчими актами Кабінету Міністрів України. У випадку відповідності визначеним критеріям підприємство мало право звернутися до митниці з проханням про незастосування визначених заходів нетарифного регулювання та внесення підприємства до Переліку підприємств-резидентів України, під час провадження якими зовнішньоекономічної діяльності застосовується режим сприяння.

13. Визначено перспективи запровадження дієвого механізму уповноваженого економічного оператора в Україні відповідно до чинного митного законодавства Європейського Союзу. З метою гармонізації вітчизняного митного законодавства із міжнародними тенденціями розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей» (реєстраційний № 4777 від 03.06.2016). Даним законопроектом передбачено внесення істотних змін не лише стосовно інституту уповноваженого економічного оператора, але й до цілого комплексу питань щодо функціонування системи митного регулювання.

14. Систематизовано та узагальнено основні новації законопроекту № 4777 від 03.06.2016 та надано пропозиції щодо вдосконалення інституту уповноваженого економічного оператора в Україні в розрізі:

- вдосконалення нормативно-правового регулювання інституту уповноваженого економічного оператора в Україні;
- запровадження інституту попереднього інформування (подання «entry summary declarations»);
- розширення переліку форм митного контролю (запровадження пост-митного контролю);
- використання принципу «мовчазної згоди»;
- процедури випуску товарів за місцезнаходженням;
- самостійного накладення пломб спеціального типу;
- можливості подання спрощеної митної декларації.

Таблиця А.1 – Вимоги до УЕО відповідно до Рамкових стандартів ВМО

Критерій	Для УЕО	Для митних адміністрацій
Доведення дотримання митних вимог	а. не здійснював (протягом періоду, визначеного національною програмою УЕО) порушень / правопорушень, відповідно до національного законодавства, які б виключали можливість надання йому статусу УЕО; б. якщо з моменту його створення не пройшов період часу, зазначений в пункті «а», висновки щодо економічного оператора будуть формуватися за період доступних записів та інформації; с. або призначена ним особа має доведену історію дотримання митного законодавства за період, зазначений у пункті «а».	–
Задовільна система управління комерційною документацією	а. підтримує систему записів, яка дозволяє митним органам проводити будь-який необхідний аудит переміщень вантажу, що відносяться як до імпорту, так і до експорту; б. надає митним органам повний доступ до необхідних записів, відповідно до вимог національного законодавства; с. існує система доступу до внутрішніх записів і системи контролю, які є задовільними для схвалення статусу митним органом; д. належним чином підтримує і надає в розпорядження митного органу будь-які дозволи, довіреності та ліцензії, які стосуються ввезення чи вивезення товару; е. в рамках будь-яких обмежень, передбачених національним законодавством, належним чином архівує записи для їх подальшого надання до митного органу; ф. використовує адекватні заходи забезпечення безпеки інформаційних технологій, які будуть захищати інформацію від несанкціонованого доступу.	–
Фінансова стійкість	а. володіє задовільним фінансовим становищем, яке є достатнім для виконання його зобов'язань з належною увагою до характеристик типу комерційної діяльності.	–
Консультації, співробітництво і комунікації	а. чітко вказує контактні особи на місцевому рівні, з якими легко зв'язатися, або контактна особа на рівні організації, яка може організувати негайний доступ до контактної особи на місцевому рівні, для вирішення всіх питань, що цікавлять митні органи і мають відношення до дотримання митного законодавства і правоохоронної діяльності (заявки на перевезення вантажу, відстеження вантажу,	а. встановлюють, попередньо провівши консультації з УЕО або його представниками, процедури, яких необхідно дотримуватися в разі запитів або підозр на митні правопорушення; б. коли доцільно і практично, митні органи регулярно проводять як на національному, так і на місцевому рівні консультації з усіма учасниками міжнародного ланцюга постачання товарів для

	інформація про співробітників і т.п.); b. індивідуально або, якщо доцільно, через галузеву асоціацію, здійснює відкритий і постійний взаємний обмін інформацією з митним органом, за винятком тієї інформації, яка не може бути розкрита через засекреченість у зв'язку з правоохоронною діяльністю, правовою основою або іншим прецедентом; c. через конкретні механізми, викладені в національній програмі УЕО, повідомляє відповідального працівника митного органу про будь-яку незвичайну або підозрілу документацію на вантаж або розбіжності інформації про відправлення; d. через конкретні механізми, викладені в національній програмі УЕО, своєчасно повідомляє митні органи про випадки виявлення незаконного, підозрілого або неврахованого вантажу. Залежно від ситуації, слід забезпечити безпеку такого вантажу.	обговорення питань, що становлять взаємний інтерес, включаючи митні правила, процедури та вимоги, що пред'являються до безпеки приміщень та вантажів. c. за запитом УЕО надають конкретний зворотний зв'язок про показники роботи УЕО в плані питань забезпечення безпеки, що відносяться до міжнародного ланцюга постачання товарів; d. якщо доцільно, надають УЕО або його представникам телефонні номери, за якими можна зв'язатися зі посадовими особами митних органів.
Освіта, навчання і підвищення обізнаності	a. прикладає максимально можливі зусилля, що передбачено його бізнес-моделлю, для навчання персоналу і, якщо доцільно, своїх торгових партнерів, в плані ризиків, пов'язаних з переміщенням товарів в міжнародному ланцюзі постачання; b. надає навчальний матеріал, рекомендації з боку експертів і навчання з виявлення потенційно підозрілого вантажу всьому відповідному персоналу, що працює в ланцюзі постачання, наприклад, персоналу служби безпеки, персоналу, який займається навантаженням і розвантаженням вантажу, персоналу, який займається документальним оформленням вантажу, а також співробітникам, які працюють у зоні відвантаження та зоні приймання, в тій мірі, в якій вони є підконтрольними УЕО; c. веде детальний облік заходів щодо підвищення кваліфікації працівників; d. УЕО інформує своїх співробітників про існуючі в компанії процедури виявлення підозрілих подій та інформування про них; e. УЕО організовує спеціальну підготовку персоналу з тим, щоб допомогти співробітникам забезпечувати цілісність вантажу, розпізнавати ймовірні внутрішні загрози національній безпеці і захищати засоби доступу; f. за запитом і якщо це практично можливо, знайомить митні органи з відповідною внутрішньою інформацією і системами та процесами забезпечення безпеки, а також сприяє митним органам у відповідних програмах навчання за методами пошуку для тих приміщень,	a. у співпраці з УЕО докладають зусиль для навчання залученого персоналу митних органів щодо ризиків, пов'язаних з переміщеннями товарів у міжнародному ланцюзі постачання; b. надають навчальні матеріали та рекомендації з боку експертів з виявлення потенційно підозрілого вантажу всьому персоналу митного органу, відповідальному за безпеку; c. повідомляють контактні особи, призначені УЕО, про існуючі в митному органі процедури для виявлення і реагування на підозрілі партії товарів; d. проводять спеціальну підготовку персоналу з тим, щоб допомогти співробітникам забезпечувати цілісність вантажу, розпізнавати ймовірні внутрішні загрози національній безпеці і захищати засоби доступу; e. за запитом і якщо це практично можливо, знайомлять УЕО з відповідною митною інформацією і процесами, щоб допомогти в належному навчанні і дослідженні; f. за запитом і якщо це практично можливо, сприяють ініціативам УЕО в розробці і впровадженні добровільних корпоративних керівних принципів, стандартів безпеки, найкращих практик, навчання, схем надання повноважень та матеріалів і т.п., які розраховані на збільшення поінформованості в питаннях безпеки і на сприяння в прийнятті заходів для мінімізації ризиків, пов'язаних з безпекою; g. за запитом і якщо це практично можливо, надають навчальний

	транспортних засобів і бізнес-операцій, які контролює УЕО.	матеріал і рекомендації з боку експерта з виявлення потенційно підозрілого вантажу всьому відповідному персоналу УЕО, включаючи, наприклад, осіб, пов'язаних із забезпеченням безпеки, навантаженням і розвантаженням і документуванням вантажу. Таке керівництво повинно включати поінформованість про ризики, наведені в Рекомендаціях ВМО з управління ризиками; h. за запитом і якщо це практично можливо, сприяють УЕО у виявленні потенційних загроз безпеки з позиції митного органу.
Обмін інформацією, доступ і конфіденційність	a. забезпечують конфіденційність комерційної та важливої з точки зору тих цілей, для яких вона була надана; b. активно прагнуть до повного та своєчасного впровадження електронного обміну даними між усіма відповідними сторонами обміну інформації, що використовується для випуску товару / вантажу, відповідно до існуючого законодавства; c. використовують міжнародні стандарти структури електронних даних, часу для подачі та змісту повідомлення. Елементи даних, необхідних для цілей безпеки, повинні бути сумісними з існуючим на цей момент часу бізнес-практиками та обмеження УЕО. При цьому, кількість таких елементів не повинна перевищувати кількість елементів даних, що відносяться до безпеки, які зазначені в Рамкових стандартах безпеки ВМО; d. спільно працюють для реалізації зобов'язань УЕО відносно подання та використання попередньої електронної інформації для цілей оцінки ризику. a. імпортер-УЕО, повинен забезпечити можливість того, що вся інформація, яка використовується в процесі оформлення товару / вантажу, є зрозумілою, повною і точною, а також захищеною від зміни, втрати або введення помилкової інформації. Аналогічним чином, що у перевізників-УЕО існують процедури для забезпечення того, що інформація в вантажному маніфесті перевізника точно відображає інформацію, надану перевізнику вантажовідправником або його агентом, і своєчасно подається до митного органу; b. має регламентовану політику і процедури щодо забезпечення безпеки інформації і/або методи контролю, пов'язані із забезпеченням безпеки, такі як брендмауери, паролі і т.п. для захисту електронних систем УЕО від несанкціонованого доступу; c. має існуючі процедури і можливості резервного копіювання для захисту від втрати інформації.	a. знайомлять відповідний персонал УЕО з належними вимогами систем електронної комунікації митних органів, а також встановлюють спеціальні системи звітності для партій товарів, відправлених в останню хвилину; b. по можливості просувають прийняття урядами системи і процедур «єдиного вікна», які передбачають одноразову передачу учасниками міжнародного ланцюга постачання товарів (включаючи УЕО) в один призначений пункт всіх відповідних транспортних даних і даних про вантаж. Ця передача одному урядовому відомству, призначеного для всіх цілей офіційного контролю і випуску, має на увазі одноразове повідомлення про випуск товару; c. розглядають неможливість подання УЕО документації на паперових носіях з підписом від руки на додаток до (або замість) передачі документації в електронному вигляді. Митні органи, які не можуть приймати дані електронним чином, могли б, наприклад, приймати цифрові документи, тобто документи, створені в стандартному форматі з електронних даних, наприклад, UNEDOC SI, подані УЕО замість «оригінальних» паперових документів; d. завжди зберігають контроль над усіма електронними даними, наданими УЕО митним органам, і володіють повноваженнями щодо таких даних, а також встановлюють ефективну політику зберігання

		документації та процедуру для забезпечення належного знищення всіх копій таких даних (в залежності від ситуації), а також мають процедури і можливості резервного копіювання для захисту від втрати або несанкціонованого доступу до інформації.
Безпека вантажів	a. розробляє і підтримує положення з політики забезпечення безпеки шляхом приведення відповідних посилань на рекомендації з безпеки ВМО, які містять докладні керівні принципи щодо процедур, яких необхідно дотримуватися для збереження цілісності вантажу під час його перебування під відповідальністю УЕО; b. гарантує, що він і/або його ділові партнери в ланцюзі постачання товарів, в обов'язки яких входить опломбування, мають задокументовані процедури для належного опломбування та збереження цілісності партії товару або транспортного засобу під час їх перебування під його відповідальністю; c. гарантує, що він і/або його ділові партнери використовують пломби, які відповідають існуючим на той момент стандартам ISO; d. гарантує, що існують розроблені задокументовані процедури, які передбачають, яким чином слід контролювати і встановлювати пломби на вантаж і транспортні засоби, в тому числі процедури щодо виявлення та повідомлення митного органу чи відповідного уповноваженого органу іноземної держави про зіпсовані пломби, вантаж та/або транспортні засоби; e. для цілей збереження цілісності, забезпечує, що розподілом пломб і забезпеченням їх належного та законного використання займаються тільки спеціально призначені співробітники; f. має процедури для перевірки структури транспортного засобу, включаючи надійний контроль доступу. Рекомендується використання процесу перевірки, що складається з семи пунктів (для типів транспортних засобів, для яких такий процес доцільний): – передня стінка; – ліва сторона; – права сторона; – підлога; – стеля / дах; – внутрішні / зовнішні двері; – зовнішня частина / ходова частина. g. регулярно досліджує, з використанням конкретних механізмів, зазначених у національній програмі УЕО, свої процедури забезпечення	а в тих випадках, коли митний орган вважає це за необхідне і законним, і, як це може бути в подальшому заплановано в національній програмі УЕО, як визнання того факту, що може бути необхідним здійснити приховану перевірку вантажу, запрошують представника УЕО, контролюючого вантаж, щоб він був присутній в разі фізичного огляду вантажу або його вивезення для перевірки. У разі якщо представник УЕО не може бути присутнім з якої-небудь причини, слід повідомити УЕО, що несе відповідальність за забезпечення безпеки вантажу, про таку перевірку настільки швидко, наскільки це можливо, після її закінчення, в разі подальших претензій зі страхування цивільної відповідальності.

	безпеки і контролю, щоб гарантувати, що неуповноваженим особам складно отримати доступ до вантажу або, що неуповноваженим особам складно провести з вантажем маніпуляції, неналежним чином перемістити вантаж або неналежним чином вантажити/розвантажувати його; h. зберігає вантаж і транспортні засоби, що знаходяться під його відповідальністю, в безпечних зонах і має процедури для повідомлення відповідним співробітникам правоохоронних органів про виявлені випадки несанкціонованого в'їзду в зони зберігання вантажу і транспортних засобів; i. підтверджує особу перевізника, що забирає або доставляє вантаж і транспортні засоби, у випадках, коли це дозволяють існуючі бізнес-процеси, а в разі, якщо у нього немає таких повноважень, вживає заходів для їх отримання; j. якщо практично може бути здійснено, порівнює вантаж з його описом в документах або в електронній інформації, яка передається митним органом для цілей взаємодії; k. встановлює процедури для управління вантажем і контролем вантажу в рамках приміщень для зберігання вантажу; l. встановлює процедури для жорсткого контролю всього вантажу, що вивозиться з приміщення для зберігання; m. встановлює процедури для управління, забезпечення безпеки і контролю всього вантажу, що знаходиться під його відповідальністю, під час транспортування і навантаження на транспортний засіб або розвантаження з транспортного засобу.	
Безпека транспортних засобів	a. ефективним чином забезпечує, в тій мірі і в тому обсязі, який передбачений його повноваженнями і обов'язками, безпеку всім транспортним засобам, що використовуються для перевезення вантажу в рамках ланцюга постачання; b. забезпечує безпеку транспортних засобів в ланцюзі постачання, в тій мірі і в тому обсязі, який відповідає його можливостям і обов'язкам, коли транспортний засіб залишається без супроводу, і перевіряє порушення в сфері безпеки після повернення; c. забезпечує, в тій мірі і в тому обсязі, який передбачений його повноваженнями і обов'язками, що всі водії транспортних засобів, що використовуються для перевезення вантажу, навчені тому, як підтримувати безпеку транспортного засобу і вантажу в будь-який час, поки вони знаходяться під його відповідальністю;	a. ґрунтуючись на досвіді і знаннях, а також з точки зору митного органу, консультують операторів транспортних засобів про потенційні місця приховування незаконних товарів в транспортних засобах, якщо це доцільно і законно; b. проводять розслідування за повідомленнями про будь-які підозрілі або фактичні порушення безпеки транспортного засобу.

	d. вимагає, щоб водії транспортних засобів повідомляли співробітників відділу безпеки як УЕО, так і митного органу, про будь-які фактичні або підозрілі випадки для проведення подальшого розслідування, а також здійснювали реєстрацію цих подій; e. враховує потенційні місця приховування незаконних товарів в транспортних засобах, забезпечує, щоб такі місця регулярно перевірялися, а також забезпечує безпеку щодо всіх внутрішніх і зовнішніх перегородок і панелей, в залежності від ситуації. Результати таких перевірок (із зазначенням перевірених місць) повинні бути документально зафіксовані, такі записи повинні бути збережені. f. повідомляє митний орган чи інший відповідний орган про будь-яке підозрюване або фактичне порушення безпеки транспортного засобу.	
Безпека приміщень	a. відповідно до його бізнес-моделі та аналізу ризиків, впроваджує заходи і процедури безпеки для забезпечення безпеки будівель, а також моніторингу та контролю зовнішнього і внутрішнього периметра, і не допускає несанкціонованого доступу на об'єкти, до транспортних засобів, естакад для завантаження/розвантаження і зон зберігання вантажу, який обґрунтовано може вплинути на безпеку таких зон, що знаходяться під його відповідальністю, в ланцюзі постачання. Якщо контроль доступу неможливий, можуть знадобитися посилені запобіжні заходи в інших аспектах забезпечення безпеки. Безпека приміщень повинна включати, залежно від ситуації і на підставі аналізу ризику, наступне: – будинки повинні бути побудовані з матеріалів, які стійкі до незаконного проникнення; – цілісність структур повинна підтримуватися періодичними перевірками і ремонтом; – всім зовнішнім і внутрішнім вікнам, воротам і огорожі повинна бути забезпечена безпека за допомогою запірних пристроїв або альтернативних заходів моніторингу та контролю доступу; – керівництво або персонал служби безпеки повинні контролювати видачу всіх запірних пристроїв і ключів; – всередині і зовні об'єкта повинно бути забезпечено достатнє освітлення, в тому числі таких зон: входи і виходи, зони завантаження/розвантаження і зберігання вантажу, лінії огорожень і зони паркування; – ворота, через які в'їжджають або виїжджають транспортні засоби та/або входить і виходить персонал, повинні контролюватися	a. крім будь-якого законного права доступу до певних зон та відповідних положень інформації, прагнуть до висновку домовленостей про партнерство з УЕО, які передбачають доступ до систем моніторингу безпеки та не відмовляють у доступі до інформації, необхідної для митної адміністрації для здійснення правоохоронної діяльності; b. дозволяють УЕО впроваджувати альтернативні засоби дотримання вимог для виконання конкретних вимог до безпеки, які не є практичними або сумісними з конкретною бізнес-моделлю УЕО, в тій мірі, в якій альтернативні засоби дають такі ж або еквівалентні переваги в плані безпеки.

	персоналом, перебувати під наглядом або контролюватися іншим чином. УЕО повинен гарантувати, що транспортні засоби, щодо яких здійснено запит щодо доступу до закритих об'єктів, припарковані в затверджених і контрольованих зонах, а також, що їх державні реєстраційні номери за запитом повідомляються митному органу; Доступ до об'єктів є тільки у відповідних осіб. Основними вимогами є: – наявність огорожі, розташованої по усьому периметру; – доступ до документів або зон зберігання вантажу обмежений і існують процедури, які ускладнюють доступ уповноваженим особам або особам, чия особа не встановлена. – наявність належних систем безпеки (сигналізація, система контролю доступу); – закриті зони повинні бути явно відзначені. b. за необхідності або за запитом, надає митному органу доступ до систем моніторингу безпеки, які використовуються для забезпечення безпеки приміщень.	
Безпека працівників	a. при наймі нових співробітників вживає усі можливі заходи з метою перевірки наявності судимості за кримінальні злочини, пов'язані з безпекою, митними чи іншими питаннями (згідно норм вітчизняного законодавства); b. проводить планові та позапланові перевірки біографічних даних співробітників, що працюють на посадах важливих з точки зору безпеки; c. має процедури для встановлення особи співробітників і вимагає, щоб всі співробітники носили ідентифікаційні посвідчення, належним чином видані компанією, які однозначно ідентифікують окремого співробітника і організацію; d. забезпечує процедури для ідентифікації, реєстрації та роботи з уповноваженими особами або невстановленими особами; e. має існуючі процедури для оперативного відкликання ідентифікаційного посвідчення, доступу до приміщень та інформаційних систем щодо співробітників, які припинили роботу в даній організації.	a. мають процедури для встановлення особи співробітників і вимагають, щоб кожен, хто працює носили належні ідентифікаційні посвідчення, які однозначно ідентифікують окремого службовця і організацію, яку він / вона представляє; b. в необхідних випадках забезпечують, щоб особи, які здійснюють оперативний контроль доступу, могли незалежно перевіряти ідентифікаційні посвідчення, пред'явлені службовцями митного органу; c. мають існуючі процедури для оперативного відкликання ідентифікаційного посвідчення, доступу до приміщень та інформаційних систем щодо співробітників/службовців, які припинили роботу в даній організації; d. відповідно до національного законодавства, прагнуть до укладення угод з УЕО, які передбачають доступ до інформації про певних співробітників, включаючи субпідрядників, які працюють на об'єктах УЕО протягом тривалого часу.
Безпека торгових партнерів	a. за необхідності, при укладанні узгоджених контрактних угод з торговим партнером пропонує іншій стороні оцінити і зміцнити безпеку її ланцюга постачання і, в тій мірі, в якій це є практично здійсненним в рамках її бізнес-моделі, включає такий текст в дані контрактні угоди. Крім того, УЕО повинен зберігати документацію для	—

	підтвердження даного аспекту, щоб продемонструвати свої зусилля з метою забезпечення того, що його торговельні партнери відповідають даним вимогам і за запитом надавати таку інформацію митному органу; b. вивчає відповідну комерційну інформацію, що відноситься до іншої договірної сторони, до укладення договірних відносин.	
Антикризове управління та відновлення після стихійних лих	УЕО і митні органи: a. в тих випадках, коли це бажано або необхідно, розробляють і документують, спільно з відповідними уповноваженими органами, плани дій для надзвичайних ситуацій, що мають відношення до безпеки, а також плани дій на випадки для відновлення після катастроф або терористичних актів; b. включають періодичне навчання співробітників і проводять перевірки планів дій для надзвичайних ситуацій в рамках навчальної тривоги.	
Вимірювання, аналіз і вдосконалення	a. регулярно проводить, як спеціально зазначено в національній програмі УЕО, оцінку ризиків безпеки в його операціях і приймає достатні заходи для пом'якшення цих ризиків; b. встановлює і проводить регулярні самооцінки своєї системи управління безпекою; c. повністю документує процедуру самооцінки і відповідальні сторони; d. включає в аналіз результати оцінки, зворотний зв'язок від призначених сторін і рекомендації щодо можливого вдосконалення, які мають бути включені в план на майбутній період для забезпечення збереження придатності системи управління безпекою.	—

Джерело: узагальнено відповідно до ¹.

¹ SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx (date of appeal: 06.01.2017).

Таблиця Б.1 – Оперативні Програми УЕО та Програми УЕО, що плануються до реалізації відповідно до Компедіуму програм УЕО 2016 року

Назва програми	Дата введення	Область дії	Тип оператора	Кількість УЕО	Напрямки розвитку
А. Оперативні Програми УЕО					
<i>1. Країни американського та карибського регіону, що входять до ВМО</i>					
Аргентина					
Митна система надійних операторів (Customs System of Reliable Operators – SAOC)	2006	Імпорт, експорт (тільки для CUSE System).	Експортери (з 2006); надійні митні брокери (з 2009); поштова служба; постачальники системи PSP / безпечні кур'єри до включення (CuSe System) (з 2012).	7	– реінжиніринг митної системи надійних операторів; – зміна назви та нові типи сертифікатів; – Signing MRA.
Болівія					
УЕО (Authorized Economic Operator – AEO)	24.03.2015	Експорт.	Експортери, поступово будуть включені інші оператори. Митні брокери. Імпортери. Перевізники (залізничний, повітряний, автомобільний транспорт), кур'єри.	4	– офіційний запуск Програми УЕО Болівії; – запровадження на національному та міжнародному рівнях Програми УЕО Болівії; – підвищення вигід з метою спрощення перевезення вантажів; – поступово включати інші державні структури; – включення інших операторів ланцюга постачання; – продовжити навчання персоналу УЕО; – сприяти угодам про взаємне визнання.
Бразилія					
Програма УЕО Бразилії (Programa Brasileiro de Operador Econômico Autorizado)	10.12.2014	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, митні склади, морські порти і аеропорти, перевізники, митні	3 експортера, 1 аеропорт.	Програму УЕО Бразилії планується запроваджувати в 3 етапи: починаючи з 2015 року, оператори можуть отримати сертифікати лише щодо

Додаток Б

**Концептуалізація Інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

			брокери, вантажні експедитори.		надійності і безпеки. З 2016 надаються сертифікати на спрощення митних процедур. Власники сертифікатів на спрощення митних процедур та щодо надійності і безпеки –AOE Full (AOE-F). У 2017 році основна увага буде приділена інтеграції інших урядових установ, спрямована на упорядкування нормативних процедур.
Канада					
Безпека партнерів (Partners in Protection – PIP)	1995, оновлення 2002, 2008.	Імпорт, експорт.	Імпорттери, експорттери, експедитори, (залізничні, морські, повітряні, автомобільні), митні брокери, складські оператори, перевізники, суднові агенти.	1535 (на 30.01.2015).	Спрощення процесу подачі заявок за рахунок автоматизації та оптимізації процесів. Розробка веб-системи обробки додатків (веб-портал) для спрощення застосування програм, адміністрування та обміну інформацією. Етап 1 Портал запущений в 2014 році. Етап 2 запланований на 2016 рік – розробити додаткові переваги в консультації з бізнес-спільнотою. Продовжувати надавати допомогу УЕО і співпрацю. План додаткових Угод про взаємне визнання з сумісними програмами УЕО
Колумбія					
УЕО (Authorized Economic Operator – AEO)	09.2011.	Експорт.	Експорттери.	13	Дозволити приймати участь у Програмі УЕО імпортерам, портам і митним агентам.
Коста-Ріка					
Програма спрощення митних процедур й безпеки торгівлі (Customs Facilitation Programme for Reliable Trade –PROFAC)	18.03.2011.	Експорт.	Експорттери.	8	Затвердження плану дій і етапів проведення переговорів щодо взаємного визнання за Програмою Мексики NEC. Проведення переговорів з метою включення в Програму PROFAC Міністерство охорони здоров'я і

					сільського господарства.
Домініканська республіка					
УЕО (Authorized Economic Operator – AEO)	22.03.2012.	Міжнародний ланцюг постачання, імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, митні брокери, власники митних складів, виробники.	13	Цілі на наступні два роки: – навчання і нарощування потенціалу Програми УЕО для всіх митних службовців; – збільшення числа членів (250 компаній); – взаємне визнання з іншими митними адміністраціями.
Еквадор					
УЕО Гватемали (Authorized Economic Operator of Guatemala – AEO-GT)	18.08.2015.	Оператори, що приймають участь у міжнародному ланцюзі постачання незалежно від розмірів.	Експортери.	5	За оцінками в серпні 2016 року Програма УЕО включала три різних оператора: імпортерів, митних брокерів і морських перевізників. Включення інших операторів матиме прогресивніші форми. Це: виробники, перевізники (повітряні, автомобільні), експедитори, консолідовані та неконсолідовані міжнародні перевезення вантажів, порти, митні склади, склади тимчасового зберігання, кур'єри, оператори терміналів.
Гватемала					
УЕО Гватемали (Authorized Economic Operator of Guatemala – AEO-GT)	09.2011.	Імпорт, експорт.	Усі оператори міжнародного ланцюга постачання: імпортери, експортери, митні брокери, логістичні компанії, власники митних складів, порти, перевізники, виробники.	6 (1 митний брокер, 1 логістична компанія, 1 морський порт, 1 експортер і 2 імпортера).	– заохочувати або сприяти покращенню регіональному митному законодавству щодо УЕО; – вдосконалення національного законодавства щодо Програми УЕО; – сприяння підписання угод про взаємне визнання з основними торговими партнерами.
Ямайка					
УЕО (Authorized Economic Operator – AEO)	28.07.2014.	Імпорт.	Імпортери, які приймають участь у виробництві та експорті.	5	– підписання угоди про взаємне визнання з іншими митними адміністраціям; – сертифікація всіх учасників, що беруть участь в міжнародному ланцюзі

					постачання (експортери, виробники, брокери та експедитори, підрядники); – розширення вигод і прискорення оформлення в портах.
Мексика					
Нова програма сертифікованих компаній (NEEC: Nuevo Esquema de Empresas Certificadas)	02.01.2012.	Імпорт, експорт.	Експортери, імпортери, перевізники, митні брокери.	421 (імпортерів та експортерів), 36 перевізників, 9 митних брокерів.	– розробити нормативну базу для продовження сертифікації інших торгових партнерів в рамках ланцюга постачання (залізниця у 2015 році); – Єдине вікно для NEEC (2015 рік); – збільшення числа NEEC компаній.
Перу					
YEO (Authorized Economic Operator – AEO)	02.2013.	Імпорт, експорт.	Експортери, митні брокери, власники митних складів. Поступове включення інших операторів.	21	Включення імпортерів.
Уругвай					
Кваліфіковані економічні оператори (Qualified Economic Operator)	03.2013.	Весь ланцюг постачання.	Імпортери, експортери, митні агенти, кур'єри.	5	– підплатна угода за усіма етапами безпечного ланцюга постачання з іншими митними адміністраціями; – розробка Меморандумів про взаєморозуміння, щоб почати узгодження програм УЕО з іншими митними адміністраціями; – продовжувати заохочувати Програми УЕО місцевому рівні.
США					
Митно-Торговельне Товариство проти тероризму (С-ТРАТ)	11.2001.	Імпорт, експорт.	Весь ланцюг постачання, включаючи склади, морські порти і іноземних виробників Канади та Мексики.	11000 (на січень 2016).	–
2. Країни Близького Сходу та Північної Африки, що входять до ВМО					
Єгипет					
УЕО Єгипту (АЕО-Egypt)	25.06.2014.	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери.	83	– можливість включення інших суб'єктів ланцюга постачання: митних брокерів, перевізників, портів тощо.

					– оцінка можливості взаємного визнання з країнами Близького Сходу та Північної Африки.
Йорданія					
Програма Золотого листа (Golden List Programme)	08.2005.	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, перевізники, митні брокери, власники митних складів, компанії працюючі в QIZ.	54 (на 31.12.2015).	–
Марокко					
УЕО митні спрощення з двома підкатегоріями A і B (1- AEO – Customs simplifications with 2 subcategories A and B AEO – Security and safety status for which AEO Customs simplifications accredited companies are eligible	Діє з 2006. Етап 1: 16.02.2006 - запуск Програми “categorisation des entreprises” Етап 2: 01.02.2008 - продовжений до операторів загальної юрисдикції. Етап 3: 23.02.09 - запропоноване для логістичного сектору. З 12.11.2012 - авторизація оновлюється кожні 3 роки.	Імпорт, експорт, зовнішньоторгівельна діяльність.	Імпортери, експортери, логістичні оператори (брокери, перевізники, експрес-перевізники, власники митних складів).	342, з них 10 підкатегорії A.	Гармонізація додатку про взаємне визнання торговими партнерами.
3. Країни Східної і південної Африки, що входять до ВМО					
Кенія					
YEO (Authorized Economic Operator – AEO)	11.2010.	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, перевізники, митні брокери.	38 імпортерів та експортерів, 24 митних брокерів, 2 перевізника.	– збільшення числа УЕО на 40% в рік; – продовжувати інформувати і залучати основних зацікавлених сторін, в тому числі імпортерів, митних брокерів тощо;

					– розширити програму із включенням в неї виробників, контейнерні перевезення, вантажовідправників, імпортерів нафти тощо; – збільшення чисельності посадових осіб для обслуговування існуючих УЕО; – розробка механізму аналізу ризиків, проводити щорічний аудит, щоб забезпечити призупинення невідповідних компаній; – забезпечення інформаційної системи обміну інформацією з іншими податковими органами, відомствами і урядовими установами.
Уганда					
УЕО (Authorized Economic Operator – AEO)	03.2012.	Імпорт, експорт.	Фаза 1 – імпортери, митні брокери, Фаза 2 – експортери і власники митного складу Фаза 3 – перевізники.	22	– завершення 3 фази до червня 2016; – інтеграція з країнами Східної Африки; – підтримка регіональної Програми УЕО.
Бурунді					
УЕО (Authorized Economic Operator – AEO)	17.04.2013 – на регіональному рівні; 16.05.2014 – на національному рівні.	Пілотна фаза.	Експортери, імпортери, перевізники і суб'єкти ЗЕД, митні брокери, виробники, власники митних складів.	3 на регіональному рівні, 7 – національному рівні.	
4. Країни Азії та Тихоокеанського регіону, що входять до ВМО					
Австралія					
Австралійський довірений трейдер (Australian Trusted Trader)	Пілотна програма запущена 01.07.2015.	Імпорт, експорт.	Весь ланцюг постачання.	22 (на 22.02.2016).	Починаючи з 01.07.2016 – повноцінна програма.
Китай					
Заходи з управління довірою підприємства (Measures for Enterprise Credit Management)	01.04.2008.	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, виробники, митні брокери, склади, експедитори, перевізники.	36551 (на 31.12.2015).	–

Гонконг, Китай					
Програма УЕО Гонконгу (Hong Kong AEO Programme)	02.04.2014.	Імпорт, експорт.	Усі місцеві оператори, які беруть участь у міжнародному ланцюзі постачання.	29 УЕО (в тому числі два малих і середніх підприємства) (на 01.2016).	Укладання угод про взаємне визнання з іншими митними адміністраціями.
Індія					
УЕО (Authorized Economic Operator – AEO)	16.11.2012.	Імпорт, експорт.	Імпорттери, експорттери, митні брокери, власники митних складів, логістичних центрів.	32	Проведення семінарів та конференцій у різних містах по країні. Розширення угод про взаємне визнання програми.
Індонезія					
УЕО (Authorized Economic Operator – AEO)	17.03.2015.	Експорт.	Експорттери.	9	
Японія					
УЕО (AEO)	2006 –Експорттери 2007 –(імпортерти) – поступове розширення області дії програми УЕО.	Імпорт, експорт.	Імпортерти, експорттери, складські оператори, митні брокери, логістичні оператори (перевізники, експедитори, транспортні компанії, авіакомпанії), виробники.	Імпортерти: 89, експорттери: 238, митні брокери: 90, складські оператори: 117, логістичні оператори: 8. Загальна кількість: 542 оператора (на 09.02.2015).	–
Корея					
УЕО (AEO)	15.04.2009.	Імпорт, експорт.	9 зацікавлених сторін: експорттери, імпортерти, митні брокери, експедитори, перевізники, морські / повітряні перевізники, наземні навантажувачі, складські оператори.	292 компаній, з них: 78 експортерів, 80 імпортерів, 60 експедиторів, 11 складських операторів, 9 перевізників, 5 морських перевізників, 49 митних брокерів. 139 компаній є	1. Підтримка УЕО; 2. Підтримка середнього і малого бізнесу для отримання статусу УЕО; 3. Розробка додаткових переваг для УЕО вимірювання впливу програми УЕО на угоди про взаємне визнання; 4. Посилення моніторингу та управління УЕО; 5. Розширення угод про взаємне визнання.

				малими і середніми (на 01.04.2012).	
Малайзія					
УЕО (АЕО)	01.01.201.	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, виробники.	52	Розширення типів операторів – логістичні оператори і власники митних складів. Проведення переговорів з митницею Гонконгу щодо взаємного визнання.
Нова Зеландія					
Схема безпечного експорту (Secure Exports Scheme – SES)	2004.	Експорт.	Експортери.	122 (на 01.2015).	
Сінгапур					
Партнерство безпечної торгівлі (Secure Trade Partnership)	25.05.2007.	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, виробники, власники митних складів, митні брокери, експедитори та перевізники.	121 (на 01.2015).	
Таїланд					
УЕО (АЕО)	2011 – імпортери, експортери; 2013 – митні брокери.	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, митні брокери.	146 – імпортерів, експортерів; 145 – митних брокерів.	– розширення кількості і типів УЕО, – збільшення числа угод про взаємне визнання.
В'єтнам					
УЕО (АЕО)	27.06.2013.	–	Експортери, імпортери, високо-технологічні підприємства.	30 (на 02.2015).	
5. Країни Європи, що входять до ВМО					
ЄС					
УЕО (АЕО)	01.01.2008.	Імпорт, експорт.	Повний ланцюг постачання.	17402 заявок, 15116 сертифікатів (на 12.02.2015).	В результаті більш ніж 5 років практичної реалізації програми, надано статус у всіх 28 країнах-членах ЄС, отримано досвід під час переговорів про взаємне визнання з третіми країнами, оновлено Рекомендації ЄС з УЕО (17.04.2012).
Ізраїль					
УЕО (АЕО)	–	–	Експортери, митні брокери, міжнародні	Експортери: 31. Митні брокери,	Розширення програми додаткових ланок ланцюга постачання; збільшення

			експедитори, складські оператори, аеропорти та морські порти.	міжнародні експедитори: 20. Склади: 7 Аеропорти: 2 Морські порти: 2.	кількості операторів; розширення угод про взаємне визнання.
Норвегія					
УЕО (АЕО)	03.03.2009.	Імпорт, експорт.	Всі оператори, які беруть участь в міжнародному постачанні товарів.	29	–
Швейцарія					
УЕО (АЕО)	01.06.2011.	Імпорт, експорт.	Весь ланцюг постачання.	65 сертифікатів, 140 заявок (на 01.2015).	–
Туреччина					
УЕО (АЕО, турецькою – YY(Yetkilendirilmiş Yüklümlü))	10.01.2013.	Імпорт, експорт.	Експортери, імпортери, міжнародні перевізники.	20 сертифікатів (на 01.2015).	Розширення сфери застосування програми до усього ланцюга постачання, включаючи імпортні спрощення та розвиток співпраці з іншими митними адміністраціями.
Республіка Молдова					
УЕО (АЕО)	03.03.2014.	Імпорт, експорт.	Весь ланцюг постачання.	96	– оновлення національного законодавства.
Республіка Сербія					
УЕО (АЕО)	01.09.2014.	Імпорт, експорт.	Усі учасники ланцюга постачання пов'язані з митними процедурами.	3 подані заявки.	Початок переговорів з Турецькою Республікою та САВТ про взаємне визнання статусу.
Б. Програми УЕО, що плануються до реалізації					
<i>1. Країни американського та карибського регіону, що входять до ВМО</i>					
Чилі					
УЕО (АЕО)	2016.	Експорт.	–	–	Запуск етапу «пілотна перевірка». Визначення «джерел загроз» (фінансових, людських, матеріально-технічного забезпечення, правової і професійної підготовки). Оприлюднення митного регулювання для програми УЕО, включаючи процеси для сертифікації, апеляції та

					призупинення або анулювання УЕО.
Еквадор					
УЕО (АЕО)	Планується до запровадження.	Якість грантів митницею: визнає як надійного елемента в безпечному ланцюжку постачання.	Експортер.	–	Розробка рекомендацій щодо поліпшення: – аудиту в компаніях; – завершення пілотної програми.
Сальвадор					
УЕО (АЕО)/ Operador Economico Autozado de El Salvador (OEA-SV)	2-й квартал 2015.	Імпорт, експорт (Експортери на першому етапі з подальшим включенням в майбутньому інших учасників ланцюга постачання.	Експортери, перевізники, імпортери, митні брокери, власники митних складів, кур'єри.	–	Надання статусу УЕО 5 економічним операторам протягом першого року. Включення перевізників до програми в 2016 році й безперервне розширення програми АЕОs.
2. Країни Близького Сходу і Північної Африки					
Туніс					
УЕО (АЕО)	26.01.2010 (початок).	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери (комерційні компанії, які займаються експортом).	9 компаній, 30 запитів в очікуванні.	Розвиток існуючої концепції УЕО і поступове розширення програми шляхом включення до неї інших комерційних операторів та учасників ланцюга постачання (портових операторів, експедиторів, перевізників, операторів складів). Посилення заходів охорони і безпеки (повний варіант). Надання статусу УЕО іншим операторам, а саме з 2011 року отримано близько 30 нових запитів, які перебувають на розгляді).
3. Країни Східної і Південної Африки					
Ботсвана					
(Акредитаційна схема Транс Калахарі) TransKalahari Accreditation	Попередня дата – 2010. Поточна стан – національні	Імпорт, експорт.	Експедитори, оператори митних складів, імпортери, експортери,	–	Використання досвіду та елементів інституту УЕО країн Південної Африки, ЄС та SAFE (щодо безпеки). З

Scheme	консультації.		перевізники.		метою запровадження програми коридору відповідно до RSA, в межах якої Ботсвана і Намібія працюють над розвитком узгодженої програми і визнання операторів, зареєстрованих в державах-членах ТКС. План полягає в тому, щоб реалізувати схему регіону SADC з метою забезпечення взаємного визнання. Після того, як SADC набуде статусу Митного союзу, з'явиться можливість вести переговори з іншими країнами.
Сейшельські острови					
УЕО (АЕО)	Розробляється.	Імпорт, експорт.	Весь ланцюг постачання.	—	Етап 1: — проведення заходів по встановленню фактів для встановлення переваг / проблем для реалізації УЕО; — проведення зустрічей/ навчальних семінарів для митниці і зацікавлених сторін; — розвиток потенціалу з метою сприяння належному здійсненню запропонованої програми. Етап 2: — розроблення керівних принципів, форм, анкет, контрольних списків, посилення або навчальних посібників відповідно до вимог; — підтримка впровадження експериментального етапу; — оцінка експериментального етапу імплементації АЕО.
Південна Африка					
УЕО (АЕО)	Зміни, включені в новий Закон про митний контроль, який прийнятий парламентом і	Вимоги щодо безпеки ланцюга постачання.	Експортери, імпортери, митні брокери, перевізники, морські перевізники, склади, контейнерні термінали.	—	2015/16: Розвиток потенціалу УЕО в межах союзу Preferred Trader.

	перебуває на етапі практичної реалізації.				
<i>4. Країни Азії та Тихоокеанського регіону</i>					
Бангладеш					
УЕО (АЕО)	Експериментальний етап стартував у березні 2015 року.	Експорт на початковому етапі.	Експортери на початковому етапі.	–	Належить визначити.
Філіппіни					
УЕО Філіппінів / АЕО Philippines	2015.	Імпорт, експорт.	Імпорттери, експортери, оператори складів, митні брокери, експедитори	–	–
<i>5. Країни європейського регіону</i>					
Вірменія					
УЕО (АЕО)	–	Імпорт, експорт.	Митні брокери, експортери, імпортери.	–	–
Грузія					
УЕО (АЕО)	2017-2018.	Імпорт, експорт.	В процесі	–	Періодичне декларування.
Ісландія					
Ліцензований оператор / Viðurkenndir rekstraraðilar (АОЕ)	–	Імпорт, експорт.	Всі оператори ланцюга постачання, що розташовані в Ісландії, і які задовольняють вимогам програми.	–	Впровадження в 2017 році.
Чорногорія					
УЕО (АЕО)	–	–	–	–	Регулювання визначення критеріїв процесу для отримання статусу УЕО, встановлення умов та порядку затвердження статусу УЕО відповідно до постанови Європейської комісії №2454/93, що встановлює положення для реалізації Регламенту Ради (ЄС) № 2913/92 (запроваджує Митний кодекс Співтовариства).
Республіка Македонія					
УЕО (АЕО)	01.07.2009 (пілот АЕО запущений).	Імпорт, експорт.	Імпорттери, експортери, перевізники (залізничні, морські, повітряні,	–	Подальший розвиток програми УЕО. Поступова поетапний підхід: імпортери / експортери / митні брокери

			автомобільні, транспортні агенти), митні брокери, кур'єри, складські оператори, експедитори.		і перевізники.
<i>6. Країни Західної і Центральної Африки</i>					
Кот-д'Івуар					
УЕО (АЕО)	Січень 2014 року з ефективною реалізацією у 2015 році.	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, уповноважені митні брокери (АСВ).	–	Спочатку планується реалізовувати інститут УЕО в контексті надання митних спрощень. Дві компанії обрані для реалізації пілотного проекту. Наступним етапом є надання статусу УЕО з охорони і безпеки та митних спрощень і охорони і безпеки. Право на отримання статусу УЕО поширене і на інші компанії, які відповідали визначеним вимогам. Підписання угоди про взаємне визнання з Ганою. Підписання угод про взаємне визнання з іншими країнами в 2016 році.
Демократична Республіка Конго					
УЕО (АЕО)	Дата узгоджується.	Імпорт, експорт.	Один тип операторів підрозділяються на 3 категорії: А: Митні спрощення В: Охорона і безпека С: Повний сертифікат.	–	В сучасних умовах йде пошук для обміну досвідом, партнерства і нарощування потенціалу.

Джерело: узагальнено відповідно до ¹.

¹ Compendium of AEO programmes, 2016. URL : http://www.dian.gov.co/descargas/operador/documentos/2016/Compendio_de_acuerdos_de_reconocimiento_mutuo_suscritos_en_el_mundo.pdf (date of appeal: 19.01.2017).

**Таблиця В.1 – Операційні програми митної відповідності
та програми митної відповідності, що плануються до реалізації**

Назва програми	Дата введення	Область дії	Тип оператора	Кількість УЕО	Напрямки розвитку
А. Операційні програми митної відповідності					
<i>1. Країни американського та карибського регіону, що входять до ВМО</i>					
Бразилія					
Blue Line (Експрес-митне оформлення) Blue Line (Express customs clearance)	2004	Імпорт, експорт.	Імпортери та експортери (компанія повинна бути залучена в мінімум 100 міжнародних торгових угод на місяць на загальну суму не менше 20 мільйонів доларів США).	–	Злиття Blue Line з бразильською програмою УЕО відповідності.
Канада					
Митниця Самооцінка (CSA) / Customs Self Assessment (CSA)	2001	Імпорт.	Імпортери і перевізники.	Надано 98 дозволів імпортерам в межах програми CSA. Надано 930 дозволів перевізникам в межах програми CSA (2015-02-17).	Розроблення угод про співпрацю з іншими сумісними програмами. Розширення правомочності CSA до інших режимів і партнерів. Розширення вигод і прискорення оформлення в портах в'їзду. Співпраця з іншими урядовими відомствами та установами з метою розширення можливостей обслуговування CSA і підвищення вигоди для прискореного / спрощеного митного оформлення.
Сальвадор					

Митна програма бізнес відповідності / PACE (Programa Aduanero de Cumplimiento Empresarial; Customs programme on business compliance)	Грудень 2008 – запуск програми	Імпорт	Імпортери (всі учасники, включаючи SMEs). PACE включає в себе облік інцидентів адміністраторами компаній для сприяння імпортерних процедур.	3 оператори (37 прийняті, 34 відмовилися).	Розвиток програми УЕО щодо дотримання вимогам безпеки.
<i>2. Країни Близького Сходу і Північної Африки</i>					
Алжир					
УЕО (АЕО)	07.03.2012	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери.	Статус УЕО повинен бути наданий операторам протягом 2012 року	Удосконалення та розвиток статусу і його поступова реалізація. Зміцнення заходів охорони і безпеки. Дотримання правових рамок в контексті Глобальної торгівлі. Затвердження циркуляру, який пояснює умови реалізації статусу УЕО і керівництва з аудиту.
Об'єднані Арабські Емірати					
Золотий список програм (Абу-Дабі) / Golden list programme (Abu Dhabi)	2007	Програма була розроблена, з метою надання довіреним компаніям статусу золотого списку, що дає можливість імпортувати і експортувати свої товари з мінімальними вимогами документів і за найменшої кількості часу.	Довірені компанії, які мають певний поріг обсягу торгівлі імпорту та експорту, мають мінімальну кількість порушень або невідповідностей в роботі з митницею.	В даний час 26 операторів приєдналися до програми.	Передбачається, що загальне число бенефіціарів цієї програми буде досягати 200 компаній.
<i>3. Країни Західної і центральної Африки</i>					
Камерун					

Contrat de Performance Opérateurs (Performance Operators' Contracts)	червень 2011	Імпорт.	Імпортери.	27	Розширення інших зацікавлених сторін порту (митні брокери, експедитори, вантажники і т.д.
Сенегал					
Privileged Partnerships Programme (PPP)	17.06.2011	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери, компанії, що беруть участь в міжнародному ланцюзі постачання.	22	Проведення порівняльного аналізу за участю 3 країн з великим досвідом в реалізації програми УЕО, планується запуск до 2017 року. Кінцева мета полягає в повній мірі погодити PPP до програми SAFE УЕО.
3. Країни Східної і Південної Африки					
Мадагаскар					
Програма прискореного митного оформлення / Programme Accélérée de dédouanement (Accelerated Clearance Programme or PAD)	Червень 2011.	Імпорт.	Імпортери.	108	
Маврикія					
УЕО (АЕО)	2012	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери.	2	
Мозамбік					
УЕО (АЕО)	2012	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери.	6	
Руанда					
1. Схема Золота Карта (Ризикоорієнтований селективний відбір) – Gold Card Scheme (Risk based selectivity channels) 2. Попереднє оформлення (дозволяє знизити ризик імпортерів в процесі митного оформлення до	Gold Card - 03.2008; Спрощення процедур попереднього оформлення – 09.2007.	Імпорт.	Імпортери.	–	Продовження розробки програми з узгодженням заходів для сприяння міжнародній торгівлі.

прибуття товарів					
Південна Африка					
Переважний Трейдер / Preferred Trader (Accreditation Level 2)	2011	Імпорт та експорт.	Імпортер та експортер.	520 –приєдналися до програми; 215 перевірок були завершені. 30 затверджених Комітетом з огляду, до присудження статусу.	Впровадження повної програми УЕО щодо надійності і безпеки, в тому числі включення усіх операторів ланцюга постачання.
Танзанія					
Програма відповідності трейдерів	07.2007	Імпорт.	Перевізники, імпортери (58 партнерів; 06.2012).	–	–
Замбія					
Митна програма акредитації / Customs Accredited Clients Programme (CACP)	12.06.2008 відкрито для процедур імпорту.	Імпорт.	Будь-який клієнт, який відповідає вимогам програми.	12	Розгляд програми та усунення проблем, що перешкоджають її реалізації. Розширення програми до охоплення всіх і трейдерів та операторів, а саме експортерів, агентів, операторів митних складів, перевізників та експедиторів.
5. Країни Азії та Тихоокеанського регіону					
Камбоджа					
Механізм високого сприяння торгівлі / High Compliant Trader Incentive Mechanism	11.04.2013	Імпорт, експорт.	Імпортер, експортер.	8	–
Фіджі					
Сервіс Золотої картки / Gold Card Service	20.11.2012	Імпорт, експорт.	Імпортер, експортер.	63	Збільшення кількості компаній. Примітка: огляд членів програми Gold Card в кінці періоду членства кожні два роки.
Індія					

Акредитована Програма Client (ACP)	24.11.2005	Спрощення для імпортерів, які продемонстрували здатність і готовність дотримуватися законів.	Імпортери.	362 (станом на 01.02.2016)	
Індонезія					
MITA (Mitra Utama; Послуги по спрощенню процедур для пріоритетних імпортерів) / MITA (Mitra Utama; Facilitation Service for Priority Importers)	2003	Імпорт.	Імпортери.		Запровадження програми для експортерів
Шрі Ланка					
Програма сприяння надійним трейдерам	2013	Сприяння надійним трейдерам.	Імпортери.	100 операторів беруть участь в цій програмі.	Розширення можливості для інших сумісних імпортерів і їх шляхом збільшення кількості операторів в цій програмі Включення до програми експортерів.
5. Країни європейського регіону					
Грузія					
"Золотий список" Попередня назва використовується протягом 15.07.2008-31.12.2010 "Митно-торгівельне співробітництво" 15.07.2008 / "Golden List"	15.08.2008	Імпорт, експорт	Імпортери, експортери.	156	Впровадження періодичної декларації
Казахстан					
УЕО / Authorized Economic Operator (AEO)	2013	ЗЕД	Імпортери, експортери, виробники.	Кількість УЕО складає , включених 111 компаній, з яких: діючих 63 компаній; призупинено 35 компаній; Вилучено 13 компаній.	Розвиток інституту УЕО з урахуванням міжнародних вимог і відповідності критеріям міжнародних стандартів; Створення рамкового партнерства в

					ціль розвинути та підтримати партнерські відносини між державними органами і УЕО.
Російська Федерація					
УЕО / Authorized Economic Operator (AEO)	14.09.2011	Російська Федерація.	1. Юридичні особи, які здійснюють виробничу діяльність 2. Юридичні особи, які не здійснюють виробничу діяльність.	145	Здійснюється розроблення оновленого варіанту глави «Уповноважений економічний оператор: проекту Митного кодексу Євразійського економічного союзу.
Сербія					
Процедура спрощеного митного оформлення / Simplified customs clearance procedure	Спрощена процедура по рахунку, виставленому застосовується з 10.10.2010 Спрощена процедура в вантажоодержувача / вантажовідправника приміщень застосовується від 1.6.2011	Імпорт, експорт.	Імпорттери, експорттери.	Станом на 1.10.2010 число компаній з використанням спрощених процедур на основі комерційного документа – 256. З 04.11.2011 число компаній, що використовують спрощену процедуру експорту та імпорту в вантажоодержувача / вантажовідправника приміщень 84. Було видано в цілому 133 дозволи.	Розгляд існуючих: пояснень, отриманих митними органами
<i>В. Операційні програми митної відповідності, що плануються до реалізації</i>					
<i>1. Країни Східної та Південної Африки</i>					
Ангола					
Програма привілейованих операторів / Programme d'agents preferentiels (Preferred Operators Programme)	Червень 2015, 10 великих компаній	Імпорт.	Імпорттери.	—	Планується протягом двох років розробити програму повноцінного УЕО підписати угоди про взаємне визнання (MRAs)
<i>2. Країни Азії та Тихоокеанського регіону</i>					

Монголія					
Програма відповідності / Compliance Programme	2015	Імпорт, експорт.	Фаза 1 - імпортери, експортери. Фаза 2 - перевізники і експедитори Фаза 3 – оператори митних складів, митні брокери.	–	Розширення програми передбачає надання переваг в межах програми 2 імпортерів і експортерів до кінця календарного 2015 року. Планується розпочати роботу щодо угоди про взаємне визнання з іншими країнами (MRA)
Східний Тимор					
Програма безпечного економічного оператора / Secure Economic Operator program	2016	Імпорт, експорт.	Імпортери, експортери.	–	–

Джерело: узагальнено відповідно до ¹.

¹ Compendium of AEO programmes, 2016. URL : http://www.dian.gov.co/descargas/operador/documentos/2016/Compendio_de_acuerdos_de_reconocimiento_mutuo_suscritos_en_el_mundo.pdf (date of appeal: 19.01.2017).

**Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі**

Додаток Г

Таблиця Г.1 – Укладені угоди про взаємне визнання програм УЕО

Дата	Країна	Дата	Країна
Червень 2007	Нова Зеландія – США	Липень 2013	Корея – Китай
Травень 2008	Японія – Нова Зеландія	Жовтень 2013	Китай – Гонконг, Китай
Червень 2008	Канада – США	Листопад 2013	Індія – Гонконг, Китай
Червень 2008	Йорданія – США	Грудень 2013	Ізраїль – Тайвань*
Червень 2009	Японія – США	Лютий 2014	Гонконг, Китай – Корея
Липень 2009	ЄС – Норвегія	Березень 2014	Корея – Мексика
Липень 2009	ЄС – Швейцарія	Травень 2014	ЄС – Китай
Липень 2010	Канада – Японія	Червень 2014	Гонконг, Китай – Сінгапур
Липень 2010	Канада – Корея	Червень 2014	Корея – Туреччина
Липень 2010	Канада – Сінгапур	Червень 2014	Малайзія – Японія
Липень 2010	ЄС – Японія	Червень 2014	США – Ізраїль
Липень 2010	Корея – Сінгапур	Жовтень 2014	США – Мексика
Липень 2010	Корея – США	Грудень 2014	США – Сінгапур
Січень 2011	Андорра – ЄС	Березень 2015	Ізраїль – Корея
Травень 2011	Японія – Корея	Квітень 2015	Корея – Домініканська республіка
Червень 2011	Корея – Нова Зеландія	Червень 2015	Гонконг, Китай – Таїланд
Червень 2011	Японія – Сінгапур	Жовтень 2015	Індія – Південна Корея
Травень 2012	ЄС – США	Листопад 2015	Швейцарія – Норвегія
Травень 2012	ЄС – Тайвань	Грудень 2015	США – Домініканська республіка
Червень 2012	Китай – Сінгапур		

**Таблиця Г.2 – Угоди про взаємне визнання, які плануються до
впровадження**

Країни	Країни
Бразилія – Корея	Таїланд – Корея
Китай – Японія	Коста Ріка – Мексика
ЄС – Канада	Китай – США
Канада – Мексика	Гонконг, Китай – Малайзія
Канада – Ізраїль	Гонконг, Китай – Японія
Малайзія – Таїланд	Гонконг, Китай – ЄС
Нова Зеландія – Сінгапур	Нова Зеландія – Китай
Норвегія – Швейцарія	Таїланд – Сінгапур
США – Бразилія	США – Індія
Китай – Ізраїль	США – Перу
Китай – Швейцарія	США – Уругвай
Китай – Казахстан	Швейцарія – Японія
Сербія – Туреччина	Китай – Бразилія
Австралія – Нова Зеландія	Казахстан – Туреччина
Гонконг, Китай – Тайвань	Казахстан – Корея
Члени Агадирської угоди (Йорданія, Туніс, Єгипет і Марокко)	

Таблиця Г.3. – Кількість угод взаємного визнання між країнами

Регіон ВМО	Країна	Підписано	У переговорах
Америка і країни Карибського басейну	Бразилія	0	2
	Канада	4	3
	Коста Ріка	0	1
	Домініканська Республіка	2	0
	Мексика	2	2
	Перу	0	1
	Уругвай	0	1
	США	10	5
Близький схід і Північна Африка	Йорданія	1	0
Південно-східна Азія	Китай	4	6
	Гонконг, Китай	5	4
	Індія	2	1
	Японія	7	3
	Корея	10	3
	Малайзія	1	1
	Нова Зеландія	3	3
	Сінгапур	6	2
	Таїланд	1	3
Європа	Андорра	1	0
	ЄС	7	2
	Ізраїль	3	2
	Казахстан	0	2
	Норвегія	2	1
	Сербія	0	1
	Шотландія	2	2
	Туреччина	1	1

Джерело: узагальнено відповідно до¹.

¹ Compendium of AEO programmes, 2016. URL : http://www.dian.gov.co/descargas/operador/documentos/2016/Compendio_de_acuerdos_de_reconocimiento_mutuo_suscritos_en_el_mundo.pdf (date of appeal: 19.01.2017).

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ:

Пашико П. В., доктор економічних наук, професор, Університет державної фіскальної служби України (3.2, вступ, висновки);

Мельник В. М., доктор економічних наук, професор, Університет державної фіскальної служби України (1.1, вступ, висновки);

Бережнюк І. І., Київська митниця ДФС (1.3, 3.2);

Гавловська Н. І., кандидат економічних наук, доцент, Хмельницький національний університет (1.4);

Деркач Л. В., кандидат юридичних наук, голова Держмиткому України, Державної митної служби України (1996-1998 рр.) (1.1);

Долгий О. А., доктор наук з державного управління, професор, НДЦ проблем оподаткування та фінансового права НДІ фіскальної політики УДФСУ (1.2);

Кримчак Л. А., Хмельницький національний університет (1.4);

Коновалов Ю. О., НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ (2.4);

Медвідь Ю. О., НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ (3.1, 3.2);

Нагорічна О. С., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ (1.1, висновки);

Несторишен І. В., кандидат економічних наук, доцент, НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ (1.1, 1.2, 2.1, 3.2);

Очерет А. Ю., Державна фіскальна служба України (3.2);

Павленко О. О., доктор педагогічних наук, професор з державного управління та митної справи, Університет митної справи та фінансів (2.1);

Прус Л. Р., кандидат економічних наук, доцент, НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ (2.3);

Руда Т. В., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ (2.4);

Теплий А. І., Державна фіскальна служба України (3.2);

Туржанський В. А., кандидат економічних наук, доцент, НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ (2.1, 2.2, 3.2);

Фрадинський О. А., кандидат економічних наук, доцент, НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ (2.1).

AUTHORS:

- Pashko P.*, Doctor of Economics, Professor, University of the State Fiscal Service of Ukraine (3.2, introduction, conclusions);
- Melnyk V.*, Doctor of Economics, Professor, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (1.1, introduction, conclusions);
- Berezhnyuk I.*, Kiev Customs, State Fiscal Service of Ukraine (1.3, 3.2);
- Havlovska N.*, PhD in Economics Sciences, Associate Professor, Khmelnytsky National University (1.4);
- Derkach L.*, PhD in Law Sciences, Chairman of the State Customs Service of Ukraine (1996-1998 pp.) (1.1);
- Dolhyi O.*, Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Scientific and Research Center of Problems of Taxation and Finance, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (1.2);
- Krymchak L.*, Khmelnytsky National University (1.4);
- Konovalov Y.*, Scientific and Research Center of Customs Affairs, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (2.4);
- Medvid Y.*, Scientific and Research Center of Customs Affairs, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (3.1, 3.2);
- Nahorichna O.*, PhD in Pedagogic Sciences, Senior Research Assistant, Scientific and Research Center of Customs Affairs, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (1.1, conclusions);
- Nestoryshen I.*, PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Scientific and Research Center of Customs Affairs, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (1.1, 1.2, 2.1, 3.2);
- Ocheret A.*, State Fiscal Service of Ukraine (3.2);
- Pavlenko O.*, Doctor hab. of Pedagogics, Professor in Public Administration and Customs, University of Customs and Finance (2.1);
- Prus L.*, PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Scientific and Research Center of Customs Affairs, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (2.3);
- Ruda T.*, PhD in Economic Sciences, Senior Research Assistant, Scientific and Research Center of Customs Affairs, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (2.4);
- Teplyi A.*, State Fiscal Service of Ukraine (3.2);
- Turzhanskyi V.*, PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Scientific and Research Center of Customs Affairs, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (2.1, 2.2, 3.2);
- Fradynskyi O.*, PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Senior Research Assistant, Scientific and Research Center of Customs Affairs, Scientific and Research Institute of Fiscal Policy, University of the State Fiscal Service of Ukraine (2.1).

Наукове видання

**Концептуалізація інституту
уповноважених економічних операторів:
проблеми забезпечення балансу безпеки
та спрощення міжнародної торгівлі**

Монографія

*За загальною редакцією
І.В. Несторишена та В.А. Туржанського*

Наукові редактори **І.В. Несторишен та В.А. Туржанський**

ФОП Мельник А.А.

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1942 від 15.09.2008 р.

Надруковано: ФОП Стрихар А. М.
м. Хмельницький, вул Чорновола, 37.
тел.: (96) 709-11-10

Підписано до друку 30.07.2017. Формат 60х84/16
Ум. друк. арк. 12,06. Тираж 300 прим.
Друк цифровий.